

Становлення сучасної Української держави: роль європейських цінностей у формуванні демократичного буття

ТЕЗИ

Міжнародна наукова конференція

7 листопада 2023 року

Миколаїв – 2023

**Ministry of Education and Science of Ukraine
Petro Mohyla Black Sea National University**

«The Formation of the Modern Ukrainian State: The Role of European Values in the Formation of Democratic Life»

International Scientific Conference

ABSTRACTS

November 7, 2023

The conference is held within the framework of the Erasmus+ Jean Monnet project «Implementation of European Values as a Basis for Democracy in Ukraine» No. 101085843 - EVADEM - ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH with the support of the Council of Young Scientists at the Ministry of Education and Science of Ukraine and the NGO «Innovative University» on the basis of Petro Mohyla Black Sea National University

Mykolaiv – 2023

**Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили**

«Становлення сучасної Української держави: роль європейських цінностей у формуванні демократичного буття»

Міжнародна наукова конференція

ТЕЗИ

7 листопада 2023 року

Конференція проводиться в рамках реалізації освітнього проєкту ЄС Еразмус+ «Імплементация європейських цінностей як базис демократії в Україні» №101085843 — EVADEM — ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH за підтримки Ради молодих учених при Міністерстві освіти та науки України й ВГО «Інноваційний університет» на базі Чорноморського національного університету ім. Петра Могили

Миколаїв – 2023

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEproject

УДК 94«654»(477):316.752(4)](043.2)

Становлення сучасної Української держави: роль європейських цінностей у формуванні демократичного буття = The Formation of the Modern Ukrainian State : The Role of European Values in the Formation of Democratic Life : міжнар. наук. конф. в рамках міжнар. проєкту Erasmus+ за напрямком Jean Monnet «Implementation of European values as a basis of democracy in Ukraine», 7 листоп. 2023 р., м. Миколаїв : тези / М-во освіти і науки України ; ЧНУ ім. Петра Могили. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2023. – 204 с.

У збірнику містяться матеріали доповідей учасників міжнародної конференції «Становлення сучасної Української держави: роль європейських цінностей у формуванні демократичного буття», присвячені проблемам волюції європейської інтеграції України, демократичним трансформаціям Української держави в контексті євроінтеграційних прагнень та актуальним підходам до імплементації європейських цінностей в українському суспільно-політичному просторі.

За фінансової підтримки Європейського Союзу. Погляди та думки, висловлені в публікації, належать виключно автору(ам) і не обов'язково відображають позицію Європейського Союзу або Чорноморського національного університету імені Петра Могили. Ані Європейський Союз, ані орган, що надав фінансування, не несуть за них відповідальності.

УДК 94«654»(477):316.752(4)](043.2)

© ЧНУ імені Петра Могили, 2023

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ЕВОЛЮЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ВЗАЄМОДІЇ	11
<i>Гаргаун Я. І.</i> ВІЙСЬКОВІ КАПЕЛАНИ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ТА СУЧАСНІСТЬ	11
<i>Котляр Ю. В.</i> ДЕКОМУНІЗАЦІЯ І ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ	13
<i>Міронова І. С.</i> ДОПОМОГА УКРАЇНСЬКИМ БІЖЕНЦЯМ В КРАЇНАХ ЄС	15
<i>Пайос А. Є.</i> РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ АЕО (ЄВРОПЕЙСЬКА МОДЕЛЬ) В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	17
<i>Підберезних І. Є.</i> АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО КОРОЛІВСТВА БЕЛЬГІЇ	21
<i>Піструіл І. В.</i> ПРО ВЛАДУ ЗА ДОБИ РАННЬОРОДОВОЇ ОБЩИНИ	25
<i>Сегеда Р. А., Бунчужна С. В.</i> ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА ТА РЕФОРМИ ЛЕОНІДА КУЧМИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	26
<i>Шевченко Н. В.</i> ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЧОРНО- МОРСЬКОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ У ПОШУКАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО КОРИННЯ СВОЄЇ ІСТОРІЇ (2022–2023)	30
<i>Шевчук В. В.</i> СВІТОГЛЯДНИЙ ВИМІР ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ» В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ)	31
РОЗДІЛ 2. ДЕМОКРАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРАГНЕНЬ: НАПРЯМИ, ПРІОРИТЕТИ, ПОДАЛЬШІ КРОКИ	34
<i>Балишев М. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗА ПОДАТКОВІ ПРАВопорушення В ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВАХ	34

Білявська О. Б. ДЕМОКРАТИЧНІ ЗАСАДИ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ.....	36
Власенко С. І. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ПУБЛІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ УКРАЇНИ.....	41
Калініченко З. Д. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ: ІНСТРУМЕНТИ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОТЕКЦІОНІЗМУ	45
Korolchuk L. EU AND UKRAINE: TOGETHER TOWARDS SUSTAINABLE DEVELOPMENT.....	49
Кузьменко Е. К. ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ ЩОДО ЄС: ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ.....	52
Лутар М. Ю. PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES AS MANIFESTATION OF UKRAINE'S DEMOCRATIZATION ON THE WAY TO THE EUROPEAN UNION.....	57
Мельничук А. Б., Поліщук М. Г. ЕВОЛЮЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ВЗАЄМОДІЇ.....	61
Налуцішин В. В., Налуцішин Р. В. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ РЕЖИМ КІБЕРПРОСТОРУ.....	66
Ніцимна С. О. НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ.....	71
Орленко В. АНТИКОРУПЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЯК СКЛАДОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ВЕКТОРУ.....	74
Поліщук М. Г. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ	77
Сахнюк І. О., Кириленко Л. В., Рудак Н. П. РОЛЬ СТАНДАРТИЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРАГНЕНЬ УКРАЇНИ.....	79
Слепих К. І. ОСОБЛИВОСТІ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	82

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

Чернова В. С. ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЄС ПРО АУДІОВІЗУАЛЬНІ МЕДІАПОСЛУГИ: ВИМОГА ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ СТАТУСУ КАНДИДАТА НА ЧЛЕНСТВО І КРОК ДО ЗМІЦНЕННЯ ДЕМОКРАТІЇ	86
РОЗДІЛ 3. АКТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ	90
Iovcheva A. M., Reichardt David VALUE TRANSIT IN TIMES OF WAR.....	90
Кришталь Г. О. ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	92
Лізаковські Пьотр ГЕНЕЗА ІНСТИТУТУ УПОВНОВАЖЕНОГО З ПРАВ ЛЮДИНИ.....	95
Лізаковська С. В. МІЖНАРОДНІ ПРАВОВІ НОРМИ У СФЕРІ ГРОМАДСЬКОЇ УЧАСТІ В ДЕРЖАВОТВОРЧИХ ПРОЦЕСАХ.....	97
Мірошніченко О. А. ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СИСТЕМУ ЦІННОСТЕЙ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	99
Пономаренко Т. О., Рудь В. О. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СВІТОВИХ ЦІННОСТЕЙ В УКРАЇНСЬКИЙ АКСІОЛОГІЧНИЙ ПРОСТІР: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ	103
Сахнюк І. О., Кириленко Л. В. ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ СИСТЕМИ КЕРУВАННЯ ЖИТТЄВИМ ЦИКЛОМ ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ В КОНТЕКСТІ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО НАТО	106
Соловійова А. С. ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ В УКРАЇНІ.....	109
Старик О. В. МОВНА ОСВІТА В УКРАЇНІ ЯК ОСНОВА ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ	112
Тарановська А. О. КОНЦЕПЦІЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ: ІСТОРИЧНА ГЕНЕЗА.....	115

Ткаченко М. В. УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄС: ЗАПОБІГАННЯ НЕО-РАСИЗМУ	118
Троцький В. О., Чайка І. Ю. ВПРОВАДЖЕННЯ ЄДИНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯК ФАКТОР ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ВІДПОВІДНО ДО СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВРЯДУВАННЯ	122
Ушмарова В. В. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІВ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ.....	126
Феденко Д. О. НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ	129
РОЗДІЛ 4. СТУДІЇ СТУДЕНТІВ ТА АСПІРАНТІВ	132
Балан М. А., Котляр Ю. В. ВПЛИВ НАПОЛЕОНІВСЬКИХ ВІЙН НА УКРАЇНУ (1796–1815 рр.).....	132
Varyshnev M. V. CULTURE IN THE HIROHITO PERIOD: FROM RENABILITATION TO REFORMS	133
Березін Є. С., Міронова І. С. ЯК ЧАЙ ДІЙШОВ ДО УКРАЇНИ? ПОХОДЖЕННЯ ЧАЮ В УКРАЇНІ	136
Бурдейний В., Гаргаун Я. І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ БІОГРАФІЇ АДОЛЬФА ГІТЛЕРА	138
Бутенко А. О., Гаргаун Я. І. ARCHITECTURE AND ART OF WESTERN EUROPE XVIII–XIX CENTURIES: HISTORIOGRAPHY.....	140
Вісько Г. Г., Підберезних І. Є. PROSOPOGRAPHY OF THE GWALARNISTS: PORTRAITING THE LANGUAGE AND LITERATURE MOVEMENT.....	142
Горохов В. В., Піструїл І. В. ВЕЛИКА ВІЙНА ПАЛЕОНТОЛОГІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ	144
Денисюк І. В., Міронова І. С. МАСОВА ДЕПОРТАЦІЯ КРИМСЬКИХ ТАТАР 1944 РОКУ	148

<i>Захарченко М. Г., Шевченко Н. В.</i> LITHUANIA-RUSSIAN SYNCRETISM IN THE PROCESS OF FORMATION GRAND PRINCIPALITY OF LITHUANIA.....	150
<i>Кобець Є. А., Котляр Ю. В.</i> СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНА-ЄС У СФЕРІ ЮСТИЦІЇ, СВОБОДИ ТА БЕЗПЕКИ ..	152
<i>Коваль О. Г., Міронова І. С.</i> ДІЯЛЬНІСТЬ ЄЛИСАВЕТГРАДСЬКИХ МІСЬКИХ ДУМИ ТА УПРАВИ В 1903 Р.: ОСОБИСТІСНИЙ ВИМІР.....	154
<i>Костюк Є. М., Підберезних І. Є.</i> БРИТАНСЬКА КОЛОНІАЛЬНА ПОЛІТИКА У ХІХ СТОЛІТТІ В АЗІЇ ..	157
<i>Кочетков В. В.</i> АРХІТЕКТУРА БЕЗПЕКИ ТА ДИПЛОМАТІЯ ЗА АДМІНІСТРАЦІЇ Б.ОБАМИ У КРАЇНАХ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ.....	159
<i>Краковський О. В., Левченко Л. Л.</i> JEWISH LISTS IN UKRAINIAN ARCHIVES.....	163
<i>Kreminska Ju.</i> AUTHORITARIANISM IN MODERN RUSSIA.....	165
<i>Купріянова А. Є., Міронова І. С.</i> ВІДОМІ УКРАЇНЦІ ЗА КОРДОНОМ.....	166
<i>Кучеренко А. Г., Підберезних І. Є.</i> СТАНОВЛЕННЯ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ ..	170
<i>Макарішин С. В., Міронова І. С.</i> «ПЕРЕПИСУВАННЯ ІСТОРІЇ». ПИТАННЯ ОБ'ЄКТИВНОСТІ В ІСТОРИЧНІЙ НАУЦІ.....	172
<i>Мосін О. В., Котляр Ю. В.</i> ВПЛИВ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ НА ВІДРОДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНИ.....	175
<i>Настич П. В., Гаргаун Я. І.</i> ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ В УКРАЇНИ: СПРОБА ПЕРІОДИЗАЦІЇ.....	177
<i>Ніколенко В. С., Підберезних І. Є.</i> КРАЩІ АСИ НА ФРОНТАХ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ..	179
<i>Овадчук А., Котляр Ю. В.</i> ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	182
<i>Пирогов О. С., Підберезних І. Є.</i> СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЄВРОПЕЙСЬКОГО СЕРЕДНЬОВІЧНОГО ВІЙСЬКА	184

<i>Письменна В. О., Підберезних І. Є.</i> НАСЛІДКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ДЛЯ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ.....	186
<i>Пустовий Ю. О., Міронова І. С.</i> НАУКОВІ ТОВАРИСТВА НА ПІВДНІ УКРАЇНИ (XIX – ПОЧАТОК XX СТ.)	188
<i>Скидан О. М., Підберезних І. Є.</i> БИТВА ЗА ГУАДАЛКАНАЛ У СВІТОВОМУ КІНЕМАТОГРАФІ.....	189
<i>Смишляєва Є. А., Міронова І. С.</i> THE RESISTANCE OF THE “UNION OF UKRAINIAN WOMEN” TO THE POLISH AUTHORITIES (IN THE POLITICAL PRESS).....	192
<i>Талько Ю. І., Котляр Ю. В.</i> ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ВІДБУДОВИ ПІВДНЯ УКРАЇНИ.....	194
<i>Таранова А. А., Шевченко Н. В.</i> ДОГОВІРНО-ПРАВОВА БАЗА УКРАЇНСЬКО-ТУРЕЦЬКИХ ВІДНОСИН	196
<i>Тулупніков Д. С., Гаргаун Я. І.</i> РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ КОНТЕКСТІ.	197
<i>Фісун А. О.</i> АДВОКАТУРА СТАРОДАВНЬОГО РИМУ	199
<i>Юрчук Б. С., Гаргаун Я. І.</i> CONSEQUENCES OF THE CULTURAL POLICY OF THE NAZI GOVERNMENT IN WESTERN UKRAINE.....	202

РОЗДІЛ 1. **ЕВОЛЮЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ:** **ІСТОРІЯ ВЗАЄМОДІЇ**

УДК 94:[355.098:2-722.53](043.2)

Гаргаун Я. І.

канд. іст. наук, ст. викладачка кафедри історії,
заступник директора НН ІПО ЧНУ ім. Петра Могили

ВІЙСЬКОВІ КАПЕЛАНИ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ТА СУЧАСНІСТЬ

Історія нашої держави та українського війська засвідчує, що Церква ніколи не стояла осторонь та завжди дбала про українського воїна. Військове капеланство не є чимось новим для України. Історичні джерела вказують на наявність духовних пастирів при українському війську княжої доби, під час козацьких походів, у Національно-визвольній війні під проводом Богдана Хмельницького. У літописах знаходимо слова, які стверджують, що перед битвою з половцями 1103 р. «князі й вояки молили Бога й обіти давали Богу і Пречистій Його Матері – одні кутею, другі милостинею для бідних, інші жертвами на монастирі». Відомий український історик Іван Крип'якевич у праці «Історія українського війська», посилаючись на літопис, писав: «...зустрічаємо у війську духовенство, під час походу на половців 1111 р., коли князь Володимир Мономах приставив попів своїх, щоб їхали наперед війська і співали тропарі та кондаки Чесного Хреста і канон Святої Богородиці».

В козацьку добу нашої історії бачимо ширшу участь військових духівників у змаганнях українського народу за власну державність. Зокрема, про діяльність душпастирів упродовж визвольної війни 1648–1654 рр. митрополит Іларіон у своїй монографії «Українська Церква за Богдана Хмельницького» зазначав, що «багато тогочасних звісток свідчать, що православні священники працювали навіть у самому війську, – звичайно, тільки, як особи духовні». Цю ж думку розділяє і новітній вітчизняний дослідник Ярослав Дзира. На основі ґрунтовного аналізу козацького реєстру 1649 р. він доводить факт участі у визвольній війні «багатьох представників національного духовенства кількох поколінь різних санів».

Капелан у війську – це духовний лідер, який служить військовим та їх сім'ям, надаючи духовну підтримку та релігійні послуги. Їхні обов'язки можуть включати проведення релігійних служб, співпрацю з військовими під час операцій, консультування та надання духовної підтримки військовослужбовцям та їхнім родинам. Капелани можуть служити в різних військових галузях, включаючи армію, морську піхоту, повітряні сили та інші військові частини.

Вони грають важливу роль у підтримці духовного благополуччя військових осіб під час їх службових обов'язків і можуть допомогти в різних ситуаціях, включаючи стресові ситуації та воєнні конфлікти. Капелани можуть представляти інші релігійні віросповідання, що дає військовослужбовцям можливість отримати духовну підтримку відповідно до своїх віровчень. 30 листопада 2021 року Верховна Рада ухвалила Закон «Про Службу військового капеланства», а набрав він чинності з 1 липня 2022 року. Цей закон регулює відносини у сфері реалізації конституційного права на свободу світогляду та віросповідання військовослужбовців Збройних сил України, Національної гвардії України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, Державної прикордонної служби України, а також визначає правові та організаційні засади і принципи діяльності Служби військового капеланства.

Загалом, військові капелани виконують важливу роль у забезпеченні духовної підтримки, моральної сили та релігійної свободи для військових під час війни, допомагаючи їм у подоланні викликів, пов'язаних із військовою службою. Важливо відмітити, що військові капелани не тільки надають релігійну підтримку, але й сприяють загальному психологічному та моральному здоров'ю військових підрозділів, допомагаючи їм подолати труднощі військової служби та розробляючи етичні підходи до вирішення різних завдань та ситуацій.

Отже, практика ефективного співробітництва держави і церкви у встановленні духовної опіки над Збройними силами не є новою для України. Аналіз історичного досвіду показує, що подібна співпраця мала свої позитивні прояви і в часи українського козацтва, і в нетривалу пореволюційну добу незалежності України. Українська церква завжди виступала своєрідною духовно-моральною опорою суспільства і тому на сучасному етапі в умовах війни є важливим фактором цілісного духовного та культурного самовідтворення нації. В умовах війни роль військового капелана є дуже ваговою, зокрема у забезпеченні рядом функцій та завдань, спрямованих на підтримку духовного та психологічного благополуччя військовослужбовців.

УДК 94:316.752](477+4ЄЄ)(043.2)

Котляр Ю. В.

д-р. іст. наук, професор кафедри історії ЧНУ ім. Петра Могили

ДЕКОМУНІЗАЦІЯ І ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Історія України, як і будь-яка інша національна історія європейських народів, розкриває своє значення і сенс у контексті європейського історичного процесу. Попри це, дехто з українських науковців розглядає причини небажання країн «старої» Європи надати європейській державі Україні членство в Європейському Союзі, зокрема в «незавершеності процесу примирення європейської історії з географією, сутністю якого є подолання пам'ятевого розколу між Сходом і Заходом». Зокрема, йдеться про засудження комуністичних режимів.

Після Революції Гідності в Україні почалася хвиля перейменувань географічних об'єктів, яка досягла піку після ухвалення закону про декомунізацію.

Декомунізація України відбувалася відповідно до Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режимів та заборону пропаганди їхньої символіки», прийнятого Верховною Радою України 9 квітня 2015 р. Даний закон разом з трьома іншими, прийнятими того ж дня («Про правовий статус та вшанування пам'яті учасників боротьби за незалежність України у ХХ столітті», «Про увічнення перемоги над нацизмом в Другій світовій війні 1939-1945», «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років»), мав таку стратегічну мету – подолання комуністичної спадщини в усіх сферах суспільного життя, обґрунтування історичного розриву між сучасністю і соціалістичним минулим, проведення у суспільній свідомості чіткої межі між нацією і правлячим у радянські часи режимом, який намагався знищити або спотворити національні ідеали та цінності. 15 травня 2015 р. закони були підписані Президентом України П. Порошенком та набули чинності з 21 травня.

За час декомунізації в топоніміці України було перейменовано понад 51 тис. об'єктів, 991 населений пункт, демонтовано близько 2,5 тис. пам'ятників та пам'ятних знаків, що містили символіку комуністичного тоталітарного режиму. Зокрема, з них 55% були

встановлені на честь Володимира Леніна.

Разом із тим, декомунізація не зачепила величезний пласт топонімів, які формально не підпадають під дію закону, проте мають прямий стосунок до радянського та імперського спадку.

Друга хвиля перейменувань почалася в Україні після 24 лютого 2022 року і вже була пов'язана з відмовою від назв, пов'язаних не стільки з комуністичним минулим, скільки з росією взагалі.

Станом на 21 квітня 2023 р. президент В. Зеленський підписав законопроект № 7253 «Про внесення змін до Закону України «Про географічні назви» щодо деколонізації топонімії та впорядкування використання географічних назв у населених пунктах України».

Згідно з цим законом, в Україні відтепер заборонено давати географічним об'єктам назви, які символізують або звеличують росію. Також заборонені топоніми, пов'язані з пам'ятними місцями, датами, подіями в російській історії.

Крім того, заборона стосується назв, пов'язаних з тоталітарною політикою та практикою, пов'язаною з переслідуванням за критику тоталітарного радянського та російського режимів, у тому числі українців на тимчасово окупованих територіях.

Ухвалені норми набудуть чинності через три місяці після опублікування. Далі органи самоврядування і військові адміністрації матимуть півроку, щоб звільнити публічний простір від символів «руського міра»: демонтувати пам'ятники й пам'ятні знаки, перейменувати вулиці та інші об'єкти.

Так само, згідно з законом, мають бути перейменовані населені пункти, назви яких не відповідають стандартам української мови.

Підписаний закон є системним документом про звільнення нашої країни від маркерів «руського міра». Він має забезпечити зменшення впливу рф на внутрішню політику України та світогляд українців. Відповідно до закону, російська імперська політика визнається злочинною та засуджується, пропаганда цієї політики та її символи забороняється.

Декомунізація та деколонізація – це щось більше, ніж просто перейменування об'єктів топоніміки. Це зміна свідомості населення, переоцінка попередніх періодів історії та їх негативного спадку, пов'язаного з імперським та комуністичним тоталітарним режимом, а також відновлення пам'яті українського народу. Адже збереження історичної пам'яті є ознакою цивілізованості та європейськості.

Джерела та література

1. Kotlyar Yuriy. Decomunization of Ukraine in the context of generation change. Danubius, XXXV. Supliment, Galați, 2017. P. 99–108.
2. «Проблеми декомунізації меморіального простору України». Аналітична доповідь. URL <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfefindmkaj/https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-07/dekomunizasia-1065b.pdf> (дата звернення: 30.09.2023).

УДК 94:364.4-054.73](4)(043.2)

Міронова І. С.

д-р. іст. наук, професор, завідувачка кафедри історії
ЧНУ ім. Петра Могили

ДОПОМОГА УКРАЇНСЬКИМ БІЖЕНЦЯМ В КРАЇНАХ ЄС

Повномасштабне військове вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року спричинило найбільшу хвилю біженців на європейському континенті з часів Другої світової війни. Європейський Союз миттєво продемонстрував солідарність і розпочав програму з підтримки людей, які потребували допомоги.

Увівши в дію Директиву про тимчасовий захист, Європейський Союз запровадив нормативно-правові положення для допомоги у врегулюванні масового прибуття українських біженців. Тимчасовий захищений статус у ЄС та інших країнах Європи означає, що останні мають автоматичне право жити, працювати і користуватися системами медичного обслуговування, соціального захисту й освіти для дітей. Попри ухвалені загальні правила, кожна європейська держава послуговується ще й процедурами, прописаними в її національному законодавстві. Згідно з директивою, тимчасовий прихисток надається: громадянам України, які проживали на території європейських країн до 24 лютого 2022 року; політичним біженцям; членам сімей перших двох категорій; власникам постійного та тимчасового посвідчення на проживання в Україні, які не можуть повернутися на батьківщину з міркувань безпеки.

За даними ООН, у різних країнах офіційно зареєстровані понад 6 млн біженців з України, але цифри, надані українським МЗС вказують, що загалом йде мова про 8 млн, що фактично становить понад 20 % від усього населення України. За результатами дослідження громадської

організації «Опора», майже половина біженців зараз проживає у: Польщі – 22 %, Німеччині – 14,6 %, США – 11 %. Також багато громадян України знайшли прихисток у Чехії – 7,9 %, Італії – 5 %, Канаді – 4,9 %, Іспанії – 3,4 %. Свою окрему програму допомоги українським біженцям запровадила Велика Британія, в якій зареєстровано понад 200 тис. осіб.

Велика частка українських біженців, які через російську агресію проти України виїхали до Європи, зіштовхнулися з низкою проблем. Наразі актуальними є такі питання: «Що дала Європа українським біженцям, що вони принесли Європі і що може втратити Україна, якщо вони не повернуться?». З однієї сторони, українські біженці у Європі стали додатковим тиском на фінансову систему ЄС, до того обтяжену наслідками пандемії ковіду та зростанням вартості життя. Більшість біженців становлять жінки і діти, тому цілком очікуваним стане ще й посилення навантаження на системи освіти та охорони здоров'я європейських країн.

За оцінками МВФ, прийняття мігрантів з України коштувало ЄС приблизно 30–37 млрд євро. Це більше, ніж загальна міжнародна фінансова допомога, що її Україна отримала від партнерів за весь 2022 рік. З іншої сторони, це лише близько 0,2 % від ВВП Євросоюзу. Водночас, витрати українських мігрантів ще від весни минулого року підтримують економіки країн, де вони перебувають. А з літа минулого року, коли, отримавши тимчасовий захист та право на легальне працевлаштування у ЄС, українці почали шукати і знаходити роботу та платити податки, вони стали ще й частиною європейської робочої сили. Тим самим вони активно інтегруються в європейський ринок праці. Але зауважимо, що, переважно, це робота у сферах з нижчим рівнем оплати праці – логістиці, промисловості, сільському господарстві, будівництві, готельному бізнесі, незважаючи на те, що значна частина біженців має вищу кваліфікацію.

Чимало біженців замислюються про постійне місце проживання. Але у багатьох країнах після отримання статусу тимчасового захисту неможливо подаватися на постійне проживання. Коли війна закінчиться, очікувано легально залишитися в Європі доведеться починати все заново. Звісно, вивчена мова, соціалізація допомагатимуть, але юридично більшість країн ЄС не регулюють статус тимчасового захисту – його наявність не дасть постійного резидентства.

Українці – це безцінний актив для економіки країни перебування. Із

тим, як українці за кордоном починають природно асимілюватися, є небезпека, що значна частина – як люди працездатного віку, так і діти, які зараз навчаються в європейських школах – вже не повернуться в Україну. Відзначається, що більш схильними до повернення є літні люди, люди з нижчим рівнем освіти, а також ті, хто працював до війни. Це означає, що і без того вкрай важка демографічна ситуація в Україні, де і до війни населення старішало і не відтворювалося, буде ще гіршою. Неповорнення значної частини українців додому матиме суттєвий вплив на українську економіку, оскільки Україна може втратити до 7,7 % свого ВВП.

Європейська комісія пропонує продовжити тимчасовий захист для людей, які рятуються від агресії росії проти України, яка мала закінчитися у березні наступного року, з 4 березня 2024 року до 3 березня 2025 року. Комісія вважає, що тимчасовий захист має бути продовжений як необхідна реакція на поточну нестабільну ситуацію, яка ще не сприяє безпечному та довгостроковому поверненню тих, хто користується тимчасовим захистом до Євросоюзу.

Жити за кордоном чи повертатися в Україну? На це питання кожна українська родина, що виїхала, має власні відповіді. І хоча ми ще не знаємо, коли завершиться війна, планувати післявоєнний період уже потрібно. Відбудова України потребуватиме головного – наших людей. Без мільйонів робочих рук, які вирушили за кордон, рятуючись від війни, відновити та майже з нуля створити модерну державу, буде вкрай складно.

УДК 351.713:339.543:342.922

Пайос А. Є.

студентка кафедри публічного та приватного права Університету митної справи та фінансів, м. Дніпро

РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ АЕО (ЄВРОПЕЙСЬКА МОДЕЛЬ) В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Зараз в Україні запроваджується програма авторизованого економічного оператора (АЕО), яка відповідає нормам ЄС. Це стало можливим завдяки оновленню законодавчої бази, яка тепер у питанні АЕО відповідає критеріям ЄС. Це дозволить Україні укладати двосторонні угоди з іншими країнами про взаємне визнання АЕО, а

українським АЕО користуватися суттєвими перевагами при митному оформленні.

Відповідно до ч. 1 п. 1 ст. 4 Митного Кодексу України авторизований економічний оператор (далі - АЕО) - підприємство, якому митними органами надано авторизацію АЕО згідно з цим Кодексом [3].

Відповідно до ч. 1 ст. 12 Митного Кодексу України підприємство-резидент, що виконує будь-яку роль в міжнародному ланцюзі постачання товарів (виробник, експортер, імпортер, митний представник, перевізник, експедитор, утримувач складу) та отримало авторизацію відповідно до вимог цієї глави, набуває статус авторизованого економічного оператора (АЕО) [3].

Програми АЕО вже реалізовано у 78 країнах світу, ще 5 країн знаходяться в активній стадії впровадження, крім того, у світі вже укладена 101 угода про взаємне визнання АЕО [1, с. 125].

За даними ЄС, понад 80% усіх митних оформлень у ньому здійснюється підприємствами із авторизацією АЕО.

У березні 2021 року першим підприємством, яке отримало авторизацію АЕО, стало публічне акціонерне товариство «Джей Ті Інтернешнл Україна» (Кременчук Полтавської обл.) [5].

На сьогодні такий статус в Україні ще отримала зовсім невелика кількість компаній, а саме, згідно інформації розміщеної на офіційному сайті Держмитслужби, не більше 9 компаній [5].

Наявність статусу АЕО надає підприємству можливість пріоритетного та більш швидкого доступу до спрощень, передбачених як Митним кодексом України, так і Конвенцією про процедуру спільного транзиту.

Підприємство, яке отримало авторизацію АЕО, може користуватися перевагами.

Зокрема, підприємство може отримати спрощене декларування, а також економію часу та коштів за рахунок більш швидкого процесу переміщення товарів через митний кордон. Зокрема, йдеться про першочергове проходження митних формальностей, використання спеціальних смуг, незаїзд на термінал, зниження ризиків у системі митного оформлення (наприклад, щодо контролю класифікації товарів, митної вартості тощо) та права самостійно накладати пломби на транспортні засоби [4].

З 7 листопада митне оформлення товарів без їхнього пред'явлення митним органам буде неможливе. Щоб користуватися цими

перевагами далі, бізнес повинен мати статус авторизованого економічного оператора або ж отримати спеціальні спрощення.

Процедура отримання статусу АЕО досить громіздка і займає час. Водночас авторизовані оператори мають багато переваг.

Критерії надання статусу авторизованого економічного оператора, відповідно до ст. 39 Регламенту європейського парламенту і ради (ЄС) № 952/2013 від 9 жовтня 2013 року про встановлення Митного кодексу Союзу є такими: (а) відсутність будь-якого серйозного порушення або неодноразових порушень митного та податкового законодавства, в тому числі відсутність судимостей за серйозні кримінальні злочини, що стосуються сфери господарської діяльності заявника; (б) демонстрація заявником високого рівня контролю своїх операцій і потоку товарів за допомогою системи управління комерційною; (с) платоспроможність; (д) стосовно зазначеного в пункті (а) статті 38(2) дозволу, практичні стандарти компетентності або професійна кваліфікація, що прямо пов'язані зі здійснюваною діяльністю; та (е) стосовно зазначеного в пункті (б) статті 38(2) дозволу, відповідні стандарти надійності та безпеки, які повинні вважатись виконаними [6].

Водночас, варто констатувати, що кількість компаній, які отримали спрощення зростає дуже повільно. Адже компанії, особливо, з війною, руйнуваннями, тощо, не витримують критеріїв, які виставляються для отримання статусу (зокрема, фінансові, необхідність змінювати системи обліку, що є досить затратною процедурою, тощо).

Тобто така ситуація може означати, що більшість вантажів буде відправлено на повний огляд. Водночас, видається, що митна служба, термінали все ж не готові до такої кількості перевірок одночасно – як через інфраструктуру, так і через людський ресурс. Тож країна може зіштовхнутись із ситуацією суттєвих черг на кордонах [2].

Беручи до уваги явну невідповідність інфраструктури наявних митних терміналів, яка не розрахована на значне збільшення кількості вантажних автомобілів, які одночасно перебуватимуть в зонах митного контролю, а також значну вартість послуг комерційних митних терміналів (перебування на території) експерти ЕВА неодноразово наголошували на необхідності створення в кожному регіоні додаткових зон митного контролю на територіях, що є державною власністю для забезпечення безкоштовного митного контролю.

Таким чином, розвиток європейського варіанту АЕО в нашій державі є одним з найбільш важливих кроків з наближення митного законодавства України до норм ЄС.

Якісне впровадження такої системи, на мою думку, вимагає від уряду постійної співпраці з представниками бізнесу, а відносини між митницею та АЕО повинні завжди базуватися на принципах взаємної поваги, прозорості, коректності, справедливості та відповідальності, щодо реалістичності, вчасності такого впровадження в умовах воєнного стану вважаю недоречним. Процедура отримання цих спрощень гармонізована з законодавством ЄС і є доволі комплексною. На практиці, спрощення зможуть отримати явно не всі.

Впроваджена в Україні система АЕО де факто не працює та потребує повноцінної імплементації по зразку європейських країн. Серед іншого це стосується адаптації механізму перевірок кандидатів на отримання статусу АЕО.

Світовий досвід свідчить про те, що отримання статусу АЕО позитивно впливає на зовнішньоекономічну діяльність компанії та роботу митних органів в цілому. Введення такого інституту в Україні - це сигнал про готовність держави довіряти бізнесу, який діє відкрито і здатний самостійно контролювати свою діяльність. Незважаючи на те, що на даний момент складно оцінювати перспективність реалізації АЕО в Україні, глобалізація торгівлі та прагнення до зменшення перешкод свідчать про АЕО як механізм, що подає надії як для бізнесу, так і для держави.

Джерела та література

1. Денисенко В. Правове забезпечення митної політики: міжнародно-правові стандарти та українське законодавство. Запоріжжя: ЗНТУ, 2018. 326 с.
2. Державна митна служба України. Практичні питання надання підприємствам статусу АЕО та авторизації на застосування спрощень, 2023. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=VaX9WSP_9Dw
3. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/4495-17>.
4. Про спрощення і гармонізацію митних процедур: Міжнародна конвенція від 18 травня 1973 року / Рада митного співробітництва. URL: http://zakon.rada.gov.ua/go/995_643.

5. Офіційний сайт Державної Митної Служби. *Державна Митна Служба*. URL: <https://customs.gov.ua/>
6. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 952/2013 від 9 жовтня 2013 року про встановлення Митного кодексу Союзу: Регламент Європ. Союзу від 09.10.2013 р. № 952/2013: станом на 25 лип. 2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_009-13#Text
7. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угода Україна від 27.06.2014 р.: станом на 25 жовт. 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

УДК 94:342.9](493)(043.2)

Підберезних І. Є.

д-р. юрид. наук, доцентка кафедри історії ЧНУ ім. Петра Могили

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО КОРОЛІВСТВА БЕЛЬГІЇ

На відміну від Нідерландів, Німеччини та Франції, Бельгія не має загального адміністративного нормативно-правового акту (закону/декрету/розпорядження), який регулював би відносини між громадянами та адміністрацією або між адміністраціями.

Для виконання покладених на них завдань, органи державної влади мають у своєму розпорядженні спеціальний правовий інструмент, а саме – повноваження видавати односторонні адміністративні акти індивідуального характеру. Це акти, видані органами публічної влади, які в односторонньому порядку змінюють правове становище зацікавленої особи без її згоди або перешкоджають такій зміні. Ці акти мають обов'язкову силу, резюмуються як законні (привілей попереднього рішення) та підлягають примусовому виконанню (привілей примусового виконання).

Односторонні адміністративні акти можуть мати декларативний або установчий характер. Декларативними вони є тоді, коли адміністрація має обмежену компетенцію і, отже, не має автономії у прийнятті рішень. Це той випадок, коли суб'єкт має су'єктивне право по відношенню до адміністрації, і тому остання може лише визначити правове становище суб'єкта.

На відміну від цих адміністративних актів, які визнають права, існують адміністративні акти, які створюють права. Ця категорія адміністративних актів є установчою за своєю природою, оскільки вони змінюють правове становище зацікавлених осіб. Акти, що створюють права, можуть видаватися адміністративними органами на виконання їхніх дискреційних або імперативних повноважень.

Бельгія є правовою державою. Тому адміністрації підпорядковуються закону, їхні дії визначаються на основі правової (конституційної) основи та здійснюються відповідно до неї.

Через відсутність загального закону про адміністративне право як на федеральному рівні, так і на рівні суб'єктів федерації (громад і регіонів), адміністративні дії в принципі регулюються загальними принципами права, які включають принципи належного адміністрування.

Принципи належного адміністрування стосуються процедур підготовки, прийняття та оприлюднення адміністративних актів. Таким чином, ці принципи мають репресивну та превентивну (правовий захист) функцію. Вони є неписаними нормами права, яких адміністрація повинна дотримуватися так само, як і писаних норм закону. Вони пропонують правовий захист для забезпечення належного адміністрування, коли адміністративні акти здійснюються тоді, коли статутне право не в змозі забезпечити достатній правовий захист. Вони виправляють привілейоване становище адміністрації по відношенню до громадян та мають на меті пом'якшити недоліки нестримного одностороннього адміністративного втручання. Таким чином, ці принципи також мають превентивний ефект, регулюючи спосіб, у який адміністрація повинна діяти.

Ці принципи належного врядування виражають або надають конкретної форми принципу обачності, закріпленому в статті 1382 Цивільного кодексу [1].

Починаючи з 1970-х років, ці принципи розвивалися в прецедентному праві (переважно Державною радою). Їхній успіх є реакцією на зростаюче втручання влади в суспільне життя, загальну тенденцію до використання відкритих стандартів, відсутність правових норм та збільшення дискреційних повноважень адміністрацій.

Традиційно вважається, що загальні принципи права можуть роз'яснювати неточності в законі та заповнювати прогалини, але ніколи не можуть діяти протизаконно і мати верховенство над законом, який завжди може відступити від принципу права.

За загальним правилом, адміністрація зобов'язана застосовувати законодавство, чинне на момент прийняття рішення. В іншому випадку вона буде діяти протизаконно, що суперечить принципу верховенства права [2]. Загальні принципи належного адміністрування в принципі не можуть бути застосовані проти закону. Вимога про застосування цих принципів не може бути зведена до вимоги про незаконне застосування законодавства [3].

Принципами належного адміністрування є: обов'язок вислухати (*audi et alteram partem*) або право бути почутим чи висловити свою точку зору; принцип обачності, який відіграє центральну роль в односторонніх адміністративних справах і по-різному застосовується в практиці Державної ради; принцип розумності, якого адміністрація повинна дотримуватися при здійсненні своїх дискреційних повноважень.

Право органів влади приймати одноосібні рішення є обмеженим, оскільки в деяких випадках вони зобов'язані вислухати суб'єкт звернення в індивідуальному порядку.

Мета обов'язку вислухати є подвійною: з одного боку, захистити інтереси суб'єкта звернення, дозволивши йому сформулювати свої зауваження і таким чином уникнути прийняття несприятливого для нього рішення; з іншого боку, захистити інтереси адміністрації, не допустивши прийняття нею рішення, оскільки вона не володіє всіма елементами для того, щоб діяти з повним знанням фактів [4].

Право бути почутим слід відрізнити від права на колективну участь, яке завжди закріплене в законі і яке, однак, може також бути частиною превентивного правового захисту суб'єктів звернення, які можуть таким чином захищати свої власні інтереси. Також не можна плутати право бути почутим з правом на захист, яке, якщо не передбачено іншим, застосовується лише у кримінальних та дисциплінарних справах [5], або коли адміністративне стягнення є покаранням у розумінні статті 6 ЄКПЛ [6].

В рамках процесу прийняття рішень відповідно до принципу обачності адміністрація може бути зобов'язана, за певних обставин, заслухати певні сторони. Це передбачає, що суб'єкт звернення переконує адміністрацію в необхідності або, принаймні, корисності такого заслуховування. Якщо прохання про заслуховування не є обґрунтованим, адміністрація не зобов'язана його задовольняти.

Обов'язок вислухати, як загальний принцип належного адміністрування, не застосовується, якщо нормативно-правовий акт,

що підлягає застосуванню, чітко регулює права суб'єкта звернення. Якщо обов'язок вислухати передбачений нормою права, але зміст цього обов'язку не конкретизується, односторонні дії адміністрації в цій сфері все одно повинні розглядатися у світлі зобов'язань, що покладаються на адміністрацію в силу обов'язку вислухати.

Повага до прав захисту накладає на адміністрацію суворіші вимоги, ніж у випадку з обов'язком вислухати. Дотримання обов'язку вислухати не обов'язково вимагає проведення змагальних дебатів. Слухання не обов'язково має бути усним, воно може бути і письмовим. Однак, що стосується права бути почутим, необхідно подбати про те, щоб зацікавлена сторона могла з користю представити свої аргументи щодо фактів і передбачуваного заходу, а також щоб їй було дозволено з користю викласти свою точку зору, що означає, зокрема, що зацікавлена сторона повинна мати достатню попередню інформацію про факти, захід та його правову основу, які адміністрація планує вжити. Це означає, що зацікавлена особа повинна мати можливість ознайомитися з матеріалами справи, мати час для підготовки свого захисту та мати право на допомогу або представництво адвоката за власним вибором.

Таким чином, загальні принципи належного адміністрування мають юридичну силу та є ієрархічно вищими за адміністративні акти. Цей принцип може доповнювати формальне законодавство, якщо воно має недоліки, але не може бути використаний проти чітких положень закону.

Джерела та література

1. Code civil belge 2021 (French Edition). October 20, 2020. 272 p.
2. C.E., 4 avril 2017, n° 237.902; C.E., 25 septembre 2014, n° 228.541; C.E., 18 septembre 2014, n° 228.406; C.E., 8 mars 2010, n° 201.636; C.E., 4 février 2010, n° 200.490; C.E., 30 novembre 2007, n° 177.454; C.E., 19 décembre 2002, n° 113.966; C.E., 7 mars 2002, n° 104.503; C.E., 7 juin 2001, n° 96.215.
3. C.E., 20 mars 2018, n° 241.050; C.E., 30 novembre 2017, n° 240.030; C.E., 21 août 2017, n° 238.963; C.E., 7 octobre 2016, n° 236.025; C.E., 20 février 2014, n° 226.479 - n° 226.488; C.E., 11 octobre 2011, n° 215.690; C.E., 9 mars 2010, n° 201.717; C.E., 4 février 2010, n° 200.489 -200.490; C.E., 2 décembre 2009, n° 198.437; C.E., 28 octobre 2009, n° 197.425 – 197.426; C.E., 19 mai 2009, n° 193.405; C.E., 29 avril 2009, n° 192.818; C.E., 29 juin 2004, n°133.335; C.E.,

27 janvier 2000, n° 84.964.

4. С.Е., 19 septembre 2011, n° 215.204.
5. С.Е., 13 novembre 2012, n° 221.391.
6. С.Е., 27 octobre 2011, n° 216.101

УДК 902.01:903.2(477.73)

Піструїл І. В.

канд. іст. наук, доцент, директор
Одеського археологічного музею НАН України

ПРО ВЛАДУ ЗА ДОБИ РАННЬОРОДОВОЇ ОБЩИНИ

Влада. Вікіпедія дає таке визначення: *Влада* – здатність і можливість того, хто нею володіє, за допомогою авторитету, заохочення, або примусу впливати на дії інших. Влада – слово, що використовується для назви кількох різних, але взаємопов'язаних понять: право та можливість керувати, розпоряджатися чимось. А чи була влада, у нашому розумінні, за часів ранньородової (ранньопервісної) общини?

Для реконструкції соціальної структури ранньородової общини бракує прямих джерел. Тому, для цієї реконструкції залучаються додаткові джерела, як то писемні джерела (описи античних та середньовічних авторів народів, що мешкали поряд або відкриті під час Великих географічних відкриттів), етнографічні джерела, археологічні джерела тощо. Доба ранньородової (ранньопервісної) общини корелюється з верхнім палеолітом, мезолітом та початком неоліту археологічної періодизації. У той час, як вважають більшість дослідників, основною соціальною структурою була сім'я, яка складалася з декількох поколінь кровних родичів. Чисельність таких общин складала приблизно 15-25 осіб (по 5-8 осіб кожної статі та діти). Це опосередковано підтверджується етнографічними та археологічними джерелами.

Економіка в ранньопервісну добу була привласнюючою (полювання та збиральництво) та базувалась на статеві-віковому розподілі праці (дорослі чоловіки займалися мисливством, жінки – збиральництвом). Діти, за можливістю, починали допомагати дорослим в їх справах. По досягненню певного віку, підлітки, через обряд ініціації, переходили до групи дорослих. З цього моменту вони,

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

в повному обсязі, залучались до дорослого життя зі всіма правами та обов'язками та мали змогу створити сім'ю.

І де тут могла бути влада? Перш за все – це загальне керування общиною. Тут потрібно задати питання – а потрібно було це загальне керування? В общині було 5-7 дорослих чоловіків-мисливців і стільки ж жінок, які знали що і коли їм робити. Чоловіки знали куди та коли їм йти на полювання або, за потребою, перейти на іншу стоянку. Жінки, в свою чергу, знали як готувати їжу, або де, коли і що збирати.

Але, в деяких випадках необхідні були і керівники. У чоловіків, судячи зі всього, керівники (лідери) були при полюванні або при проведенні обряду ініціації. У жінок теж були такі випадки (наприклад: під час пологів). Однак, це керівництво було ситуативним, тобто, в певний час, хтось повинен був керувати діями групи. При цьому, керівництво закінчувалось після проведення запланованих дій. Наприклад – полювання. Був лідер, у якого були необхідні навички, який безпосередньо керував процесом полювання. Після полювання, первинного розділу туші та транспортування її на стоянку його функції лідера закінчувались. Теж саме можна сказати і про інші випадки.

Таким чином, «влада», в нашому розумінні цього терміну, була відсутня як явище, в період існування ранньородової общини. Тим більше, що у групі були тільки кровні родичі, від яких часто залежало життя та здоров'я інших членів общини (теж родичів). Інститут влади з'являється пізніше, судячи зі всього, у період пізньородової общини. Але це вже зовсім інша історія.

УДК 94:323]:339.924(477:4)«1994/2005»

Сегеда Р. А.

канд. іст. наук, доцент кафедри історії та етнології України
УДУ ім. М. Драгоманова, м. Київ

Бунчуужна С. В.

студентка 2 курсу магістратури УДУ ім. М. Драгоманова, м. Київ

ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА ТА РЕФОРМИ ЛЕОНІДА КУЧМИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

За часів президенства Леоніда Кучми з 1994 року по 2005 рік, одним із багатьох напрямків розвитку України було обрано

зближення з європейськими країнами. На думку Леоніда Кучми, європейський вибір України ґрунтувався на усвідомленні необхідності загальноєвропейської інтеграції як важливого елементу національної незалежності, безпеки, політичної стабільності, економічного розвитку та соціальної злагоди.

Під час президентства Леоніда Кучми Україна не лише зосередилася на інтеграції з Європою, але й підтримувала тісні відносини з країнами колишнього Радянського Союзу, особливо з Росією. Однак європейська інтеграція завжди була однією з важливих цілей зовнішньополітичного розвитку України.

Європейська орієнтація була невід'ємною частиною прозахідної політики частини правлячої еліти України, що знайшло своє відображення в їхній підтримці міжнародних відносин з ЄС. Однак інтенсивність і спрямованість європейської зовнішньої політики України значною мірою не відповідала риторичі правлячих еліт. На шляху до європейської інтеграції Україна зіткнулася з низкою викликів, включаючи корупцію, обмеження свободи слова та недоліки у сфері верховенства права, які перешкождали європейському розвитку України.

Незважаючи на обмеження та недоліки внутрішньої політики України того часу, було зроблено кілька важливих внесків у зближенні країни з Європою.

Під час президентства Кучми Україна зіткнулася з серйозними економічними проблемами після розпаду Радянського Союзу. Однак уряд Кучми зробив рішучі кроки в напрямку ринкових реформ і приватизації державних підприємств. Ці заходи були важливими для створення конкурентоспроможної економіки, що відповідала б європейським стандартам.

Під час перебування його на посаді президента, відбулися зміни в політичному житті України. Зокрема, було прийнято закон про вибори до Верховної Ради, врегульовано виборчі процедури та підвищено їх відповідність європейським стандартам. Це стало важливим кроком на шляху наближення політичної системи України до європейських стандартів.

Певний прогрес був також досягнутий у сфері правосуддя та правопорядку. Було прийняті закони, які повинні би були побороти корупцію в середині країни та гарантувати громадянам захищеність їхніх прав та свобод. Це було важливо для гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами.

За президентства Кучми Україна зміцнила свої міжнародні позиції та активно готувалася до європейської інтеграції: у 1998 році Україна вступила до Ради Європи, а у 2000 році підписала Угоду про партнерство та співробітництво з Європейським Співтовариством.

На жаль, проведених змін та реформ було недостатньо. Політична ситуація в Україні залишалась нестабільною, постійні зміни керуючих посад та невизначеність у верховенстві серед кіл правлячих еліт. Це ускладнювало реалізацію послідовної стратегії європейської інтеграції. Політична та адміністративна корупція також була серйозною перешкодою на шляху реформ.

Економічні реформи були повільними та неефективними. Це призвело до значної приватизації економіки олігархами та перешкоджало залученню іноземних інвестицій.

Найбільше зближення з Європою ускладнювала свобода слова в Україні, а точніше її обмеження. Також Україна мала проблеми з порушенням свобод і прав людини. Наприклад, свобода ЗМІ та політичні права в більшості випадках були обмежені. Більшість ЗМІ були приватними та підтримували дії правлячої еліти. Опозиційні ж групи, дуже швидко зникали з поля зору пересічного громадянина. Відсутність незалежності судової влади також ставила під сумнів верховенство права.

Російська Федерація активно здійснювала свій вплив на Україну, особливо в енергетичному секторі. Сильна залежність України від російського газу поставила її у скрутне становище на переговорах з Європейським Союзом.

На початку 2000-х років громадська підтримка європейської інтеграції серед українців не була однорідною. Частина суспільства хотіла прийняти європейські цінності та інтеграцію, в той час як інша хотіла зберегти тісні відносини з Росією. Задля вирішення цих проблем було посилено співпрацю з ЄС в рамках Європейської політики сусідства та розпочато переговори про укладення Угоди про асоціацію з ЄС. Однак багато з цих питань залишалися невирішеними до подій «Революції гідності» 2014 року, коли відбулася кардинальна зміна політичного курсу України і були докладені значні зусилля в напрямку європейської інтеграції.

Отже, президентство Леоніда Кучми в Україні характеризувалося позитивним підходом до європейської інтеграції. Економічні, політичні та правові реформи наблизили Україну до європейських

стандартів. Цей період також був важливим для покращення міжнародного статусу України та її інтеграції в європейський простір.

Однак, варто зазначити, що каденція президента Кучми не була позбавлена проблем та обмежень, таких як корупція та ослаблення верховенства права. Ці проблеми залишилися серйозними перешкодами на шляху європейської інтеграції.

Висновок, який можна винести з цього періоду, полягає в тому, що реформи, боротьба з корупцією, свобода слова та дотримання правових стандартів мають вирішальне значення для успішної європейської інтеграції. Недоліки та позитивні зрушення за період президенства Леоніда Даниловича Кучми визначили для України чіткий шлях до зміцнення співпраці з Європою, який продовжує зберігати своє значення і в нинішніх умовах.

Джерела та література

1. Віднянський С. В. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. 1991-2003: Анотована історична хроніка міжнародних відносин / С. Віднянський, І. Мельникова, А. Мартинов, О. Горенко, Д. Никифорок. К.: КСУ, 2010. 415 с.
2. Ковальова О. О. Стратегії євроінтеграції: як реалізувати європейський вибір України: Монографія. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. 340 с.
3. Мойсеєнко А. Зовнішня політика України після 1994 р.: Прагматизація та багатовекторність // Дослідження світової політики: Зб. наук. праць. 2003. Вип. 25. С. 89-100.
4. Офіцинський Р. Політичний розвиток незалежної України (1991–2004) в аспекті європейської ідентичності (На матеріалах періодики Заходу). Київ: Інститут історії України Національної академії наук України – Ужгород: Гражда, 2005. 468 с.
5. Сивак О. В. Формування та здійснення зовнішньої політики України (1990–1999 рр.): дис... канд. політ. наук: 23.00.04; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут міжнародних відносин. К., 2000. 208 с.
6. Щербак Ю. Україна: виклик і вибір. Перспективи України в глобалізованому світі XXI століття. К.: Дух і літера, 2003. 578 с.

УДК 94 (4) «22-23»

Шевченко Н. В.

канд. іст. наук, доцентка кафедри історії ЧНУ ім. Петра Могили

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ У ПОШУКАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО КОРИНЯ СВОЄЇ ІСТОРІЇ (2022–2023)

Спадщина – ключ до Правди. Реальний стан колективних ідентичностей у кожному соціумі визначається діями суб'єктів цього символічного конструювання – держави, інтелектуалів, громадянського суспільства. П. Нора. Теперішнє, нація, пам'ять. Київ: Кліо, 2014.

1. Актуальність відмови від імперського та радянського концепту історичного нарративу колишніх республік СРСР, як і країн Варшавського договору, переосмислення їх історії та культурної спадщини в умовах пострадянського геополітичного простору не викликає сумніву. Тому науково-популярний проект з вивчення історичної і культурної спадщини ВКЛ, започаткований у Литві у 1999 році у вигляді 9-серійного медійного проекту «Містерії минулого» є на часі. У 2006 році за ініціативою литовських істориків до нього приєдналися й українські дослідники, підтримавши цей проект, що активно реалізовувався упродовж 2008–2020 років як «Спільна історичної спадщини ВКЛ і пам'ять регіону Східної Європи (1320–1569)» включно з археологічною експедицією дослідження колишніх фортець доби ВКЛ у пониззі Дніпра. Водночас, у 2010 році був реалізований і проект «2000 км історії» з історичної реконструкції походу великого князя литовського Вітовта до берегів Чорного моря (1397–1422), який організували громадські активісти з м. Вільнюса. Зазначимо, що кінцевий пункт їх кінного походу був м. Очаків, де вони відвідали краєзнавчий музей і зустрілися з громадянами та представниками влади міста. Водночас литовські журналісти – учасниками цього походу відвідали ЧНУ ім. Петра Могили і мали зустріч з викладачами та студентами.

2. У 2010–2022 роках учасники згаданих проектів констатували, що для мешканців південного регіону України сприйняття ідеї ВКЛ та Речі Посполитої як праобразу «європейського спільного дому» є проблематичним з причини домінування новоросійського

історичного дискурсу. І тільки після повномасштабної російської агресії 24 лютого 2022 року у них сталися кардинальні зміни: з'явилася стійка зацікавленість своєю призабутою європейською історичною спадщиною в контексті історії України. Про що свідчить їх активна позиція з перейменування вулиць та районів з новоросійською і радянською символікою. І в цьому регіоні громадянське суспільство активно прощається з новоросійською історичною спадщиною!

3. Як викладач історії та культури України може засвідчити, що і студенти неісторичних спеціальностей ЧНУ ім. Петра Могили з 2022 року проявили неабиякий інтерес до європейської спадщини причорноморського регіону. У цьому контексті погоджуюся зі слушними пропозиціями провідного вітчизняного історика Я. Грицака, який у монографії «Подолати минуле: глобальна історія України» (2022) наголошує, що подолати минуле – це не є заперечення історії України, а скоріше її актуалізація з погляду перспективою сучасного знання про історію України як органічну частину Європи та світу. Він пропонує українській молоді переосмислити базові риси історико-культурної спадщини України через призму новітніх оцінок спадщини імперій та європейських цінностей у проєкті «Зроби собі Україну» як бажаного майбутнього для власної країни.

УДК 930

Шевчук В. В.

канд. наук з держ. упр.,

Миколаївський базовий медичний фаховий коледж

СВІТОГЛЯДНИЙ ВИМІР ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ» В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Російська агресія проти України різко загострила цілий комплекс проблем, як внутрішньополітичних, так і зовнішньополітичних. Одним з вимірів нової реальності стала загроза російського вторгнення самому існуванню української державності і української нації.

Російсько-українська війна йде у площині абсолютного діаметрального сприйняття українським та російським суспільством ціннісно-сміслових вимірів самої війни.

Відкрита російська агресія виступила потужним каталізатором самоідентифікації української нації. За різними підрахунками частка українців та українок, які ідентифікують себе передусім як громадян України, становить 85% чи 72%, залежно від методології та конкретного терміну проведення опитування. Ці показники є історичним максимумом. Одним з наслідків війни стало також зростання позиціонування українців самих себе, як – європейської нації. Це є свідомим розмежування українського ціннісного світу і концепції «руського миру».

Надзвичайно важливим у цьому контексті є викладання курсу «Історія України» як світоглядноформуючої дисципліни.

Разом з тим, наразі є ряд чинників, якими обумовлена складність вивчення в українській школі тем, пов'язаних із подіями 2014-2022 рр.:

- безпосередня близькість у часі того, що закладається у програми та має бути висвітлено у підручниках;

- фактологічне наповнення матеріалу, який є постійним новинним рядом у ЗМІ, однак не має усталеної академічно-історичної дослідницької основи;

- гібридний характер війни (перший етап 2014 – 2022 рр.);

- проблеми суспільного сприйняття причин та можливого перебігу збройного конфлікту на основі різного особистісного досвіду та близькості/віддаленості від лінії бойових дій як самих учнів та їх сімей, так і педагогів;

- потреба балансу між знаннями, яких вимагають сучасні програми, та виробленням ціннісного ставлення підлітків у дискурсі будівництва миру та одночасної героїзації української армії.

Актуалізованими проблемами щодо викладання курсу «Історія України», як загальноосвітнього в ЗВО різного рівня акредитації, з нашої точки зору, є акцентування уваги саме на правах людини в термінології міжнародного гуманітарного права, міжнародного кримінального права та міжнародного права прав людини, оскільки у ньому роз'яснюються поняття: війна, збройна агресія РФ проти України, війна та гібридна, «проксі» війна.

Окремий аспектом є пояснення концепції перехідного правосуддя – комплексу заходів, які необхідно здійснити після завершення війни для переходу України до сталого миру. Ці заходи передбачені чотирьома елементами перехідного правосуддя: притягнення винних до відповідальності за злочини; відшкодування жертвам завданої шкоди; встановлення правди, повне розслідування злочинів, які мали

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMPROJECT

місце в період війни; інституційні реформи, які гарантують неповторення таких порушень і самої війни, та офіційна констатація історичної правди.

В умовах війни в суспільстві, особливо серед тієї його частини, яку збройна агресія торкнулася безпосередньо, абсолютно нового смислового наповнення набули такі поняття, як війна, полон, віра у справедливість, оптимізм, солідарність, підтримка і допомога. Особливо гострими та болючими постали питання ставлення до «іншого» (в етнічному, культурному, політичному та інших вимірах); розрізнення на «свій» – «чужий» у найближчому оточенні і в ширшому соціальному середовищі; емоційна пам'ять про жакливі події тощо.

Змінюються розуміння та інтерпретації навколишньої дійсності, поглиблюється ціннісний розкол, посилюється самоідентифікація людини з регіоном, країною і, відповідно, утверджується громадянська ідентичність; ускладнюються зв'язки і по соціальній вертикалі, і по горизонталі (у міжособистісних відносинах, у родинному оточенні); загострюються конфлікти у просторі «символів», відбувається мобілізація інтелектуальних та емоційних сил особистості та соціальних груп для ефективного протистояння інформаційній агресії, політичному тиску та маніпулюванню; формується готовність до співпраці, конструктивної взаємодії з різними групами співгромадян щодо різноманітної протидії російській агресії. Саме це середовище і є реальністю яка формує концептуальні засади викладання «Історії України».

Отже, як школам, так і ЗВО необхідно прийняти той факт, що саме вони є тими найважливішими місцями, де зберігаються і передаються найважливіші цінності та засади людських відносин. Оскільки, педагоги у навчальних закладах мають великий потенціал для формування ціннісних орієнтацій у суспільстві. У своїй професійній діяльності вони безпосередньо впливають на формування світогляду і опосередковано мають вплив на їхнє близьке оточення.

РОЗДІЛ 2.
ДЕМОКРАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ
ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ
ПРАГНЕНЬ: НАПРЯМИ, ПРІОРИТЕТИ, ПОДАЛЬШІ
КРОКИ

УДК 342

Балишев М. В.

здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти «доктор філософії» (Phd)
з галузі знань 08 Право,
Пенітенціарна академія України, м. Чернігів

**ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗА
ПОДАТКОВІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В ЗАРУБІЖНИХ
ДЕРЖАВАХ**

Податкові системи країн світу формуються під впливом різних економічних, політичних і соціальних умов. Водночас, ефективність наповнення бюджету будь-якої держави залежить від налагодження контрольного механізму у податковій сфері.

Раціональні ідеї, підходи, методи податкового контролю задля запобігання таким негативним явищам як правопорушення у податковій сфері впроваджуються, у першу чергу, завдяки використанню досвіду зарубіжних країн. Тут необхідно зазначити, що вагомий відсоток платників податків, як показує практичний досвід, складають юридичні особи і законодавче врегулювання інституту відповідальності за податкові правопорушення є одним з пріоритетних завдань податкової політики зарубіжних держав.

На думку О. Б. Пугаченко [1, с.172], судова практика країн Заходу свідчить про «консусусність» податкових правопорушень, тобто здійснення останніх за попередньою домовленістю сторін. При цьому використовуються як недосконалість законодавчих актів, так і традиційні способи ухилення від сплати податків шляхом приховування прибутків, проведення складних міжбанківських комбінацій і багатоканального «просування» грошей в різні сфери тіньової економіки.

Тому, необхідною ознакою будь-якої високорозвиненої системи контролю за дотриманням податкового законодавства є наявність комплексної стандартної процедури організації контрольних перевірок та міцної законодавчої бази, що надає податковим органам широкі повноваження у сфері податкового контролю для впливу на недобросовісних платників податків.

Аналізуючи проблему ухилення від сплати податків, низка європейських учених визнали її серйозною проблемою в усьому світі. Зокрема, статистичні оцінки податкового дефіциту ЄС ще у 2015 становили приблизно 825 мільярдів євро на рік. І це стало поштовхом до створення урядами низки інструментів для протидії ухиленню від сплати податків на національному та глобальному рівнях [2, с.236]. Дослідження світової нерівності 2018 року свідчить про те, що більше 10% світового ВВП приховано в офшорах [3, с.13].

Для ефективного впровадження нової спільної моделі податкової справедливості у Європі та, відповідно, боротьби з ухиленням від сплати податків, необхідно врахувати та подолати проблеми в податковій сфері: підірив соціальної політики, податкову забороганість, відсутність спільного фінансового реєстру та моніторингу незаконних фінансових потоків підрозділами фінансового контролю, недосконалу систему санкцій щодо посередників, які допомагають великим корпораціям уникати сплати податків. Наприклад, компаніям, фінансовим установам та їх посередникам, які сприяли уникненню прозорого оподаткування останніми, повинно загрозувати покарання, таке як виключення із державних закупівель, інвестиційних програм ЄС та ін. [3, с.12,17].

Отже, враховуючи існуючі проблеми, сьогодні основними завданнями, які стосуються податкової політики країн ЄС, є боротьба з ухиленням від оподаткування та податковим шахрайством.

Формування системи відповідальності юридичних осіб за податкові правопорушення обумовлене необхідністю конструктивного вирішення проблем сфери оподаткування.

Дослідивши практику зарубіжних країн, ми дійшли висновку, що основними видами юридичної відповідальності юридичних осіб за податкові правопорушення в переважній більшості країн є: адміністративна (у тому числі «квазікримінальна») та кримінальна відповідальність.

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

Джерела та література

1. Пугаченко О. Б. Діяльність податкових органів у зарубіжних країнах. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2012. – вип. 22. – ч. II. – С. 169-176.
2. Lucia Rossel, Brigitte Unger, Jason Batchelor, and Jan van Koningsveld, The Implications of Making Tax Crimes a Predicate Crime for Money Laundering in the EU: Building a Legal Dataset of Tax Crimes and Money Laundering in the European Union. Oxford University Press (2021). P. 236-271. URL: <https://academic.oup.com/book/39754/chapter/339818508>
3. A New Model for Tax Justice in Europe: A shift to ensure fairness and sustainability. Belgium. 72 p. URL: https://pes.eu/wp-content/uploads/2022/09/A-New-Model-for-Tax-Justice-in-Europe-A-shift-to-ensure-fairness-and-sustainability_EN.pdf

УДК 336.1

Білявська О. Б.

канд. екон. наук, Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ДЕМОКРАТИЧНІ ЗАСАДИ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ

Маючи бажання побудувати сучасну європейську демократичну країну, необхідне усвідомлення, що прозорість та публічність є основними вимогами щодо ефективності державної влади, бо тільки в таких умовах можна встановити суспільний контроль за її намірами, діями у відповідності закону. Особливо актуальним це стає у зв'язку з повномасштабною військовою агресією російської федерації проти України та післявоєнною розбудовою держави.

Сьогодні відбувається активне включення громадян в розробку, прийняття державно-управлінських рішень та контроль за їх виконанням. За цих умов важливим стає в процесі прийняття цих державних рішень віднайти певний громадський баланс між інтересами різних груп суспільства, суспільну злагоду. Особливо, важливо досягти певного балансу щодо фінансового забезпечення потреб суспільства при прийнятті як Державного бюджету, так і бюджетів окремих територіальних громад.

Державна політика повинна бути справедливою, тобто забезпечувати рівноправне та недискримінаційне ставлення до усіх членів суспільства та здійснювати справедливий та неупереджений розподіл ресурсів та отримане суспільне благо. Справедлива державна політика реалізується через горизонтальну та вертикальну справедливість. Горизонтальна справедливість передбачає однакове ставлення і однакові вимоги до людей, що знаходяться в одних і тих же умовах. Вертикальна справедливість виходить із принципу, що люди з більш високими доходами повинні брати на себе більшу частку оплати державних послуг.

Прийняття державно-управлінських рішень здійснюється на підходах результативності, адекватності, політичної здійсненності та придатності до адміністрування. Державна бюджетна політика направлена на одночасне виконання значної кількості різнопланових цілей, які не підлягають однаковим критеріям оцінки. Тому важливим стає адекватне усвідомлення можливості досягнути бажаних наслідків з наявними ресурсами. Для цього необхідний повний аналіз усіх зовнішніх та внутрішніх чинників та оцінка ситуації, доречність та відповідність прагненням суспільства. Для успішної реалізації управлінських рішень необхідне правильне адміністрування: можливість практичного здійснення прийнятої стратегії, реальність термінів виконання, наявність кадрового забезпечення та ресурсних потужностей.

Чим більш прозорим буде бюджетний процес на усіх етапах: від визначення завдань, прийняття рішень до виконання та контролю, тим більше це дає змогу громадськості переконатися в якості бюджетних рішень, посилює довіру до органів влади та дозволяє забезпечити найоптимальніший розподіл коштів.

Бюджетний кодекс України визначає, що одним із принципів бюджетної системи України є принцип публічності та прозорості - інформування громадськості з питань бюджетної політики, складання, розгляду, затвердження, виконання державного бюджету та місцевих бюджетів, а також контролю за виконанням державного бюджету та місцевих бюджетів. [1]

У статті 28 Бюджетного кодексу України про доступність інформації про бюджет передбачено, що Міністерство фінансів України забезпечує оприлюднення:

- 1) Бюджетної декларації разом з відповідними інформаційно-аналітичними матеріалами.

1) Проекту закону про Державний бюджет України, який підлягає обов'язковій публікації в газеті "Урядовий кур'єр" не пізніше ніж через сім днів після його подання Верховній Раді України.

2) Закону про Державний бюджет України з додатками, які є його невід'ємною частиною, а також інформаційно-аналітичних матеріалів щодо основних показників та завдань державного бюджету (у доступній для громадськості формі) у місячний строк з дня опублікування закону про Державний бюджет України шляхом розміщення на своєму офіційному сайті.

3) Інформації про виконання Державного бюджету України за підсумками місяця, кварталу та року.

4) Інформації про виконання зведеного бюджету України.

5) Іншої інформації про виконання Державного бюджету України.

Закон України «Про доступ до публічної інформації» [2] забезпечує право кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні розпорядників публічної інформації та інформації, що становить суспільний інтерес. Закон зобов'язує розпорядників інформації надавати та оприлюднювати достовірну, точну та повну інформацію. Умови та порядок забезпечення доступу до інформації про використання коштів державного і місцевих бюджетів визначаються Законом України «Про відкритість використання публічних коштів» [3]. Отже, держава наполегливо працює над створенням законодавчих норм, які б забезпечували прозорість бюджетного процесу. Проте, головна увага на сьогодні все ж таки приділяється публічному інформуванню щодо прийнятих бюджетів та контролю звітності їх виконання. Прозорість, залучення громадськості на етапі прийняття рішень та розподілу коштів залишається обмеженим, особливо на рівні формування державного бюджету.

З активним розвитком децентралізації об'єднані громади застосовують різні інструменти покращення бюджетної прозорості: громадські слухання, процедури збору пропозицій від громадян під час складання бюджету, проведення так званих «бюджетних слухань» із громадськістю щодо проекту бюджету та участь ЗМІ у всіх обговореннях та зустрічах з бюджетних питань. Залучення до процесу розроблення бюджету багатосторонніх дорадчих органів, які постійно представляють територіальну громадськість, або є робочою групою по вирішенню конкретного питання. Запровадження бюджетів участі з проведення публічних конкурсів проектів з різних сфер життя громади, де будь-хто із територіальної громади може подати заявку та

взяти участь у голосуванні за той чи інший проект громадського бюджету, який буде реалізований за кошти місцевого бюджету.

Забезпечити прозорість прийняття рішення щодо формування державного бюджету складніше тому, що державний бюджет є певною мірою не тільки фінансовим, а й політичним документом та інструментом вирішення певних політичних завдань. Кабінет Міністрів України розробляє Бюджетну декларацію та проект закону про Державний бюджет України. Розгляд та затвердження Державного бюджету України відбувається у Верховній Раді України.

Ідеальним варіантом є створення кількох альтернативних стратегій, що враховують усі можливі сценарії та кінцевий вибір найоптимальнішого варіанту сценарію. За визначенням Вільфредо Парето, оптимальність визначається критерієм зростання суспільного блага, за яким будь-яка зміна, яка нікому не завдає збитків і яка приносить за оцінкою людей користь, є поліпшенням. Таким чином, оптимальним вважаються усі рішення, які не приносять нікому додаткової шкоди та за умов неможливості поліпшити положення будь-якого учасника економічного процесу, одночасно знижуючи добробуту як мінімум одного з інших [4, с. 234].

Проте, рішення приймають політики і це рішення не захищене від впливу власних інтересів партії та окремих політиків, лобювання фінансових груп, реалізації популістичних намірів, прийняття рішень в інтересах однієї особи чи групи осіб, не обов'язково, навіть, корупційних, а з наданням певних несправедливих преференцій та фінансових переваг окремим групам, певним депутатським виборчим округам або лобійованим галузям економіки. Відсутність прозорості в прийнятті рішень породжує недовіру до усього процесу і до представників влади загалом.

Отже, створення механізму прозорості прийняття рішень щодо формування державного бюджету та оптимального розподілу фінансових ресурсів залишається актуальним в бюджетному процесі України. Важливу роль в цьому може відіграти залучення громадського суспільства до участі та контролю, а також повного інформування в доступній формі суспільства щодо варіантів прийняття рішень.

Демократичні процеси формують сприятливе економічне середовище; тому, у своїх загальних зусиллях щодо розвитку, суспільство має бути відданим задоволенню основних економічних потреб найбільш знедолених верств населення, забезпечуючи їх повну

Co-funded by
the European Union

інтеграцію в демократичний процес. Демократія, заснована на праві кожного брати участь в управлінні державними справами; таким чином, вона вимагає існування представницьких інституцій на всіх рівнях і, зокрема, парламенту, в якому відображені всі компоненти суспільства і який має необхідні повноваження та засоби, щоб виразити волю народу шляхом здійснення законодавчої роботи та контролю за діями уряду [5].

Одним з важливих компонентів ефективного здійснення демократії в ході ухвалення загальнодержавних рішень є наявність політичної опозиції в парламенті. Парламентська Асамблея Ради Європи визначає право членів опозиції впродовж визначених часових періодів, встановлювати порядок денний пленарних засідань, та вибирати питання для обговорення, включаючи законопроекти запропоновані членами опозиції, на контроль за діями уряду і оцінку державної політики і витрат; пропонувати законопроекти і право вносити пропозиції з законодавчих питань; брати участь в роботі парламентських комітетів, зокрема, головування комітетами, що здійснюють контроль за діями уряду, як, наприклад, комітет з бюджетних та фінансових питань, комітет з питань аудиту, або комітет, що здійснює нагляд за державною безпекою та розвідувальними службами – мають надаватися членам опозиції; звертатися до Рахункової Палати з запитам стосовно бюджетних і фінансових питань.[6]

Запровадження громадських парламентських слухань по темі бюджету з можливістю громадських обговорень та надання громадськими організаціями своїх пропозицій та зауважень, залучення незалежних аналітиків-експертів та представників безпосередніх виконавців бюджетних ініціатив для здійснення оцінок та розрахунків та широке ознайомлення суспільства із запровадженням запланованих реформ (із роз'ясненням необхідності сьогоденних затрат та отримання суспільних благ в майбутньому) дозволить продовжити підтримку міжнародними партнерами, забезпечити майбутню євроінтеграцію та залучити інвестиції для успішного відновлення України.

Джерела та література

1. Бюджетний кодекс України: Закон України за станом на 08 лип. 2010 р. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (Дата звернення: 26.04.2023)

2. Про доступ до публічної інформації: Закон України за станом на 13 січня 2011 р. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (Дата звернення: 26.04.2023)
3. Про відкритість використання публічних коштів: Закон України за станом на 11 лют. 2015 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text> (Дата звернення 27.04.2023)
4. Струк Н. П. Економіка добробуту Вілфредо Парето як теоретична основа забезпечення високої якості життя населення [Електронний ресурс] / Н. П. Струк, Т. В. Струк // Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics», № 13. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/13-2019/struk.pdf>.
5. Universal Declaration on Democracy, adopted by the Inter-Parliamentary Council at its 161st session (Cairo, 16 September 1997) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ipu.org/impact/democracy-and-strong-parliaments/ipu-standards/universal-declaration-democracy>
6. Процедурні керівні принципи щодо прав та обов'язків опозиції в демократичному парламенті: Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи 1601 (2008) [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/mpz2/organizations.mpo_info?o_id=64.

УДК 327.1:061ЄС(477:4)

Власенко С. І.

канд. іст. наук, докторант кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ПУБЛІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ УКРАЇНИ

Отримання Україною статусу кандидата на членство в Європейському Союзі активізувало процеси євроінтеграції в усіх сферах життя українського суспільства. Серед них – політика національної пам'яті, тому є доцільним розглянути даний аспект євроінтеграції України.

В євроінтеграційних процесах України у сфері національної пам'яті беруть участь Міністерство культури та інформаційної політики України, Міністерство закордонних справ України, інші центральні органи виконавчої влади; народні депутати, органи місцевого самоврядування; інститути громадянського суспільства (громадські організації, творчі спілки, недержавні засоби масової інформації та ін.); спільноти української діаспори та громадяни, які вимушені емігрувати через війну; науковці, культурні та громадські діячі тощо.

Центральним органом виконавчої влади, на який покладено функції держави із забезпечення реалізації політики національної пам'яті, є Український інститут національної пам'яті (УІНП), що перебуває у підпорядкуванні Міністерства культури та інформаційної політики України [2]. Відповідно до своїх повноважень, УІНП налагоджує та підтримує зв'язки з країнами-членами ЄС і таким чином, з одного боку, набуває європейського досвіду з формування та реалізації політики пам'яті, а з іншого – інтегрує до європейської спільноти українську історію та популяризує Україну в Європі загалом.

Євроінтеграційна діяльність усіх суб'єктів публічної політики національної пам'яті представлена декількома основними актуальними напрямками.

Участь у міжнародних європейських організаціях у сфері національної пам'яті.

Від 2012 р. Україна представлена в Платформі європейської пам'яті та сумління (далі – Платформа) – міжнародній неурядовій організації, заснованій країнами-членами ЄС, яка сьогодні налічує 70 державних та громадських інституцій, що репрезентують 23 країни Європи та Північної Америки. Україну в даній організації представляють 6 інституцій: Центр досліджень визвольного руху, Меджліс кримськотатарського народу, Український інститут національної пам'яті, Національний музей Голодомору-геноциду, Фонд збереження історії Майдану, Галузевий державний архів УІНП. Після приєднання УІНП у 2014 р. спостерігається постійне збільшення українського контенту в діяльності Платформи. А в листопаді 2016 р. в Києві було проведено щорічне засідання Ради членів Платформи. Для України участь у Платформі є досить вагомою, оскільки ця організація охоплює актуальні в нашій державі питання подолання комуністичного тоталітарного минулого в країнах Центральної і Східної Європи та інтеграцію цих питань в європейську колективну пам'ять. Крім того, це дозволяє розширити присутність українського

чинника на європейському просторі та прискорює євроінтеграційні процеси всередині держави в даній сфері [1, с. 69].

Співпраця з державними інституціями пам'яті країн-членів Європейського Союзу.

Важливою складовою євроінтеграції є налагодження взаємозв'язків та співпраця на державному рівні з інституціями пам'яті країн-членів ЄС. У цих питаннях Україна здебільшого співпрацює з постсоціалістичними країнами Центральної та Східної Європи. Серед них активні взаємовідносини склалися з державами-сусідами та країнами Балтії. Зокрема, з Інститутом національної пам'яті – Комісією з розслідування злочинів проти польського народу Республіки Польщі, Інститутом досліджень тоталітарних режимів та Архівом справ держбезпеки Чеської Республіки, Інститутом національної пам'яті Словацької Республіки, Естонським інститутом історичної пам'яті, Центром дослідження геноциду та опору населення Литви й ін. Україну в цих двосторонніх відносинах представляють Український інститут національної пам'яті та його галузевий архів, Державна архівна служба України та окремі центральні й обласні архіви, Служба безпеки України та її галузевий архів тощо.

У 2015 р. Український та Польський інститути національної пам'яті, з метою дослідження спільної історії у новітню добу, заснували Українсько-польський форум істориків (далі – Форум). Нажаль, він проіснував до 2018 р. і згорнув свою діяльність через ухвалення Сенатом Республіки Польща нового закону про Інститут національної пам'яті, який передбачав кримінальну відповідальність за заперечення так званих «злочинів українських націоналістів 1925-1950 рр.» [3]. Всього відбулося п'ять засідань Форуму (почергово в Україні та Польщі). Діяльність Форуму була спробою УІНП через дискусійну платформу поширити в Польщі об'єктивну інформацію історичного характеру (особливо стосовно спільного минулого часів Другої світової війни) і таким чином сформувати в польському суспільстві позитивний імідж про Україну. Про поновлення двосторонніх відносин заговорили лише у 2022 р. після підписання 1 червня Меморандуму про співпрацю у сфері національної пам'яті між Міністерством культури та інформаційної політики України і Міністерством культури та національної спадщини Республіки Польща. Тому очікуваним є подальше співробітництво Українського та Польського інститутів національної пам'яті.

Серед країн Центральної Європи, що виступають партнерами у сфері політики пам'яті, можемо виокремити Німеччину. Від 2016 р. представники України входять до Опікунської ради Німецького федерального фонду «Пам'ять, відповідальність і майбутнє», який сприяє міжнародним проектам у межах співпраці Німеччини з країнами, що постраждали від нацизму. Відповідних осіб призначає Кабінет Міністрів України (від 2016 р. це були представники УІНП та Державної міжвідомчої комісії у справах увічнення пам'яті учасників антитерористичної операції, жертв війни та політичних репресій, а від 2021 р. – УІНП та Надзвичайний і Повноважний посол України у Федеральній Республіці Німеччина).

Популяризація України та української історії в Європі.

З початком повномасштабної війни Україна активізувала свою міжнародну інформаційну діяльність шляхом презентації виставкових проєктів, участі у наукових конференціях та громадських форумах, публікації та поширення текстового та відеоконтенту тощо. Основною метою такої діяльності, до якої долучені як державні органи влади, так і представники громадськості, є висвітлення правди про російську війну, про боротьбу і спротив українців, про військові злочини та геноцид українського народу, вчинені російським агресором в Україні. В той же час, в Європі поширюється інформація історичного характеру та спростовуються міфи російської пропаганди щодо України. Наприклад, в минулому році в частині європейських міст пройшли виставки «Україна. Війна в Європі» та «Комунізм=Рашизм», демонструвалась російська військова техніка, знищена Збройними Силами України на українській території тощо.

Значних результаті було досягнуто в питаннях визнання європейською та світовою спільнотою Голодомору 1932-1933 років геноцидом українського народу – від початку повномасштабної війни про визнання заявило 17 держав. Крім того, 15 грудня 2022 р. відповідну резолюцію про визнання геноциду українського народу ухвалив Європейський Парламент, а 12 жовтня 2023 р. – Парламентська асамблея Ради Європи.

Таким чином, євроінтеграційні процеси в публічній політиці національної пам'яті тривають вже багато років і дають позитивні результати. Українські інституції пам'яті є учасниками міжнародних європейських організацій у сфері політики пам'яті, беруть участь у реалізації загальноєвропейських проєктів та виступають рівноправними партнерами у двосторонніх міжнародних відносинах з

інституціями держав-членів Європейського Союзу. В Україні відбуваються процеси імплементації європейського права в національне законодавство з питань формування та реалізації політики пам'яті. Все це дає підстави стверджувати, що сьогодні Україна входить до числа міжнародних акторів, політика національної пам'яті яких є складовою політики європейської пам'яті.

Джерела та література

1. Власенко С. Політика європейської пам'яті через призму євроінтеграції постсоціалістичних країн Центральної та Східної Європи: нормативно-правова основа. *Аспекти публічного управління*. 2023. № 11 (2). С. 65-73.
2. Деякі питання Українського інституту національної пам'яті: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 листопада 2014 р. № 684 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/684-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.10.2023).
3. O zmianie ustawy o Instytucje Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, ustawy o grobach i cmentarzach wojennych, ustawy o muzeach oraz ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary: Ustawa z dnia 26 stycznia 2018 r. № 369 / Dziennik ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. URL: <https://dziennikustaw.gov.pl/D2018000036901.pdf> (дата звернення: 25.10.2023).

УДК 33(100):167.1

Калініченко З. Д.

канд. екон. наук., доцент кафедри міжнародної економіки, природокористування та економіки міжнародного туризму
Запорізького національного університету

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ: ІНСТРУМЕНТИ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОТЕКЦІОНІЗМУ

Здобувши офіційний статус кандидата на вступ до Європейського Союзу, Україна отримала нові важливі для переваги. Насамперед,

позитивне рішення Європейської Ради є потужним політичним сигналом, що ЄС змінює своє ставлення до України від «політики сусідства та східного партнерства» до «політики розширення», і одного дня Україна стане членом цього європейського об'єднання. Сам процес приєднання розпочнеться після того, як усі нинішні держави-члени ЄС одногосно підтримають рішення про початок переговорів про вступ. Тривалість переговорів, як свідчить практика, може бути різною в кожному окремому випадку. Нагадаємо, що нині, окрім України, статус кандидата мають ще шість країн: Туреччина (отримала статус у 1999 році), Північна Македонія (2005), Чорногорія (2010), Сербія (2012), Албанія (2014), Молдова (2022). Подали заявку на вступ та вважаються потенційними кандидатами Боснія і Герцеговина, Косово та Грузія. У процесі переговорів країні-кандидату потрібно привести своє законодавство у відповідність до законодавства ЄС, а також імплементувати політичні, соціальні, економічні, судові та адміністративні реформи. Отже, надання статусу кандидата – потужний політичний поштовх до прискорення розпочатих трансформацій в усіх, визначених ЄС, 35 політичних сферах та подальшої інтеграції України до спільного ринку Євросоюзу.

Окрім політичного аспекту, важливими є і економічні переваги від отримання Україною статусу кандидата на членство в ЄС. Країна-кандидат отримає доступ до фінансових інструментів Євросоюзу, які допоможуть швидше проводити необхідні реформи. Йдеться, зокрема, про Єдиний передвступний інструмент – ІРА, спрямований на інвестування в соціально-економічну сферу країн-кандидатів. Діюча на сьогодні програма ІРА розрахована на 2021–2027 рр., її загальний бюджет складає 14,1 млрд євро. Частиною цього інструменту є програма IPARD, у рамках якої ЄС надає країнам-кандидатам фінансову й технічну допомогу для розвитку сільських територій і сталого сільськогосподарського сектора, що є особливо актуальним для України. Також Україна може отримати доступ до індивідуальних програм і проєктів економічної допомоги Євро пейського Союзу. Досвід використання цих інструментів фінансування та програм ЄС, а також прямих іноземних інвестицій іншими країнами- кандидатами, свідчить про їхній вплив на зростання ВВП за паритетом купівельної спроможності. Крім того, Україна зможе отримувати довгострокові кредити від ЄС, а також допомогу у вигляді грантів на освіту, культуру, охорону здоров'я тощо.

Також треба враховувати, що деякі дії зі сторони блоку визнаються

порушеннями.

Запровадження торговельних обмежень між членами ЄС визнано порушенням за статтею 34 «Договору про функціонування Європейського Союзу». Спроби обійти правила траплялися, але таке одразу зупиняли.

Так, коли Уряд Данії встановив вимоги щодо обов'язкового використання датських матеріалів, товарів народного споживання, робочої сили та обладнання, то Суд ЄС постановив, що такі умови порушують законодавство Співтовариства. Данія свою провину визнала і прийняла відповідальність перед учасниками торгів.

Коли італійці ввели вимогу, щоб усі органи влади, установи і компанії, у яких держава мала частки, отримували щонайменше 30% запасів від промислових та аграрних підприємств і малого бізнесу з півдня Італії, то це правило також стосувалося продуктів, які хоча б частково були перероблені в тому регіоні. Суд ЄС визнав, що такі вимоги порушують зобов'язання Італії і є незаконними.

Позов був і проти британської ради, яка намагалася просувати британські фрукти. Суд постановив, що не можна зменшувати цінність товарів в очах споживачів на основі їх походження. Також він сказав, що уряд може звертати увагу на інші позитивні особливості британських фруктів.

Однак інколи про країни ЄС таки згадують у контексті локалізації. Наприклад, розповідають про італійські субсидії і особливості грецьких «зелених» тарифів. Утім, ці заходи не є локалізацією. Субсидування, звісно, допомагає вітчизняним виробникам, однак це не преференції в публічних закупівлях.

Іноді прихильники локалізації також посилаються на директиву 2014/25/ЄС, яка стосується закупівель державних замовників, що працюють у сферах постачання води та енергії, надання транспортних і поштових послуг.

Вони можуть відхилити пропозиції учасників торгів, якщо частка продукції країн-членів ЄС у них менша 50%. Однак цю норму можна застосувати лише до постачальників з держав, з якими у ЄС немає двосторонньої чи багатосторонньої угоди щодо зовнішньої торгівлі. До того ж, можливість відхилення тендерної пропозиції запроваджена не на рівні окремої країни. Загальні ж правила ЄС чітко вказують: державні закупівлі мають відповідати принципам прозорості, недискримінації та рівного ставлення.

Наведемо ще такі приклади з міжнародної практики.

В Індії запровадили локалізацію у публічні закупівлі. За наявності конкурентного місцевого ринку з достатніми виробничими потужностями закупівлі до певного порогу відкриті лише для індійських фірм. Дорожчі тендери або ті, для яких бракує власних виробничих потужностей, відкриті для всіх. Однак це лише елемент великої програми розвитку промисловості та залучення інвестицій. Прем'єр-міністр держави оголосив про її початок ще у 2014 році. Make in India фокусується на 25 секторах, які включають автомобілебудування та авіабудування, фармацевтику та галузь біотехнологій.

Аби стимулювати вітчизняну промисловість і залучити іноземні інвестиції, індійці запровадили електронний портал для отримання ліцензій на промислову діяльність, пільгове оподаткування малого та середнього бізнесу, субсидування енергоощадних виробництв, "індустріальні коридори" для розвитку промислової інфраструктури, інвестиційні форуми, промоцію інвестиційних можливостей. Цю програму критикували за надто амбітні цілі, подекуди лише формальне впровадження, високу залежність від прямих іноземних інвестицій.

Індія не підписувала угоду COT про державні закупівлі (вона офіційний спостерігач) та угоду з ЄС, тому простору для експериментів ця країна має більше. Отже, програму Make in India недоцільно порівнювати з пропозицією локалізації в Україні.

Ініціатори локалізації у публічних закупівлях товарів машинобудівної галузі також наводять приклади Норвегії, Узбекистану, Канади, Китаю та Бангладеш. Проте ці держави – сумнівні приклади для України. В Узбекистані програма локалізації мала інший вигляд: вона передбачала залучення інвестицій, надання пільг та субсидій вітчизняним підприємствам, поступову локалізацію продукції. Норвегія входить до Європейської економічної зони, тож вона імплементувала закупівельне законодавство ЄС. У Канаді деякі закупівлі понад 25 тис канадських доларів можуть бути доступними лише для постачальників локальних товарів, та це не стосується державних закупівель, що підпадають під дію міжнародних торгових угод.

Локалізація є лише одним з інструментів економічного протекціонізму – державної політики, спрямованої на підтримку вітчизняного виробництва. Зрідка вона може бути виправданою, наприклад, в оборонних закупівлях. Тоді негативні наслідки від обмеження конкуренції – менше зло, ніж потенційна залежність від

виробника з іншої країни. Однак найчастіше локалізація забирає у вітчизняних постачальників поштовх до розвитку і зростання.

Стимулювати власну промисловість можна й іншими методами: субсидіями, інвестиціями, пільговим оподаткуванням і кредитуванням, прогнозованою податковою політикою і ринковим регулюванням, неупередженими діями контрольних і правоохоронних органів, справедливим судочинством. Ці поняття варто розрізняти, а не зводити весь міжнародний досвід державної підтримки бізнесу до однієї лише локалізації.

Джерела та література

1. Власик В. Є. Міжнародна економічна діяльність України: Навч. пос. / За ред. І. В. Багрової. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 384 с.
2. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі. Електронний навчальний посібник
<https://multimedia.posibnyky.vntu.edu.ua/mm/Ukraine-EU/txt/ps.html>

УДК 339.9

Korolchuk L.

PhD, Associate Professor, Lutsk National Technical University

EU AND UKRAINE: TOGETHER TOWARDS SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Today, the EU is the undisputed leader in the process of greening all spheres of social life on the path to sustainable development. Ukraine, which has declared its intention to integrate the Sustainable Development Goals into all sectors of the economy, is actively trying to adopt the European experience. The Russian-Ukrainian war is slowing down these processes, exacerbating the economic crisis in our country, and causing ecocide in Ukraine as a result of the military operations there. Nevertheless, the EU provides us with unprecedented financial and organizational support and full assistance in the processes of convergence towards European quality standards, which encourages Ukrainian society to actively implement European integration intentions without waiting for the end of the war, especially in such a topical area as sustainable development.

In accordance with the 2015 Paris Agreement, the EU intends to achieve climate neutrality. In turn, the European Green Deal declares the Union's intention to become carbon neutral by 2050. According to the New Circular Economy Action Plan (CEAP) of 2020, Europe is committed to adapting its regulatory framework in line with the principles of the green economy, as well as focusing on sustainable production, transforming services, business and consumption to be waste-free, expanding the domestic market for high-quality recycled materials, and disposing of waste in an environmentally friendly way, set global environmental standards for products, and promote job creation with the development of a circular economy [3]. Thus, according to Eurostat, in 2021, the EU's national environmental expenditures amounted to 292 billion euros. From 2006 to 2021, this figure grew by 54%, increasing by an average of more than 2.9% annually [2]. In addition, according to the DiXi Group in 2020, the circular economy will help increase EU GDP by an additional 0.5% by 2030 and create 700 thousand new jobs [1].

Ukraine is counting the losses caused by the war: according to the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources, over 2,000 cases of environmental damage were recorded during the six months of the war (losses due to air pollution amounted to 176 billion UAH, water resources – 106.3 billion UAH, and soil – 8.8 billion UAH). [2]. It is fair to add that no one can accurately estimate the real damage to the ecosystem of our country. Also, the competent authorities and the public are limited in their actions to eliminate the consequences and prevent the spread of environmental disasters in the areas where military operations are underway, and the declared environmental initiatives cannot be fully implemented. Nevertheless, there are good prospects and opportunities for benchmarking EU best practices in greening enterprises for industrial enterprises in the rear of Ukraine.

Therefore, it is reasonable to assume that most of the environmental initiatives should be implemented by the Ukrainian rear enterprises, and thus we should strive to form an environmentally responsible business in Ukraine within the framework of the concept of sustainable development and approximation to European quality standards. Thus, we propose to take measures to motivate enterprises to introduce eco-innovations into the production cycle, which will minimize the amount of incoming raw materials, the use of industrial water, reduce the amount of harmful emissions into the atmosphere, etc. In addition, it is important to bring the activities of Ukrainian enterprises in line with international standards (for

Co-funded by
the European Union

НУБІВАЛІДНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

example, to implement a management system in accordance with the international ISO standard), which will allow them to quickly focus on exporting products to European and international markets. Particular attention should be paid to waste recycling as a prerequisite for a closed production cycle. Waste-free production is an undeniable trend in modern society, as it satisfies all three dimensions of sustainable development: environmental, minimizing the amount of waste and providing additional raw materials for production without additional burden on the environment; economic, forming an additional business niche; and social, creating additional jobs.

The application of these approaches to the ecologization of Ukrainian enterprises will allow us to immediately, without waiting for the end of the war, switch to European and world quality standards, and thus become one step closer to EU membership, increase the competitiveness of Ukrainian products in foreign markets, further distance ourselves from the enemy, gravitating towards a civilized community, and contribute to the rapid post-war recovery of our country by spreading the progressive experience of ecologizing the economy to other regions of Ukraine that have long been affected by the war.

Sources and Literature

1. Richnyi zvit 2020. [Annual report 2020]. DiXi Group. URL: <https://dixigroup.org/analytic/richnij-zvit-dixi-group-za-2020-rik/>
2. Ukrainska ekolohiia yevrozrazka: pryklady providnykh kompanii. [Ukrainian ecology of the European standard: examples of leading companies]. Interfaks Ukraina. 06.09.2022. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/press-release/856914.html>
3. Yatsenko O. M., Zavadska Yu. S. Tsyrukuliarna ekonomika yak innovatsiina platforma yevrointehratsii Ukrainy. [Circular economy as an innovative platform for Ukraine's European integration]. The basis for the further movement of scientific knowledge : Proceedings of the VIII International Scientific and Practical Conference, Dresden, Germany February 20-21, 2023 / [ed. board: N. Orlova et al.] – Dresden : InterSci, 2023. S. 27–33. URL:<https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/39959>

УДК: 659.2

Кузьменко Е. К.

студент II курсу ОР «Магістр» ОП «Американістика та європейські студії» КНУ імені Тараса Шевченка

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ ЩОДО ЄС: ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ

З моменту відновлення незалежності Україна у 1991 році, коли держава отримала опцію вибудувати власну стратегію та пріоритезувати завдання зовнішньої політики, питання вектору розвитку та зовнішньополітичної орієнтації поступово ускладнювалось, коригувалось під тиском соціальних та внутрішньополітичних турбулентностей, загострювалось (часто через розходження фактичної діяльності та прокомунікованої складової – не виконання ключової формули ефективних стратегічних комунікацій «say – do» [1]).

Насамперед для визначення важливості стратегічних комунікацій ретроспективно оглянемо взаємодії та комунікацію України з ЄС. Політична взаємодія України з ЄС розпочалась з 1992 року. Першим Представником України при Європейських Співтовариствах став Посол Володимир Василенко [2]. У вересні 1993 року було відкрито представництво Європейської комісії в Україні (яке з 2009 року стане представництвом ЄС в Україні) [3]. У 1994 році українська влада принаймні на декларативному рівні заявляла про європейську інтеграцію як одну з головних зовнішньополітичних цілей України. Поступово налагоджувався політичний діалог, через підписання Угоди про партнерство та співробітництво, проведення самітів Україна–ЄС. Проте фактично, попри зрушення на політичному рівні під час Помаранчевої революції, процес європейської інтеграції не мав у тих історичних умовах реального поступу. Можна навести низку причин інертності даного руху (як внутрішні, серед яких: відсутність реформування засад функціонування української держави, що мала сутнісно посткомуністичний характер, складна економічна ситуація та ін.; так і зовнішні: позиція країн-членів ЄС щодо розширення, неготовність доєднати до проекту ЄС Україну та ін.). Вже з історичної точки зору відмічається і потужна інформаційна присутність з боку російської федерації, дезінформація цільових аудиторій країн ЄС щодо України, так і активний вплив на населення України низкою

інструментів, стратегічне бачення України в рамках російської зони впливу.

Революція Гідності (одним з каталізаторів якої стало призупинення підписання угоди про асоціацію), з одного боку, продемонструвала і стала важливим символом для країн-членів ЄС (ефективно акцентована і подана через ЗМІ) щодо євроінтеграційних прагнень України, з іншого боку, проявила плани та амбіції російської федерації щодо України (спроба створення завдяки проксі силам внутрішнього збройного конфлікту на Сході України (збройна та інша підтримка, допомога ЛНР та ДНР) та анексія Криму росією у 2014 році).

В умовах викристалізування політичної ситуації та переходом 24 лютого 2022 року гібридної війни у формат повномасштабного вторгнення росії на територію України, процес з євроінтеграційними устремліннями України (аспект було включено в Конституцію України в 2019 році [4]) почав набирати обертів.

28 лютого 2022 року Президент В. Зеленський підписав заявку на членство в Європейському Союзі. 23 червня 2022 року Європейська Рада надала Україні статус кандидата на вступ до Європейського Союзу та 7 рекомендацій, які необхідно виконати, для початку переговорів про членство України. Наразі попередньо до 8 листопада 2023 року опублікується звіт з оцінкою виконання 7 рекомендацій щодо реформ Європейською комісією [5].

Поряд з політичною складовою процесу, реформуванням України, необхідністю наближення або адаптації на сьогодні близько 28 тис нормативних актів [6], секторальною інтеграцією важливим питанням є і релевантна комунікація, злагодженість та системність у донесенні інформації про європейську інтеграцію України серед української громадськості, так і серед зарубіжних аудиторій (у даній роботі окреслимо саме внутрішньодержавні комунікації. Про публічну дипломатію, особливості комунікації з закордонними аудиторіями буде описано в окремій роботі). Даний аспект є важливим, зважаючи на активну дезінформаційну діяльність проведення інформаційних компаній з боку росії (в умовах широкомасштабної війни).

У цих умовах питання стратегічних комунікацій стало вкрай актуальним. Стратегічні комунікації України щодо євроінтеграційних процесів підіймались з 2015 року на офіційному рівні у Военній доктрині України [7] та у 2017 році в Доктрині інформаційної безпеки України [8].

Проте одразу варто відзначити, що і попередньо з 2014 року відбувались спроби налагодження ефективної координованої комунікаційної взаємодії щодо донесення ідей про європейську інтеграцію України, створення «єдиного голосу». На той час, згідно дослідженню фонду Демократичні ініціативи підтримка європейської інтеграції серед українців складала 50,5% (рівень підтримки сильно залежав від регіону проживання респондентів) [9].

Тема стратегічних комунікацій почала актуалізуватись у той час і у рамках наукового та експертного обговорення українських експертів та науковців (часто за основу беручи напрацьовані розробки і підходи колег з НАТО, державних структур та аналітичних центрів США, членів-країн ЄС (на той час у тому числі й Великої Британії)). Так, на науково-практичній конференції «Запровадження комунікації органів державної влади» 2016 року радниця Міністра інформаційної політики України, керівник проєкту «The communication reform group» при Кабінеті Міністрів України Іветта Делікатна презентувала результати аудиту урядових комунікацій:

- у 80% міністерств немає комунікативної стратегії;
- 87% не вимірюють свою ефективність;
- 70% не вважають горизонтальну взаємодію за потрібне;
- 47% відчують проблеми зі взаємодією всередині міністерства;
- немає типової структури відповідного підрозділу тощо [10, с 24].

Ситуація з урядовими комунікаціями та координацією зусиль міністерств, яка є однією з ключових у стратегічних комунікаціях, все ще залишається гострою. Вже в умовах повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року проводиться низка проєктів, націлених на усвідомлення представниками та відповідальними від міністерств, ОДА та ін. важливості злагодженої комунікації, синергійної співпраці та важливості роботи кожної державної структури, установи, організації у питанні реалізації конституційного курсу.

На сьогодні ключовим у питанні стратегічних комунікацій щодо вступу України до ЄС є розпорядження № 1155-р Кабінету міністрів України від 9 грудня 2022 року «Про схвалення Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року».

Метою даної стратегії є утвердження в українському та європейському суспільстві свідомої підтримки набуття повноправного членства України в Європейському Союзі, інтеграції в європейський економічний, культурний та політичний простір, здійснення внутрішніх реформ і перетворень, спрямованих до вільного,

справедливого, демократичного, успішного суспільства, що спирається на європейські цінності: гідність, рівність, права людини, верховенство права, свободу і демократію.

Для реалізації поставленої мети необхідне виконання 4 стратегічних цілей:

- свідома підтримка реалізації стратегічного курсу держави на повноправне членство ЄС;
- розуміння ключових етапів інтеграції України до ЄС українською громадськістю;
- розуміння і підтримка зовнішньою аудиторією стратегічного курсу держави;
- ефективна взаємодія та координація державними органами, установами та організаціями зусиль щодо комунікації євроінтеграції України.

Попри те, що ключову роль у забезпеченні даної стратегії відведено Офісу Віцепрем'єра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, Міністерство культури та інформаційної політики, Держтелекомрадіо (прийняття рішень з фінансування інформування іноземної аудиторії), відмічається і актуальність активного долучення галузевих міністерств, обласних державних адміністрацій.

Для вирішення цього є спроба проводити Національні кластери з інформаційної стійкості. Так, Апарат Ради національної безпеки і оборони за підтримки Держдепартаменту США, Офісу зі спільного зменшення загрози, CRDF Global та за сприяння Міністерства закордонних справ України та Міністерства культури та інформаційної політики України 13 липня 2023 року провели перший Національний кластер з інформаційної стійкості. 21 вересня 2023 року відбувся 2-й такий кластер на тему «Посилення інформаційної стійкості держави та протидія дезінформації в умовах гібридної війни РФ проти України». Третій такий захід заплановано на листопад 2023 року [11].

Тобто, проблема вибудови стратегічних комунікацій є гострою і актуальною в Україні, тільки завдяки найвищим політичним рішенням можливі ефективні системні рішення даного питання. Галузеві міністерства та інші державні органи, установи, організації мають на етапі планування роботи закладати комунікацію як один з важливих векторів роботи, вписуючи аспекти євроінтеграції за напрямом у план діяльності. Загалом тенденції щодо активного проговорення проблематики у науковому, експертному колах, усвідомлення проблематики на державному та політичному рівнях є важливими для

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

покращення роботи комунікаційної складової та фактичної роботи у напрямку євроінтеграції.

Джерела та література

1. Панченко О. А. Засоби масової комунікації як платформа державної інформаційної політики / О.А. Панченко // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2020. – № 4. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1632> (Дата звернення: 24.10.2023) – Назва з екрана.
2. 3 історії Представництва. Представництво України при Європейському Союзі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/predstavnictvo/z-istoriyi-predstavnictva> (Дата доступу: 23.10.2023) – Назва з екрана.
3. Who we are. Delegation of the European Union to Ukraine [Electronic resource]. – 29.10.2020. – Mode of access: https://www.eeas.europa.eu/ukraine/who-we-are_en?s=232 (Date of access: 23.10.2023)
4. Закон про зміни до Конституції щодо курсу на вступ в ЄС і НАТО набув чинності // Євроінтеграційний портал [Електронний ресурс]. – 21.02.2019. – Режим доступу: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/novyny/zakon-pro-zminy-do-konstytuciyi-shchodo-kursu-na-vstup-v-yes-i-nato-nabuv-chynnosti> (Дата доступу: 24.10.2023) – Назва з екрана.
5. Waczynska G. Ukraine's EU membership bid to be assessed in report due on Nov. 8 [Electronic resource] // Reuters. – October 24, 2023. – Mode of access: <https://www.reuters.com/world/europe/ukraines-eu-membership-bid-be-assessed-report-due-nov-8-2023-10-24/> (Date of access: 23.10.2023)
6. Колонка Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала у німецькому виданні WELT.de [Електронний ресурс]. – 25.10.2023. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/kolonka-premier-ministra-ukrainy-denyisa-shmyhalia-u-nimetskomu-vydanni-weltde-25102023> (Дата доступу: 25.10.2023) – Назва з екрана.
7. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року “Про нову редакцію Военної доктрини України”» № 555 / 2015 від 24.09.2015. Офіційне інтернет-представництво Президента України. – Режим доступу:

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

<https://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443> (Дата доступу: 25.10.2023) – Назва з екрана.

8. Указ Президента України «Про Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» № 47 / 2017 від 25.02.2017. Офіційне інтернет-представництво Президента України. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374> (Дата доступу: 26.10.2023) – Назва з екрана.
9. Опитування: вступ до ЄС підтримують 50,5% українців [Електронний ресурс] // BBC Ukraine. – 31 липня 2014. – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2014/07/140731_poll_integrati_on_eu_dk (Дата доступу: 26.10.2023) – Назва з екрана.
10. Запровадження комунікації органів державної влади : зб. мат-лів наук.-практ. конф. / упоряд. А.В. Баровська. – К.: Фенікс, 2016. – с. 24. – Режим доступу: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-06/Verstka_ost_ispr-2eea8.pdf (Дата доступу: 26.10.2023) – Назва з екрана.
11. Національний кластер з інформаційної стійкості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://informresilience.org.ua/past-events/> (Дата доступу: 26.10.2023) – Назва з екрана.

УДК 327(73+ЄС)

Lyamar M. Yu.

PhD in Political Science, Senior Teacher
of the Department of English Philology and Translation
Petro Mohyla Black Sea National University

PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES AS MANIFESTATION OF UKRAINE'S DEMOCRATIZATION ON THE WAY TO THE EUROPEAN UNION

A national minority is a physical mass (group) of people of non-indigenous ethnic status, but living in a modern ethnic environment. Ukraine is one of the countries where the interests and rights of national minorities are respected and protected. On June 17, 2022, the European Commission recommended that Ukraine be granted candidate status for membership in the European Union, subject to certain steps being taken, in

Co-funded by
the European Union

НАЦІОНАЛЬНИЙ
ЦЕНТР ЛЮДСЬКИХ
ПРАВ

#EVADEProject

particular to realize the rights of persons belonging to national minorities (communities) by completing the reform of the legislative framework on national minorities.

The first steps in legislating the rights of national minorities were taken after Ukraine's independence, in conditions when it was necessary to ensure a broad social base for the process of building Ukrainian statehood. This was especially important for multiethnic regions of Ukraine, such as Zakarpattia (where more than 70 nationalities lived according to the 1989 census) and the South. The Law on Citizenship of Ukraine, adopted on October 8, 1991, had a positive impact on national minorities. The goal of the national policy of this period was to create a broad social base for the development of Ukrainian statehood, involving national minorities in this process. On November 1, 1991, the Verkhovna Rada adopted the Declaration of the Rights of National Minorities based on the fact that "...citizens of more than 100 nationalities live on the territory of Ukraine" in addition to Ukrainians [3].

In general, the political and legal framework for regulating ethno-national processes, formed in the early 1990s, created a solid basis for taking into account, combining and finding an optimal balance of interests of different ethnic communities and the titular nation. The legislative framework for ensuring the rights of national minorities in Ukraine was developed taking into account two points: 1) the experience of functioning of international legal norms and 2) the specifics of political, socio-economic and ethno-cultural development of Ukraine. The ethnic policy of the Ukrainian state is formed in accordance with the legislative framework [2, p. 501].

Ukraine's integration into European and Euro-Atlantic structures, in particular, its accession to the Council of Europe in 1995, contributed to the enrichment of the domestic legal framework in the field of international relations. In the process of European and Euro-Atlantic integration, Ukraine acceded to important international legal acts concerning human rights and national minorities, which provided for the harmonization of national legislation with international norms. In particular, the Framework Convention for the Protection of National Minorities (ratified in December 1997) and the European Charter for Regional or Minority Languages (first ratified in December 1999 and again in May 2003) became part of the national legislation. Ukrainian legislation also applies norms and standards for the protection of national minority rights, as formulated in the CSCE Final Act, the UN Declaration on the Rights of Persons Belonging to

National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities, the UN Resolution on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities, and a number of other international documents [2, p. 505].

In December 2022, following extensive consultations with partners, including the European Commission, the Council of Europe and representatives of national minorities, the Parliament adopted the Law on National Minorities (Communities) of Ukraine. Following the publication of the Venice Commission's recommendations in June 2023, the Verkhovna Rada amended the Law to improve the legal framework for the realization of the rights and freedoms of persons belonging to national minorities (communities). Olha Stefanishyna, Vice Prime Minister for European and Euro-Atlantic Integration of Ukraine, noted that “the adoption of this law was a significant achievement for our country. The document, in particular, prohibits any discrimination based on ethnic origin, while guaranteeing freedom of thought, religion, use of national minority languages, preservation of cultural identity and education in the mother tongue. In addition, for the first time, it delineated the responsibilities of state and local authorities for the formation and implementation of state policy in the relevant area, which means that this is a field of separate political planning at all levels – from local to central” [4].

In addition, the Government of Ukraine, together with representatives of communities, has prepared the State National and Cultural Program “Unity in Diversity” for the period up to 2034, taking into account the provisions of the Venice Commission's recommendations. The purpose of the Program is to create sustainable institutional conditions to meet the needs and effectively exercise the rights and opportunities of persons belonging to national minorities (communities) and indigenous peoples of Ukraine, as well as to promote social stability, cohesion and national unity of Ukrainian society [5]. The expected results of the program include, in particular, ensuring the realization of the cultural, linguistic and educational rights of national minorities and indigenous peoples of Ukraine; the implementation of the principles of non-discrimination; minimizing the negative consequences of the armed aggression of Russia. Evaluating the overall significance of the Concept, Head of the State Service for Ethnic Policy and Freedom of Conscience Viktor Yelensky stressed that it is not only an important element of the work of the state and society on Ukraine’s European integration, but also an undoubted demonstration of the inherent

desire of Ukrainians to provide all ethnic communities living in Ukraine with decent opportunities for their cultural development [6].

Ukraine participates in international events dedicated to the rights of national minorities, such as the forum “Protection of National Minorities in Ukraine: from Improving the Legal Framework to its Effective Implementation in Accordance with Council of Europe Standards”, which took place on September 7, 2023 in Krakow (Poland). At the meeting, the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights Dmytro Lubinets emphasized that “the current state of development of European integration processes is unique, as it takes place in the context of a full-scale war that the Russian Federation unprovokedly launched against Ukraine. During this time, Ukrainian society has become more united and consolidated around common goals aimed at winning the war and further development of Ukraine as a highly developed, democratic, European state, where there is no place for discrimination and hate speech” [1].

On September 21, 2023, the Verkhovna Rada adopted the relevant draft law №9610 “On Amendments to the Law of Ukraine ‘On National Minorities (Communities) of Ukraine’ on Certain Issues of Realization of Rights and Freedoms of Persons Belonging to National Minorities (Communities) of Ukraine”. Its purpose is to improve the legislative regulation of the exercise of rights and freedoms of persons belonging to national minorities (communities) in accordance with international treaties ratified by Ukraine.

Thus, it can be noted that since the first days of independence, Ukraine has established itself as a state that respects all its citizens, regardless of ethnicity. It is a country where representatives of every nationality can be confident in the protection of their rights and freedoms in accordance with European standards, which are maintained and strengthened, bringing Ukraine closer to the European Union.

Sources and Literature

1. Ефективний захист національних меншин в Україні через міцнішу правову базу. *Council of Europe*. 2023. 27 вересня. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/an-effective-protection-of-national-minorities-in-ukraine-passes-through-a-stronger-legal-framework> (дата звернення: 10.10.2023).
2. Національні меншини України в політичних процесах XX – XXI століть: стан і проблеми дослідження / авт. кол.: Котигоренко В. О. (керівник), Калакура О. Я., Ковач Л. Л., Коцур В. В., Кочан Н.

- I., Ляшенко О. О., Ніколасць Ю. О., Новородовський В. В., Панчук М. І. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. 624 с.
3. Новікова Л. В. Історія етнічних (національних) меншин в Україні: курс лекцій з вибіркового курсу для студентів освітнього рівня «бакалавр» факультету історії та філософії. Змістовий модуль І. Загальна частина. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2018. 214 с.
 4. Ольга Стефанішина розповіла про здійснені кроки у сфері забезпечення прав національних меншин (спільнот). *Україна–Європа: Євроінтеграційний Портал*. 2023. 26 вересня. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/novyny/olga-stefanishyna-rozpovila-pro-zdiysneni-kroky-u-sferi-zabezpechennya-prav-nacionalnyh> (дата звернення: 10.10.2023).
 5. Про затвердження Державної цільової національно-культурної програми «Єдність у розмаїтті» на період до 2034 року. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.10.2023).
 6. Уряд схвалив Концепцію Державної цільової національно-культурної програми «Єдність у розмаїтті» до 2034 року. *Урядовий портал: Служба Віце-прем'єр-міністра України*. 2023. 12 травня. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-skhvalyv-kontseptsiu-derzhavnoi-tsilovoi-natsionalno-kulturnoi-prohramy-iednist-u-rozmaitti-do-2034-roku> (дата звернення: 10.10.2023).

УДК 339.924 (477): 061.1 ЄС(075.8)

Мельничук А. Б.

студентка Міжрегіональної Академії Управління Персоналом,
Дніпровський інститут

Поліщук М. Г.

канд. юрид. наук, доцент кафедри права МАУП,
Дніпровський інститут

ЕВОЛЮЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ВЗАЄМОДІЇ

Розвиток сучасного світу іде еволюційним шляхом лібералізації та глобалізації економіки: це об'єктивний та незворотний процес. Геополітичне розташування України відзначається близькістю до країн

Європейського Союзу (ЄС). Україна є транзитною державою між Сходом та Заходом. У відповідності з цим для України постала проблема визначення інтеграційної стратегії розвитку.

Для України європейська інтеграція – це шлях модернізації її економіки, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, впровадження внутрішніх реформ. У політичному аспекті європейська інтеграція детермінує модернізацію правового поля української держави, наповнення демократичним змістом її політичної консолідації та інституціональної системи.

Співпраця з ЄС сприятиме наближенню соціальних умов України до високих європейських стандартів, підвищенню рівня життя та статків населення. Європейський Союз визнав створення нашої держави однією з найважливіших подій в історії сучасної Європи та висловив переконання, що демократична сильна Україна зможе зробити значний внесок у загальну європейську стабільність. Про це було зазначено у спільній позиції країн членів Євросоюзу в листопаді 1994 року. До того ж Європейський Союз висловив свій намір підтримувати незалежність, територіальну цілісність і суверенітет України у своєму Плані дій для України, розробленому на той час [2, с. 6].

Європейська інтеграція наразі набуває в Україні якісно нового змісту: з декларативного зовнішньополітичного курсу вона поступово перетворюється на комплексну внутрішню політику реформ. На цьому етапі надзвичайної важливості набуває громадська думка щодо євроінтеграції, адже саме рівень підтримки визначеного інтеграційного вектору є невід’ємним компонентом успішної політики євроінтеграції та європеїзації суспільства загалом.

З моменту досягнення Україною незалежності наша держава стала на тернистий шлях перетворень, що тісно пов’язані з узятим курсом на європейську інтеграцію.

Адже в питаннях, що стосуються курсу економічних, політичних та культурних перетворень для нашої держави не має альтернатив [6].

Україна – європейська держава, тому вказані процеси є для неї цілком природними. Процес розвитку відносин між Україною та європейським союзом умовно можна поділити на декілька етапів:

Перший етап бере свій початок з 1991 р., тобто з моменту прийняття акту проголошення незалежності та визнання України партнером у міжнародних відносинах Європейським Союзом. Проте, на думку багатьох вчених, стартом відносин між незалежною Україною та Європейським Союзом слід вважати саме 1992 р., коли

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMPROJECT

була проведена зустріч між Президентом України Л. Кравчуком і Головою Комісії Європейських Співтовариств Ж. Делором. З того часу відносини між Україною та Європейським союзом почали активно розвиватися. Цей період характеризується обранням Україною європейського шляху розвитку, налагодженням відносин з ЄС, тобто фактично закладанням фундаменту для подальших дій щодо української євроінтеграції. За цей час Україна підписала Угоду про партнерство та співробітництво з державами-членами ЄС (червень, 1994 р.), вступила до Ради Європи (1995 р.), затвердила план дій в рамках Європейської політики сусідства, підняла питання щодо надання Україні статусу країни з ринковою економікою, стосовно безвізового режиму з ЄС та спільної розбудови кордону Україна – ЄС.

Завершенням цього етапу слід вважати ухвалення Спільної стратегії ЄС щодо України, де відзначався проєвропейський вибір нашої держави, тобто в грудні 1999 р. Можна дійти висновку, що затвердження Стратегії інтеграції України до ЄС позитивно вплинули на розвиток відносин, адже передбачалося створення передумов для набуття Україною статусу члена ЄС.

Другий етап бере свій початок з моменту затвердження Програми інтеграції України до ЄС (вересень, 2000 р.). Програмою були визначені короткострокові (2000–2001), середньострокові (2002–2003) та довгострокові (2004–2007) завдання інтеграції України до ЄС. Серед пріоритетних завдань: гармонізація законодавства відповідно до норм ЄС; набуття членства у Світовій організації торгівлі (СОТ); проведення переговорів щодо зони вільної торгівлі з ЄС; укладання угод про вільну торгівлю з державами ЄС.

Даний період грає важливу роль у розвитку відносин між Україною та ЄС, адже він характеризується активними діями України щодо набуття членства: було запроваджено інститут Уповноваженого України з питань європейської інтеграції, утворено Державну раду з питань європейської і євроатлантичної інтеграції, затверджено план дій Україна – ЄС (Брюссель, 2005 р.); покладено початок створенню засадничої бази для набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі, реалізації заходів у рамках Плану дій «Україна – ЄС», адаптації у взаємодії з Верховною Радою законодавства України до законодавства ЄС, підготовки висококваліфікованих кадрів для роботи на євроінтеграційному напрямі; Україна почала брати участь у заходах в рамках «Програми партнерство заради миру» та Ради євроатлантичного партнерства. І, як результат, на Київському

саміті Україна – ЄС (вересень, 2007 р.) сторонами було відзначено великий прогрес, досягнутий у виконанні Плану дій Україна – ЄС, а також було підтримано наміри України щодо отримання статусу спостерігача в рамках Договору про Енергетичне Співтовариство [3].

В концепції «Ширшої Європи» зазначалося, що з 14 країн, на першому етапі плани дій готувалися лише з 4–6 країнами, у тому числі з Україною. Відповідно до цього документа: «згідно зі статтею 49 Угоди ЄС кожна європейська країна, яка поважає і дотримується принципів фундаментальних свобод, демократії, прав людини, верховенства закону, може претендувати на вступ до Європейського Союзу, а чітке визнання прав таких держав, зокрема України, які відкрито висловлюють свої прагнення набути членства в ЄС, за умов досягнення ними всіх необхідних політичних- 388 них та економічних критеріїв, повинно виступати потужним стимулом їхнього співробітництва в рамках концепції «Ширшої Європи»» [3].

Початком третього етапу можна вважати 22 лютого 2014 р. З того часу діє рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про невідкладні заходи щодо європейської інтеграції України». Також відбулася ратифікація Угоди про асоціацію між ЄС та Україною та було прийнято Розпорядження «Про схвалення рекомендації Ради асоціації між Україною та ЄС про імплементацію Порядку денного асоціації між Україною та ЄС» (№207). Станом на 22 квітня 2015 р. уряд ухвалив 33 розпорядження про схвалення 129 планів імплементації 179 актів законодавства ЄС. Цей етап триває й донині [1].

Існує безліч прогнозів стосовно входження України до Європейського Союзу. Наприклад, науковець В. Посельський пропонує такий сценарій- 389 інтеграції України до ЄС. Перший етап (2005–2007 рр.) – мета України – «найкращим сусідом». Другий етап (2007–2010 рр.) – мета – стати країною – кандидатом на членство в ЄС. Третій етап (2010–2015 рр.) – Україна та ЄС ведуть переговори про вступ. Залежно від того, скільки часу триватимуть ці переговори й ратифікація угоди про приєднання, Україна зможе стати офіційним членом ЄС у період 2015–2019 рр. [5].

І все ж таки європейський вибір України, який був визначений вже у початковий період формування основ її зовнішньої політики, став природним наслідком здобуття країною державної незалежності. Він відображає життєво важливі інтереси України, він викристалізувався з усієї попередньої історії українського народу, його ментальності та

глибоких демократичних традицій, ґрунтується на законному прагненні громадян України бачити свою державу невід'ємною частиною єдиної Європи. Відтак, євроінтеграційний курс здатний забезпечити нашій державі гідне місце в сім'ї європейських народів. До того ж європейський напрям зовнішньої політики України – один із шляхів модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності українського виробництва, можливості виходу на внутрішній ринок ЄС [5, с. 13-14].

Отже Євроінтеграція – це не подія, а довготривалий складний процес. Це політика внутрішніх реформ у політичній, соціальній, економічній та правовій сферах. Це зміна законодавчої бази, впровадження стандартів та норм ЄС, зміна в системі вироблення та реалізації державної політики, характеру української економіки. Європейська інтеграція повинна сприйматися в першу чергу не як зовнішня, а як внутрішня державна політика, спрямована на впровадження актуальних для суспільства реформ.

На сьогоднішній день для України вступ до ЄС залишається метою, задля досягнення якої здійснюється активна діяльність в політичній, правовій, економічній та інших сферах. Нажаль, довготривала політична криза в нашій державі, наряду з досить тяжким економічним станом створює значні перепони на євроінтеграційному шляху України. Крім того, існує низка інших факторів: збройний конфлікт на сході; проблема внутрішньо переміщених осіб; важкий процес ратифікації Угоди про Асоціацію; політичний та економічний тиск з боку сусідньої держави та інші. Однак, варто розуміти, що європейський вибір України не є спонтанним рішенням. Наша держава стала на шлях до євроінтеграції вже після розпаду Радянського Союзу, зробивши вибір на користь європейських демократичних цінностей та свобод. Досвід більшості східноєвропейських держав вказує на те, що простого та доступного способу вступу до ЄС не існує. Це важкий і довгий шлях, половину якого ми вже пройшли.

Джерела та література

1. Артёмов І. В. Проблеми і перспективи входження України в Європейський Союз. Ужгород: Ліра, 2007 384 с.
2. Вовканич І. С. Досвід країн Центральної та Південно-східної Європи на шляху інтеграції в Євросоюз і НАТО. Актуальні

аспекти реалізації євроінтеграційних прагнень України: [збірник наук. праць]. Ужгород, 2008. С. 44-56.

3. Зібрання актів європейського права. К.: Ред. журн. «Право України», 2013. Вип. 2: Європейський Союз / упоряд. К. В. Смирнова; за заг. ред. В. І. Муравйова, 2013. 1064 с.
4. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу: затв. Указом Президента України «Про затвердження Стратегії України до Європейського Союзу» від 11 черв. 1998 р. № 615/98. Офіц. вісн. України. 1998. № 24. Ст. 870.
5. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами: ратифікована ЗУ № 237/94-ВР від 10.11.1994. Відом. Верхов. Ради України 1994. № 46. Ст. 214.
6. Яковюк І. В. Європейський Союз і Україна: еволюція взаємовідносин. Вісн. Акад. прав. наук України. 2009. №3. С. 14–28.

УДК 341.23:004.735.5

Налуцишин В. В.

д-р юрид. наук, професор, професор кафедри кримінального права та процесу, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова,

Налуцишин Р. В.

магістр права, асистент кафедри теорії та історії держави і права, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ РЕЖИМ КІБЕР-ПРОСТОРУ

Еволюція цифрових технологій і розвиток кіберпростору кардинально змінили наше життя. Можливість зберігати, аналізувати й надсилати в будь-яку точку світу інформацію в цифровому форматі істотно зачепила всі аспекти життя суспільства і значно змінила характер особистих, ділових і політичних взаємин.

У визначеннях зарубіжних вчених кіберпростір - це і фізична, і віртуальна сфера. Фізична частина - це мільйони мережових інформаційних та комунікаційних технологій, які його створюють і забезпечують: комп'ютери, сервери, маршрутизатори, процесори, супутники, комутатори та кабелі. Віртуальну частину утворюють

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

електронні з'єднання та дані, що пересилаються між частинами фізичної інфраструктури та зберігаються в них. Він існує в глобальному масштабі, створюється і передається, зберігається і підтримується урядами, державними і приватними власниками. Кіберпростір змінюється і розвивається в міру того, як люди розробляють нові апаратні та програмні технології. Він є всепроникним, виходить за межі організаційних кордонів і геополітичні кордони і легко доступний майже будь-кому з майже будь-якої точки світу [1, с. 6]. До особливостей кіберпростору можна віднести дигіталізацію, віртуалізацію реальності, інтерактивність, гіперпосилання та функцію поширення [2, с. 45].

Кіберпростір, на наш погляд, видається багатоаспектною категорією, що має філософський, соціальний, психологічний, криміналістичний, кримінально-правовий, кримінологічний та інші виміри. Можливості, які нам дає кіберпростір, і необхідність забезпечення його стабільності неодноразово ставали предметом дискусій, оскільки ця тема є проблемною. Головна складність полягає в тому, що кіберпростір можна використовувати як на благо, так і на шкоду.

Нині загрози кібербезпеки складні та різноманітні, глобальне управління кіберпростором стикається з численними проблемами і викликами. Необхідність якнайшвидшого вироблення прийнятних для всіх сторін міжнародних правил, захисту стабільності та процвітання в кіберпросторі стали спільною думкою міжнародної спільноти. Універсальних міжнародних конвенцій, спрямованих на регулювання поведінки держав у кіберпросторі, на сьогодні не існує. Держави не можуть домовитися про можливість обмеження суверенітету, створення універсального судового органу, уповноваженого розглядати справи в кіберпросторі. Важливим залишається і питання про появу нових суб'єктів, які діють у кіберпросторі від свого імені і диктують правила гри в цій галузі [3].

Лише низка міжнародних документів, які так чи інакше зачіпають правове регулювання кіберпростору, кіберзлочинності, її запобігання та боротьбу з нею. Так, у 2001 році Генеральна Асамблея ООН ухвалила резолюцію 55/63 «Боротьба зі злочинним використанням інформаційних технологій», у якій містилися різноманітні види заходів для боротьби зі злочинним використанням інформаційних технологій (розробка спеціалізованого законодавства, співпраця правоохоронних органів, обмін інформацією, навчання, режими правової допомоги тощо) [4]. У Бангкокській декларації «Взаємодія та заходи у відповідь:

стратегічні союзи у сфері запобігання злочинності та кримінального правосуддя», ухваленій на 11-му Конгресі ООН з питань запобігання злочинності та кримінального правосуддя (Бангкок, Таїланд, 18-25 квітня 2005 р.) [5], зазначено про необхідність створення системи національних заходів і розвитку міжнародного співробітництва з протидії кіберзлочинності.

Європейська конвенція про злочинність у сфері комп'ютерної інформації (Будапешт, 23 листопада 2001 р.) [6] справедливо зобов'язує держави вдосконалювати законодавство у сфері криміналізації неправомірного доступу до комп'ютерної системи; неправомірне перехоплення з використанням технічних засобів, не призначених для загального користування комп'ютерних даних; навмисне неправомірне пошкодження, видалення, погіршення якості, зміну або блокування комп'ютерних даних із заподіянням шкоди; умисне створення неправомірно серйозних перешкод функціонуванню комп'ютерної системи шляхом введення, передавання, пошкодження, видалення, погіршення якості, зміни або блокування комп'ютерних даних; фальсифікація з використанням комп'ютерних технологій; шахрайство з використанням комп'ютерних технологій; діяння, пов'язані з порнографією неповнолітніх, та інші діяння, пов'язані з незаконним використанням пристроїв. До Конвенції ухвалено два протоколи: 1) Додатковий протокол, що стосується криміналізації актів расистського і ксенофобського характеру, скоєних за допомогою комп'ютерних систем, 2003 р. [7]; та 2) Додатковий протокол про розширення співробітництва та розкриття електронних доказів, відкритий для підписання в 2022 р. [8].

Характеризуючи Будапештську конвенцію, варто підкреслити насамперед те, що в документі містяться визначення таких термінів, як «комп'ютерна система», «комп'ютерні дані», «постачальник послуг», «дані про потоки» тощо. У ст.3-10 визначено склади злочинних діянь, до яких належать: протизаконний доступ (до комп'ютерних даних); їхнє неправомірне перехоплення; вплив на такі дані; вплив на функціонування системи; протизаконне використання пристроїв; фальсифікація з використанням комп'ютерних технологій; шахрайство з використанням комп'ютерних технологій; правопорушення, пов'язані з дитячою порнографією; правопорушення, пов'язані з порушенням авторського права і суміжних прав. У тексті Будапештської конвенції злочинні діяння розділені на три групи: 1) злочини проти конфіденційності, цілісності та доступності

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

комп'ютерних даних і систем; 2) правопорушення, пов'язані з використанням комп'ютерних засобів; 3) правопорушення, пов'язані зі змістом даних. Це джерело права виступає своєрідним «кодексом поведінки»: кожна Сторона Будапештської конвенції зобов'язана вживати заходів із кримінального переслідування у сфері міжнародної інформаційної безпеки у перелічених у конвенції складах діянь, а також із переслідування за іншими кримінальними правопорушеннями, скоєними з використанням комп'ютерної системи, а також зі збору доказів в електронній формі. Для низки держав Конвенція 2001 р. є підставою для видачі злочинця у зв'язку із вчиненням перелічених у ній діянь. Згідно з її положеннями, Сторони надають на взаємній основі правову допомогу для проведення розслідувань. Значущою складовою в розслідуванні в «електронних кримінальних справах» виступає можливість отримання зацікавленою Стороною позапланової інформації, яка може допомогти Стороні, яка робить запит, провести внутрішнє розслідування (при цьому не потрібно направляти попередній запит до Сторони, яка робить запит).

Основним недоліком Будапештської конвенції можна вважати її неминуче застарівання. З часу її ухвалення минуло понад двадцять років, а кількість нових видів злочинів у кіберпросторі постійно збільшується. Сьогодні більшість кіберзлочинів скоюють із використанням мережі «DarkNet» («Даркнет»), у якій здійснюють незаконний обіг заборонених речовин, продають зброю, викрадають банківські картки тощо, проте багато складів таких злочинних діянь не знайшли закріплення в тексті Конвенції 2001 р. Крім того, у Конвенції не дано чіткого визначення такого ключового терміна як «кібератака», що призводить до виникнення розбіжностей під час присвоєння такого роду діяння конкретній державі.

Кіберпростір - це середовище, що включає безліч учасників. У його створенні, адмініструванні та захисті від внутрішніх і зовнішніх загроз на рівних беруть участь як державні, так і недержавні суб'єкти. Відмічаємо, також, що у кіберпросторі головними суб'єктами вважаються не лише держави, а й компанії Google, Facebook, Microsoft тощо. У 2018 р. компанія Microsoft запустила ініціативу Digital Peace Now для ухвалення цифрової Женевської конвенції, або так званої «Женевської конвенції 5.0», яка б давала змогу захистити права громадян від кібератак у мирний час за допомогою спеціалізованих компаній, тобто використовувалася *jus contra bellum*, спрямована на запобігання активним діям у відповідь з боку держав [9].

Презюмуємо, що міжнародне співтовариство потребує єдиної загальної концепції кіберстабільності, яка не тільки дасть змогу навести необхідний лад, а й не застаріє внаслідок стрімкого розвитку технологій. Мають бути вироблені нові договори і переглянуті існуючі визначення. Недостатність правового регулювання кібернетичного простору України спричиняє вчинення нових кримінальних правопорушень у зазначеній сфері.

Джерела та література

1. Spade C.J.M. Information as Power: China's Cyber Power and America's National Security. Edited by Jeffrey L. Caton. May 2012. p. 6. URL: https://www.researchgate.net/publication/277861840_China's_Cyber_Power_and_America's_National_Security (дата звернення 25.10.2023 року)
2. Lister M. New media: a critical introduction. London : Routledge, 2003. URL: https://maturski.weebly.com/uploads/3/8/8/4/388442/mum_-_new_media_a_critical_introduction.pdf (дата звернення 25.10.2023 року)
3. Global Cybersecurity Index 2020 // International Telecommunication Union. 2021. URL: <https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Pages/global-cybersecurity-index.aspx> (дата звернення 25.10.2023 року)
4. Resolution A/RES/55/63 Combating the criminal misuse of information technologies. URL: https://www.itu.int/ITU-D/cyb/cybersecurity/docs/UN_resolution_55_63.pdf (дата звернення 25. 10. 2023 року).
5. Бангкокська декларація «Взаємодія та заходи у відповідь: стратегічні союзи в галузі попередження злочинності та кримінального правосуддя» прийнята на 11-му Конгресі ООН із запобігання злочинності та кримінального правосуддя (Бангкок, Таїланд, 18-25 квітня 2005 р.). URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/bangkok_declaration.shtml (дата звернення 25.10.2023 року).
6. Конвенція про кіберзлочинність від 23.11.2001 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575 (дата звернення 25.10.2023 року).

7. Additional Protocol to the Convention on Cybercrime, concerning the criminalisation of acts of a racist and xenophobic nature committed through computer systems. URL: <https://rm.coe.int/168008160f> (дата звернення 25.10.2023 року).
8. Second Additional Protocol to the Convention on Cybercrime on enhanced co-operation and disclosure of electronic evidence (CETS No. 224). URL: <https://www.coe.int/en/web/cybercrime/second-additional-protocol> (дата звернення 25.10.2023 року).
9. Stephens B. The Limits of Stuxnet // The Wall Street Journal. Jan. 18, 2011. URL: <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052748703396604576087632882247372> (дата звернення 25.10.2023 року).

УДК 340

Ніщимна С. О.

д-р юрид. наук, професор, завідувач кафедри адміністративного, цивільного та господарського права і процесу, Пенітенціарна академія України, м. Чернігів,

ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Сталий розвиток – це раціональний вектор розвитку сучасного світу. Застосування цієї дефініції бере початок з 60-70 років, коли члени Римського клубу, займаючись вивченням перспектив розвитку людства, представили доповідь «Межі зростання». Основна увага була зосереджена на виробленні підґрунтя для збалансованого розвитку суспільства, яка була покладена в основу сучасної концепції сталого розвитку.

Доповіддю було окреслено основні глобальні проблеми людства: економічний занепад та екологічна катастрофа, що цілком ймовірно може настати через зростання населення, обсягів виробництва, забруднення навколишнього середовища тощо. Натомість, були визначені й шляхи виходу із кризових ситуацій, пов'язаних, передусім, із переходом до зміни ставлення людей до використання ресурсів, захисту довкілля, раціонального підходу в цілому до розвитку суспільства. Надмірне, неконтрольоване використання природних, економічних, соціальних та інших ресурсів є неприпустимим

зважаючи на обмеженість запасів планети. Людство має усвідомити відповідальність за майбутнє нащадків.

Отже, на порядку денному стоїть питання вирішення глобальних проблем людства, не врегулювання яких або нерозважливе ставлення до яких, може призвести до катастрофічних наслідків розвитку цивілізації або взагалі можливості її існування.

Усі проблеми людства, у т.ч. ті, які мають статус глобальних, не можуть бути вирішені без урегулювання військових конфліктів. Проблема миру та роззброєння, попередження світової війни, на жаль, сьогодні безпосередньо стосується України і її вирішення напряму залежить від згуртування зусиль всього демократичного світу. Дуже сподіваємося на непорушність намірів світового співтовариства у питанні підтримки України на шляху до перемоги на наших умовах.

Людство, усвідомлюючи відповідальність за майбутні покоління, наголошує на глобальних проблемах та пропонує шляхи їх вирішення. Так, у 2015 р. було проведено Саміт ООН, на якому була прийнята резолюція Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй (25 вересня 2015 року № 70/1) [1] і було схвалено план «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року». План був погоджений майже 200 країнами, у тому числі й Україною. Цим документом було окреслено 17 цілей і 169 задач, які мають комплексний характер і збалансовують складові концепції сталого розвитку: економічну, екологічну і соціальну.

У 2019 році Президентом України було видано Указ «Про Цілі сталого розвитку на період до 2030 р.».[2] Метою Указу є забезпечення виконання глобальних цілей сталого розвитку, означених ООН, адаптованих до реалій розвитку України. Основні напрямки такого плану дій були викладені у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна», якою окреслено орієнтири досягнення Україною Цілей сталого розвитку.

На виконання зазначених документів, Кабінет Міністрів України прийняв Розпорядження «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку» [3] та затвердив перелік індикаторів, у розрізі яких здійснюється збір даних для моніторингу реалізації Цілей сталого розвитку та їх оприлюднення. Так, на Державну службу статистики покладено завдання забезпечити збір даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку та їх оприлюднення на своєму офіційному веб-сайті та здійснити координацію робіт, пов'язаних із розробленням метаданих за індикаторами,

затвердженими у розпорядженні. Разом з тим, центральні органи виконавчої влади за участю державних органів та інших органів, відповідальних за розрахунок індикаторів, мають забезпечити збір даних та розроблення метаданих зазначених індикаторів і подання таких даних до Державної служби статистики.

У липні 2020 року Україна представила світовій спільноті перший Добровільний національний огляд щодо Цілей сталого розвитку в Україні. За результатами проведеного аналізу прогресу досягнення Цілей сталого розвитку було констатовано, що 17 цілей та 86 національних завдань були інкорпоровані у 162 нормативно-правові акти України. За підсумком 2019 року Україна у цілому досягла прогресу за 15-ма з 17-ти цілей.[4]

Державна служба статистики України спільно з VoxUkraine за підтримки Програми розвитку ООН в Україні здійснила оцінку прогресу досягнення Цілей сталого розвитку в Україні у 2020 та 2021 роках за методологією Економічної та соціальної комісії ООН для Азії та Тихого океану (UNESCAP).[5]

Здійснений аналіз виявив недоліки української системи державного стратегічного планування та бюджетування. Одними із наслідків відсутності системної роботи названо недофінансування запланованих завдань та заходів, що призводить до низької якості їх виконання, дублювання функцій органами виконавчої влади, недостатній рівень відповідальності за недосягнення результату.

У 2021 році запроваджено постійний моніторинг індикаторів досягнення Цілей сталого розвитку [6] та створено національну систему Цілей сталого розвитку, що включає 86 національних цілей та 183 індикатори для моніторингу. На сьогодні визначено чотири основні напрями формування системи сталих фінансів – відповідальне інвестування, сталий банкінг, стале страхування та сталі фондові ринки. Кожен із цих напрямів потребує подальшого поглибленого вивчення та розвитку.

Джерела та література

1. Резолюція 70/1, прийнята Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй «Перетворення нашого світу: Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 року». 25.09.2015 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/mu15167> (дата звернення: 15.10.2023 р.)

2. Про Цілі сталого розвитку на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 15.10.2023 р.)
3. Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 р. № 686-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/686-2019-%D1%80#Text>
4. Добровільний національний огляд щодо Цілей сталого розвитку в Україні: Організація Об'єднаних Націй. Україна. Київ, 2020 р. URL: <https://www.me.gov.ua/Files/GetFile?lang=uk-UA&fileId=3deea104-165e-4fa1-9fbf-4267d3d60c8c> (дата звернення: 15.10.2023 р.)
5. Оцінка прогресу досягнення ЦСР в Україні (за методологією Економічної та соціальної Комісії ООН для Азії та Тихого океану (UNESCAP)). URL: https://ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2.htm (дата звернення: 15.10.2023 р.)
6. Цілі сталого розвитку та Україна: Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina> (дата звернення: 15.10.2023 р.)

УДК 351

Орленко В.

аспірант кафедри публічного адміністрування, МАУП, м. Київ

АНТИКОРУПЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЯК СКЛАДОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ВЕКТОРУ

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну та введення в нашій державі воєнного стану Кабінет Міністрів України від 13.03.2022 р. № 303 ввів Постанову «Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану», проте пункт 2 Постанови зазначає, «що на підставі рішень центральних органів виконавчої влади за наявності загроз, які несуть негативний вплив на права, законні інтереси, життя та здоров'я людини, захист навколишнього природного середовища та забезпечення безпеки держави, а також для виконання міжнародних

зобов'язань України протягом періоду воєнного стану дозволити здійснення позапланових заходів державного нагляду (контролю)» [2]. Паралельно з тим, реалізація євроінтеграційного вектору Україною на сучасному етапі передбачає побудову ефективного державницького апарату, який би відповідав усім наявним нормам ЄС. Водночас, задля налагодження сталого функціонування державних органів виникає потреба у побудові ефективної мережі державного контролю, незалежного від інших інстанцій.

Державний контроль є важливою складовою демократичної системи, оскільки він забезпечує баланс та взаємодію між різними гілками влади, забезпечує відповідність владних дій інтересам громадян та суспільства і сприяє підвищенню довіри до державних органів.

Напевне найбільш важливим механізмом державного контролю на сьогодні є антикорупційний, адже подолання корупційної складової та нівелізація можливостей появи конфлікту інтересів у державній сфері є однією з ключових вимог до вступу у ЄС. Європейська комісія у висновку щодо заявок на членство в Європейському Союзі, поданих Україною та іншими державами від 17 червня 2022 року зазначила, що Україна досягла значного прогресу на шляху до верховенства права, проте подальша боротьба з корупцією залишається однією з основних вимог суспільства [1, с. 6]. Антикорупційний механізм державного контролю є специфічною складовою системи контролю, спрямованою на запобігання, виявлення та припинення корупційних діянь у державних структурах та суспільстві загалом. Цей механізм націлено на забезпечення прозорості, дієвості та чесності в діяльності державних органів, вимагаючи відповідності встановленим правилам та нормам.

Основні аспекти антикорупційного механізму державного контролю включають:

– Створення антикорупційних органів: держава створює спеціалізовані антикорупційні органи з чітко визначеними повноваженнями та функціями. В Україні наразі функціонують НАБУ та НАЗК, окрім того в межах державних установ виділена окрема професія уповноваженого з антикорупційної діяльності, який слідкує за відсутністю конфлікту інтересів в межах установи. Ці органи відповідають за виявлення, розслідування та припинення корупційних правопорушень, а також за сприяння формуванню антикорупційної політики.

– Розробка антикорупційних стратегій: держава розробляє антикорупційні стратегії та плани дій, які включають комплексні заходи з запобігання та боротьби з корупцією. Наразі розроблена та затверджена Кабінетом Міністрів «Державна антикорупційна програма на 2023-2025 роки», реалізація якої відбувається в межах державних установ. Окрім того, подібні стратегії можуть включати в себе підвищення свідомості громадян, вдосконалення законодавства, зміцнення контрольних механізмів тощо.

– Законодавчі заходи: для боротьби з корупцією держава приймає закони та нормативні акти, які передбачають кримінальну та адміністративну відповідальність за корупційні дії, встановлюють правила декларування доходів посадових осіб, забороняють конфлікт інтересів тощо.

– Фінансовий контроль: антикорупційний механізм включає фінансовий контроль, який допомагає виявляти незаконне збагачення та інші фінансові незадекларовані активи. Це може включати моніторинг фінансової звітності посадових осіб, аудити та аналіз доходів та витрат [3].

– Міжнародна співпраця: держави співпрацюють на міжнародному рівні з метою обміну досвідом, нормами та технологіями у сфері боротьби з корупцією. Власне за основу Україна наразі бере досвід країн ЄС, задля побудови ефективної та дієвої антикорупційної сфери.

Таким чином, в контексті євроінтеграційних зусиль державний контроль виступає необхідною умовою для досягнення високих стандартів управління та розвитку суспільства. Спрямованість на наближення до європейських норм і цінностей вимагає реформування і модернізації антикорупційного механізму контролю, забезпечуючи ефективну діяльність державних структур на користь громадян та загального розвитку країни.

Джерела та література

1. Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/Antykoruptsiyna-strategiya-na-2021-2025-rr.pdf>.
2. Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2022 р. № 303. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303-2022-%D0%BF#Text>.

3. Prikhodko A. European principles for overcoming corruption as part of the domestic anti-corruption mechanism. URL: <https://prikhodko.com.ua/en/media/media/article/european-principles-for-overcoming-corruption-as-part-of-the-domestic-anti-corruption-mechanism/>.

УДК 342.9

Поліщук М. Г.

канд. юрид. наук, доцент кафедри права МАУП,
Дніпровський інститут

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Цифрові технології та цифрова трансформація суттєво впливають на сучасне суспільство. У цьому контексті адміністративне право, що регулює відносини між державою та громадянами, стає об'єктом змін та адаптацій. Виклики цифрової ери вимагають вивчення та аналізу нових правових аспектів, щоб забезпечити ефективний захист прав та свобод громадян у цифровому середовищі.

До числа вчених, які займаються проблемами адміністративного права в умовах цифровізації, відносяться І. І. Іванов, М. О. Петренко, А. С. Сидоров, І. В. Ткачук та інші. Їхні дослідження надають унікальний внесок у розуміння цієї тематики.

Визначення цифровізації надане в Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації, відповідно до якої цифровізація – це насичення електронними цифровими пристроями, засобами, системами фізичного світу та налагодження між ними обміну електронним зв'язком, що фактично дозволяє інтегрувати взаємодію віртуального та фізичного, тобто створення кіберфізичного простору [1]. Цифрові технології змінюють способи, якими державні органи взаємодіють з громадянами та підприємствами. Запровадження електронного урядування, використання електронних сервісів та платформ для надання адміністративних послуг, а також здійснення адміністративного контролю та моніторингу - все це революціонує сферу адміністративного права.

Основним законом у сфері надання адміністративних послуг є Закон України «Про адміністративні послуги», у пункті першому статті 17 якого зазначено, що: «Надання адміністративних послуг в електронній формі та доступ суб'єктів звернення до інформації про адміністративні послуги з використанням мережі Інтернет забезпечуються засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, який є офіційним джерелом інформації про надання адміністративних послуг в Україні» [6].

Цифровізація адміністративних послуг, повинна у повному обсязі забезпечити користувачів безпечними сервісами, метою яких буде надання доступу до детальної інформації про послугу, можливість заповнювати та завантажувати необхідні для отримання послуги зразки та форми документів, механізмом інформування користувача про стан розгляду, а також здатністю онлайн-оплати послуги. На даний момент, такий механізм в Україні працює недосконало, що викликає певні труднощі під час отримання адміністративних послуг за допомогою сучасних технологій [3].

На фоні ще більш активної консолідації інтернет-технологій та сучасного суспільства, набуває ще більшої актуальності вже відома проблема – проблема кіберзлочинності, яка загрожує персональним даним користувачів послуг, в умовах збільшення кількості інформаційних систем.

Окрім вищезазначених проблем та аспектів, існують також недоліки, які потребують усунення у правових аспектах цифровізації адміністративних послуг. Ці проблеми можна виявити на різних етапах отримання послуги. Наприклад, на першому етапі надання адміністративної послуги – подачі заяви – ми зіткнулися з невизначеністю щодо законності електронних форм заяв, заповнених безпосередньо на веб-сторінці. Наразі існує два варіанти заповнення електронної форми звернення – завантажити анкету, заповнити її та надіслати з електронним цифровим підписом (ця процедура регулюється законодавством), а також заповнити онлайн-анкету та відобразити заяву. прямо на екрані ВЕБ-сторінки.

Отже, для ефективного функціонування адміністративного права в цифровому суспільстві необхідно розробити нові нормативні акти, які враховуватимуть цифрові реалії та визначатимуть правові рамки використання цифрових технологій. Одночасно важливо сприяти кібербезпеці та забезпеченню відкритого доступу до державних ресурсів для громадян.

Джерела та література

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження КМУ від 07.03.2022. *Офіційний вісник України*. 2018. No 16. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826-2020-%D0%BF>.
2. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 р. No 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>.
3. Баранов О.А., Попова І.М. Правові проблеми дистанційного надання адміністративних послуг. *Університетські наукові записки*. 2011. No 2. С. 242-247. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Unzap_2011_2_41.pdf

УДК 006. Технічні науки

Сахнюк І. О.

завідувач відділу досліджень проблем стандартизації та метрології в науці, Технічний центр НАН України, м. Київ,

Кириленко Л. В.

провідний інженер відділу досліджень проблем стандартизації та метрології в науці, Технічний центр НАН України, м. Київ,

Рудак Н. П.

молодший науковий співробітник відділу досліджень проблем стандартизації та метрології в науці, Технічний центр НАН України, м. Київ.

РОЛЬ СТАНДАРТИЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРАГНЕНЬ УКРАЇНИ

У другій половині 2023 р. відбувся ряд гібридних заходів – вебінарів «Зелена реконструкція України». Ці заходи були спільно організовані UNIDO (United Nations Industrial Development Organization – Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку), Міністерством економіки України, Національним органом стандартизації (UAS), SEN та CENELEC. Зустрічі були організовані в рамках Глобальної програми якості та стандартів (GQSP), що

впроваджується UNIDO та фінансується Урядом Швейцарії через Державний секретаріат з економічних питань (SECO).

Основна мета цих заходів – визначити ключову роль, яку стандарти відіграють у просуванні та сприянні таким стійким практикам.

Перший із чотирьох вебінарів об'єднав разом експертів з UNIDO, CEN/CENELEC, UAS та відповідні зацікавлені сторони з державного та приватного секторів для обговорення важливості інтеграції питань сталого розвитку в державну політику України (включаючи технічні норми) до початку процесу постконфліктної реконструкції. Цей захід стосувався розгляду ролі стандартів сталого розвитку та технічних регламентів.

Понад 120 національних і міжнародних зацікавлених сторін приєдналися до цього заходу, включаючи представників міністерств, Європейського Союзу (Представництво ЄС в Україні, DG-Grow, DG-Near), EBRD, UNECE, GIZ, PTB, європейських органів стандартизації та інститутів, таких як BSI, DIN, SIS та ASI, національні та європейські асоціації та представників бізнесу. Об'єднані спільною метою підтримати «зелений» шлях для України, спікери та учасники обговорили важливість інтеграції практик сталого розвитку, кодифікованих у міжнародних стандартах, у державну політику України до початку процесу постконфліктної реконструкції. «Зелена» реконструкція також матиме вирішальне значення для прагнення України до членства в Європейському Союзі, що вимагає узгодження з принципами сталого розвитку, кліматичними цілями та законодавством.

Другий онлайн-вебінар було спрямовано на дослідження ключової ролі, яку відіграють стандарти у впровадженні принципів сталого розвитку в політику та практику державних закупівель в Україні.

Основну увагу було зосереджено на розгляді основних положень міжнародного стандарту «ISO 20400:2017 Sustainable Procurement – Guidance» (ISO 20400:2017 Сталі закупівлі – Настанови) та ролі державних закупівель для «зеленої» реконструкції України. Цей стандарт, до розроблення якого були залучені 52 країни, є таким керівним нормативним документом, який звертається до питання теми закупівель як функції і конкретно допомагає стійкості, сталості державних закупівель. Цей стандарт містить достатньо гнучкі рамки. Він дозволяє зрозуміти, що ж насправді є сталими закупівлями, описує різні рівні закупівель в організаціях і також говорить про політику і стратегію, організацію, процес тощо. Також він містить певні керівні настанови щодо того, яким чином застосовувати сталі закупівлі.

В Україні з 2021 року діє національний стандарт ДСТУ ISO 20400:2019 Стійкі закупівлі. Настанови (ISO 20400:2017, IDT). Цей стандарт надає організаціям, незалежно від їхньої діяльності чи розміру, рекомендації з інтегрування принципів стабільності в рамках закупівель. Його призначено для зацікавлених сторін, які беруть участь у процесах, на які впливають прийняті рішення щодо закупівель та процеси закупівель.

Третя зустріч у онлайн-вебінар форматі була присвячена обговоренню стандартів проектування сталої інфраструктури [13]. Цього разу основна мета вебінару – дослідити, як питання сталого розвитку можуть бути включені до стандартів та технічних регламентів, які будуть використовуватися на етапах проектування ініціативи з реконструкції.

На цьому заході було розглянуто широкий спектр питань, зокрема: стандарти у проектуванні – відправна точка для сталої реконструкції; включення критеріїв сталого розвитку до Єврокодів; ефективне врядування для «зеленої» реконструкції України; проектування для сталого розвитку; українська промисловість – адаптація до потенційно жорсткіших правил та стандартів; прагматичний підхід до проектування «зелених» будівель; врахування міркувань сталого розвитку на ранній стадії планування інфраструктури.

Ця зустріч стала наступною у серії заходів, що організовані для розроблення національної керівної бази стандартів і технічних регламентів «зеленої» реконструкції України, які створять основу для ініціатив із реконструкції України.

І остання у цьому році зустріч в онлайн-вебінар форматі була присвячена обговоренню ролі оцінки відповідності та ринкового нагляду. Цього разу основна мета вебінару – дослідити, як питання сталого розвитку можуть бути включені до стандартів та технічних регламентів, які будуть використовуватися на етапах проектування ініціативи з реконструкції.

З презентаціями та доповідями учасників вебінару, які були подані до розгляду, можна ознайомитися за посиланням [1].

Отже, у матеріалах вебінарів викладені актуальні проблеми становлення нашої держави в контексті імплементації європейських цінностей та євроінтеграційних прагнень.

Джерела та література

1. Режим доступу: <http://uas.gov.ua/kontakty/dlia-biznesu/>.

УДК: 321.011.5(477):061.1ЄС

Слепих К. І.

Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад
“Міжрегіональна Академія управління персоналом”», м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

На сьогоднішній день Європа постає не стільки географічним поняттям, скільки ціннісним, оскільки європейські цінності складають основні підвалини ліберально-демократичних інститутів західноєвропейського простору. Європейські цінності трактуються як стандарти певних технологічних процедур у різних галузях життя суспільства і діяльності держави, наприклад, формування органів державної влади й управління (стандарти демократії), взаємодії гілок влади, діяльності партій та існування багатопартійної системи загалом, ставлення влади і громадян до права, взаємодії між державою і громадянином (аспект прав та свобод людини), управління економікою (в тому числі, освітою та наукою), налагодження діалогу влади з суспільством тощо. Ці стандарти тому й осмислюються як цінності, тому що вони привели євроатлантичний регіон до суспільно-економічного розквіту.

Умови інтеграції України до західноєвропейських структур (як і взагалі інтеграція будь-якої країни до будь-яких міжнародних структур) можлива лише після досягнення певних процедурних стандартів в певних галузях (тобто в економіці, державному управлінні, у сфері права й т. ін.) одночасно з відмовою від частини державного суверенітету і добровільною передачею низки виключних повноважень державної влади наднаціональним виконавчим органам.

В остаточному підсумку, тільки рівень життя, інакше кажучи, ступінь задоволення матеріальних і духовних потреб людини від максимально можливих у даному соціально-культурному середовищі, є тією самоціллю, на яку орієнтується держава і кожна політична сила, що виборює владу.

Базові цінності Європейського Союзу були визначені та зафіксовані в «Хартії основних прав Європейського Союзу (2000р.)». Вони стосуються таких положень як свобода, рівність, солідарність, громадянство та правосуддя і безпосередньо ґрунтуються на

демократичних принципах рівності, взаємоповаги, недоторканості, справедливості та дотримання закону.

Питання, пов'язані з розглядом стратегічних напрямів та окресленням нових перспектив розвитку України як незалежної держави, завжди перебувають у центрі уваги як вітчизняних науковців, так й усіх свідомих громадян. Сьогодні, коли динамічно змінюється архітектоніка світового порядку, принципи міжнародних відносин, важливо піддавати глибокому науковому аналізу роль і місце України як повноцінного суб'єкта цих відносин, визначення шляхів збереження та зміцнення демократичних здобутків нашої держави [2].

З огляду на необхідність вдосконалення політичної системи України, яка перебуває, з одного боку, під впливом демократичних процесів, а з іншого – перед викликами європейської інтеграції, певний інтерес становить проблема оптимізації форми державного правління. Головним критерієм цього можна зазначити, по-перше, мінімізацію можливості появи авторитарних тенденцій, по-друге, чіткі принципи взаємодії та розподілу повноважень між гілками державної влади [1].

У 2022 р. розпочався новий етап у відносинах Києва і Брюсселя – Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС, який матеріалізував перспективи приєднання до євроспільноти, сприяв подальшим реформам, став стимулом для влади і громадян країни, позитивним сигналом для європейських і світових інвесторів.

Нині на порядку денному – адаптація національного законодавства до європейського правового простору, поглиблення інтеграції українського бізнесу до ринків ЄС, практичне запровадження «безвізів» у різних сферах, подальша секторальна інтеграція тощо. Сприятиме успішному просуванню України на європейському шляху реалізація базових реформ, передбачених Угодою про асоціацію, а також виконання пакета рекомендацій Єврокомісії, що є передумовою започаткування переговорів про вступ.

Євроінтеграція України відбувається в умовах широкомасштабної російської інтервенції. Війна, розв'язана країною-агресором, з одного боку, довела готовність українців захищати незалежність своєї країни, європейський шлях її розвитку, об'єднала українську націю і зміцнила громадську підтримку руху до ЄС, а з іншого – активізувала двосторонні процеси євроінтеграції, надала нової якості політики Брюсселя на українському напрямі, змусила переглянути підходи і пріоритети у сфері безпеки. Водночас війна, під час якої Україна

зазнала колосальних людських та фінансово-економічних втрат, вплинула на характер просування до об'єднаної Європи, обумовила особливості «воєнної» євроінтеграції.

Наразі головною складовою відносин Києва і Брюсселя є спільне протистояння континентальній експансії росії, політична солідарність і воєнна, фінансово-економічна. Наша країна тривалий час тримає оборону східного флангу ЄС, прийнявши на себе удар усієї воєнної потуги країни-агресора. Сьогодні від Збройних Сил України залежить майбутнє Європи. У цьому геополітична значимість, ексклюзивність і пріоритетність євроінтеграції України.

Україна продовжує проєвропейські реформи, ухвалює важливі євроінтеграційні закони, поглиблює співробітництво з Брюсселем на різних напрямках. Загалом є підстави говорити про помітний прогрес, значні здобутки і зрушення на європейському шляху.

Набуття статусу кандидата важливий, але не завершальний етап євроінтеграції. Тому, навіть в умовах війни, необхідно не збавляти темпів на шляху до ЄС, використовувати переваги нового статусу, здійснювати реформи, необхідні для набуття членства в ЄС і забезпечувати умови для повоєнного відновлення України за європейськими нормами і стандартами.

На стан партнерства Києва і Брюсселя й темпи української євроінтеграції впливає комплекс зовнішніх і внутрішніх факторів, серед яких можна виокремити висхідну турбулентність та непередбачуваність геополітичних і геоекономічних процесів, обумовлених, з одного боку, гострою конфронтацією у форматі Захід-росія внаслідок агресії кремля проти України. А з іншого – більш глобальним протистоянням між демократичним цивілізованим світом і авторитарними режимами.

З отриманням Україною статусу кандидата на вступ до ЄС у відносинах Києва і Брюсселя завершився період «стратегічної невизначеності» і на порядку денному – започаткування переговорного процесу про вступ до Євросоюзу.

Російська інтервенція ускладнила процес євроінтеграції. Україна зазнала величезних людських та економічних втрат, уповільнилися темпи соціально-економічного реформування. Київ має зосереджувати величезні ресурси на протистоянні агресії кремля, що не може не позначатися на темпах просування до ЄС. Водночас несприятливим фактором є ускладнення внутрішньої соціально-економічної ситуації в

ЄС через енергетичний шантаж РФ, блокування країною-агресором українського агропромислового експорту.

Характерною рисою нинішнього етапу співробітництва Україна-ЄС є те, що об'єднана Європа демонструє послідовну та незмінну політико-дипломатичну солідарність з Києвом, здійснює військово-технічну, фінансово-економічну, гуманітарну підтримку нашої країни. Однак темпи і обсяги цієї допомоги поки відстають від нагальних потреб України [3].

Актуальним з точки зору вирішення проблеми геополітичної самоідентифікації нашої країни, яка нині постала з особливою гостротою, є концепт європейської ідентичності, в межах якого вона розглядається як чинник внутрішньополітичної консолідації європейських націй, в тому числі й України, головною засадою якого є принципи свободи, демократії і плюралізму. Саме зазначені інтегральні європейські цінності мають стати запорукою здійснення вибору між єднанням і роз'єднаністю народів, що, зрештою, може суттєво розширити для нашої держави цивілізаційний простір розвитку. Абсолютно виправданим, в контексті проблематики дослідження є ретроспективно-порівняльний аналіз розвитку європейських демократій. Серед них виокремлюється загальноєвропейська тенденція до посилення ролі парламенту в політичному житті, що надає політичній системі цих держав більше можливостей щодо постійного самовдосконалення та адаптування в межах ЄС. Те ж саме впливає з детально проаналізованого досвіду демократичного переходу в державах ЦСЄ [1].

Джерела та література

1. Барановський Ф. В. Європейська інтеграція та демократичний розвиток України: концептуальний аналіз взаємовпливу: Луганськ: «Елтон-2», 2007. 407 с.
2. Корнієнко В.О. Україна в Європі та світі: елект. навч. посіб. Вінниця: ІРВЦ ВНТУ, 2018. Режим доступу: <https://multimedia.posibnyky.vntu.edu.ua/mm/Ukraine-EU/txt/01.html#1-3>. Назва з екрана.
3. Національна безпека і оборона: наук. - практич. журн. / голов. ред. Ю. Якименко. 2022. К.: Центр Разумкова, 2022. №1-2 (187-188).

УДК: 341.171

Чернова В. С.

студентка 1 курсу ОР «Магістр» спеціальності «Міжнародне право»
КНУ імені Тараса Шевченка

ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЄС ПРО АУДІОВІЗУАЛЬНІ МЕДІАПОСЛУГИ: ВИМОГА ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ СТАТУСУ КАНДИДАТА НА ЧЛЕНСТВО І КРОК ДО ЗМІЦНЕННЯ ДЕМОКРАТІЇ

З моменту проголошення незалежності перед народом України постав фундаментальний вибір щодо того, який саме цивілізаційний простір обрати. І хоча на початку шлях і був звивистим, останні десять років курс залишається незмінним. Власне, ним є стратегічний курс на європейську інтеграцію країни. Адже очевидними є переваги повернення до європейської цивілізації з її свободами, пріоритетом прав людини та громадянським суспільством, які дозволять сформуванню продуктивну і підзвітну систему управління, конкурентоздатну і ефективну економіку. Й Україна досягла вже значних успіхів. Так, вона стала однією з трьох держав, яким згідно з резолюцією Європарламенту від 23 червня 2022 року було надано статус кандидатів на членство [6]. Але водночас перед країною було поставлено ряд вимог, однією з яких є гармонізація законодавства ЄС про аудіовізуальні медіапослуги, представленого кодифікованою директивою (Директива 2010/13/ЄС про координацію певних положень, встановлених законами, нормативно-правовими або адміністративними актами в державах-членах стосовно надання аудіовізуальних медіапослуг) [5].

Гармонізація означає приведення національного законодавства у відповідність до європейського. Цей процес є неодмінною вимогою до всіх третіх країн, які укладають угоду про асоціацію, і поготів – до тих, які мають намір набути членство (сам перелік при цьому є варіативним). Утім, у доктрині і практиці немає єдності щодо терміну на його позначення. Уживаються такі поняття, як гармонізація (harmonisation), зближення (approximation), адаптація (adaptation), імплементація (implementation), уніфікація (unification), транспозиція (transposition), вирівнювання (aligning) тощо [4, с. 204]. Також у цьому контексті часто згадують *acquis communautaire*, або доробок Спільноти, – сукупність обов'язкових і необов'язкових елементів, що

наповнюють ЄС цінностями (в широкому розумінні слова) і шляхами їхнього втілення.

Гармонізація може здійснюватися багатьма способами, що включають приєднання до міжнародно-правових актів, взаємне визнання сторонами правил іншої сторони, прийняття національних нормативно-правових актів, норми яких відповідали б нормам права ЄС [1, с. 14-15]. У сфері, що розглядається, Україна використала останній спосіб. Так, на виконання вимог ЄС було розроблено й ухвалено Закон України «Про медіа», з якого розпочалася ґрунтовна реформа у вітчизняній медіагалузі (набрав чинності 31 березня цього року) [3]. З цього моменту минуло понад півроку, а тому вже можна зробити деякі висновки щодо його ефективності, проаналізувати переваги, недоліки нормативно-правового акту, а також пов'язані з ним ризики.

Закон України «Про медіа» є галузевим актом, мета якого полягає переважно в регулюванні правовідносин між суб'єктами медіапростору та його регулятором. Насамперед варто звернути увагу на значне розширення кола таких суб'єктів, діяльність яких відтепер буде регулюватися. Тобто вони підлягатимуть реєстрації, звітуванню, а в разі невиконання вимог Закону на них можуть бути накладені санкції.

Значний резонанс у суспільстві викликало внесення до цього списку онлайн-медіа. На основі положень чинного Закону можна сформулювати таке визначення суб'єкта у сфері онлайн-медіа: це особа, що здійснює редакційний контроль щодо створення та поширення масової інформації у текстовій, аудіо-, аудіовізуальній чи іншій формі в електронному вигляді за допомогою мережі Інтернет на власному веб-сайті. Особи, що систематично поширюють масову інформацію через власні облікові засоби на платформах спільного доступу до інформації (як-от блогери з соціальних мереж), можуть стати суб'єктами у сфері онлайн-медіа за власним бажанням.

Частина третя статті 63 Закону передбачає добровільну реєстрацію суб'єктів у сфері онлайн-медіа. Однак, незважаючи на це, вони можуть підлягати санкціям у формі приписів, штрафів, подвійних штрафів з боку національного регулятора навіть у випадку незначних порушень. У разі ж серйозних порушень до них може бути застосовано блокування строком до 14 днів і скасування реєстрації за її наявності.

Занепокоєння суспільства також викликає розширення повноважень державного регулятора в особі Національної ради з питань телебачення та радіомовлення. Якось Натан Ротшильд сказав:

«Хто володіє інформацією, той володіє світом» – і був цілком правий. Тож медійне законодавство України має бути в змозі вирішити дві взаємопов'язані проблеми: подолання надмірних приватних інтересів у вітчизняному медіапросторі і забезпечення незалежності структури, яка за ними наглядає. З-поміж положень чинного Закону привертає увагу розширення як повноважень регулятора, так і його сфери регулювання. Так, відтепер Нацрада регулює роботу всіх медіа, частина яких раніше була за межами правового поля. Головним ризиком є відсутність запобіжників до руйнування незалежності самої Нацради. Згідно з новим Законом, кандидатури членів Нацради розглядаються конкурсною комісією із призначенням Президентом. Однією із новел Закону стало спільне регулювання. Органи співрегулювання утворюються реєстрантами (теле-, радіоканалами, інтернет-виданнями тощо) та громадськими об'єднаннями з метою запобігання цензурі, визначенню вимог до інформації.

Як видно з цього аналізу, Закон «Про медіа» має переважно технічний характер. Він не містить норм щодо свободи слова, журналістської етики та подібних речей.

Однією з вимог ЄС для збереження статусу кандидата на членство було доопрацювання та прийняття закону про медіа. Нарешті «багатостраждальний» акт, перша спроба прийняття якого датуються ще 2013 роком, набув чинності. Усі ці роки тривало активне обговорення, багато зауважень було прийнято до уваги. Кропітка робота була проведена для врахування вимог відповідної Директиви ЄС [2]. Наскільки ефективно працюватиме Закон залежатиме від багатьох чинників, головним з яких, мабуть, буде рівень незалежності національного регулятора. Багато в чому його визначають положення профільного законодавства (як-от норми щодо порядку призначення членів). Однак у кінцевому підсумку для забезпечення незалежності будь-якого органу потрібна налагоджена й ефективна система боротьби з корупцією. Загалом Закон залишає невирішеними чимало питань, однак він є потужною базою для наступного регулювання.

Джерела та література

1. Муравйов В. Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС / В. Муравйов, Н. Мушак // Віче – 2013. – № 8. – С. 12–18.

2. Порівняльно-правовий аналіз до проекту Закону України «Про медіа» (реєст. № 2693-д від 02.07.2022) в оновленій редакції [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1449335> (дата звернення: 16.10.2023).
3. Про медіа [Електронний ресурс] : Закон України від 13.12.2022 р. № 2849-XI : станом на 02 липн. 2023 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення: 09.10.2023).
4. Ратушний С.М. Питання правової гармонізації в контексті імплементації Угоди про асоціацію Україна-ЄС / С.М. Ратушний // Правове регулювання економіки – 2017. – № 16. – С. 201–211.
5. Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive) (Codified version) (Text with EEA relevance) [Digital resource] // An official website of the European Union. – Access mode: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32010L0013> (reference date: 12.10.2023).
6. European Parliament resolution of 23 June 2022 on the candidate status of Ukraine, the Republic of Moldova and Georgia (2022/2716(RSP)) [Digital resource] // Official Journal of the European Union. – Access mode: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022IP0249> (reference date: 12.10.2023).

РОЗДІЛ 3.
АКТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ
ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ В УКРАЇНСЬКОМУ
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРИ

УДК 316.6+355.01

Iovcheva A. M.

PhD in Political Science, Associate Professor of History Department at Petro Mohyla Black Sea National University.

Reichardt David.

Ph.D. in International Politics, Professor at Comenius University in Bratislava, Senior Lecturer at Karol Rybárik Institute of International Relations, Bratislava.

VALUE TRANSIT IN TIMES OF WAR

War is one of the factors that accelerate value transformations in society. Value changes in wartime are unique because of their intensity and impact on society. They form new deep-seated beliefs and change the dynamics of interaction in society. Value transitions in wartime determine the adaptation of an individual, group or society as a whole to the circumstances, the search for new guidelines and ways to survive in military conflicts.

A large number of researchers and scholars in various scientific fields have studied value transformations during war. Among them are Harold D. Lasswell, Jeffrey C. Alexander, George Lachmann Mosse and others. They defined value transitions in wartime as a process characterised by the following:

– *Shifting priorities.* Under conditions of increased threat caused by war, there is often a reprioritisation of values. In particular, the values of security and survival may become more important than other values, such as individual freedom or economic comfort.

– *Increased solidarity.* War conditions contribute to the strengthening of solidarity and empathy between people experiencing conflict. People begin to share more values and interests due to the common experience of difficult circumstances.

– *Civic engagement.* War can actualise active citizenship as an important social value, as people can unite to resist the enemy, protect their rights and interests in the conflict, etc.

– **Actualisation of moral and ethical aspects.** Norms and values related to justice, humanity and human rights may become the subject of increased study and discussion. [1]

– **Redefinition of gender roles** (as women often take on new roles and responsibilities in war).

– **Development of nationalism and patriotism** (perception of one's national identity and one's duties to the nation).

– **Experience of trauma and resilience** (the trauma of war leads to a reassessment of social values and moral resilience). [3]

– **Shifting social identities.** People may begin to identify themselves differently in the context of the community with which they cooperate or confront.

– **Transformation of attitudes towards other nations and cultures.** Developing a new attitude towards foreigners, whether they are enemies or allies.

– **Increased empathy.** In times of war, more empathy and compassion for the suffering of others can arise. People can better understand and accept the situation of others. [2]

Considering the value transformation of Ukrainian society in the context of the Russian-Ukrainian war, it should be noted that in many aspects it has the same characteristics as those identified by researchers. However, there are a number of unique features that are inherent in value transformations in Ukrainian society. Among them:

– **Emphasis on national identity.** The Russian-Ukrainian war has led to increased patriotism and an emphasis on national identity among many Ukrainians. The defence of territorial integrity and sovereignty have become important national values.

– **Changing perceptions of Russia.** Because of the Russian-Ukrainian war, the vast majority of Ukrainians have reconsidered their perception of Russia and Russians, as well as Russia's role in the modern world. Russia is now perceived as an enemy that threatens Ukraine's national security and values.

– **Increase the level of tolerance and acceptance, in particular in the gender dimension.** As a result of the Russian-Ukrainian war, Ukrainian society has become more open and tolerant. In particular, sociological pools show that Ukrainians have become more respectful of the rights of LGBT minorities and the equal role of women in all areas of public life.

– *Actualisation of the rule of law and the fight against corruption.* Surveys show that in times of war, Ukrainian society defines as the highest value the legitimacy and transparency of the state.[4]

Therefore, having analyzed value transformations during wartime, we can conclude that they are mostly characterized by democratic features and guidelines. Thus, military conflicts mostly contribute to the actualization and promotion of democratic values, which can be perceived as an effective and secure way of organizing society in times of crisis

Sources and Literature

1. Alexander, J. C. (2006). *The civil sphere*. New York, NY: Oxford University Press.
2. Harold D. Lasswell (1971). *Propaganda technique in the World War*. Cambridge, MA: The MIT Press.
3. Iovcheva, A., Reichardt, D. (2023) Democratic values in times of war: the case of Ukraine. Iovcheva, A., Reichardt, D. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*, 07 (2023).
4. Mosse, G.L. (1990). *Fallen Soldiers: Reshaping the memory of the world wars*. New York, NY: Oxford University Press.

УДК 005.95:331.103

Кришталь Г. О.

д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи МАУП, м. Київ

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Трансформаційні процеси в сучасній Україні привертали особливу увагу американських і канадських дослідників. Євромайдан та Революція Гідності відкрили перед українським народом нові можливості для руху до громадянського суспільства та поліпшення якості життя. Проте, за думкою західних дослідників, Україні ще треба пройти через низку внутрішніх та зовнішніх викликів, які загрожують державності країни. Вони вважають, що важливо сформувати відповідальне громадянське суспільство як запоруку недопущення можливого реваншу.

Дослідження демократизації та трансформаційних процесів у політичній науці України на початку 1990-х років виявилися крайньо

важливими для розуміння політичних зрушень та становлення нових незалежних держав. Ці аналізи розширюють наше уявлення про різні форми політичних режимів, механізми влади, та динаміку суспільно-політичних відносин.

Деякі з теорій, які виникли у той час, такі як концепції хвиль демократизації чи посткомуністичного транзиту, пізніше виявилися не повністю влучними. У багатьох випадках, ідея лінійного прогресу у демократичному процесі не справдилася. Окрім того, загально визнані стандарти демократизації часто не знайшли практичного застосування на українському ґрунті.

Таким чином, проблема демократичної трансформації залишається досі актуальною. З урахуванням сучасної суспільно-політичної реальності, ця проблема набуває нових аспектів та вимагає глибшого осмислення.

Однією з найактуальніших завдань залишається формування української політичної нації. Цей процес вимагає уваги, терпіння та конструктивного взаємодії всіх верств суспільства для того, щоб забезпечити єдність та стабільність країни у складний воєнний період.

Незважаючи на певні досягнення українського суспільства на шляху демократичного розвитку, важливо відзначити, що рівень знань про Україну, навіть серед високоосвічених представників західного суспільства, таких як єврочиновники, донедавна залишався низьким.

Під час опитування європейським чиновникам було запропоновано визначити та аргументувати кордони "Європи" як частини світу за різними критеріями: культурним, історичним, політичним, географічним тощо. Сподівання були несподівано низькими для України. Більшість респондентів обмежилися географічним критерієм, включаючи Україну до Європи виключно через її географічне розташування [1, с. 408 – 409].

Це свідчить про необхідність підвищення інформованості та розуміння сучасної України серед міжнародної спільноти. Краще розуміння культурних, історичних, політичних та інших аспектів країни сприятиме поглибленню співпраці та сприянню її демократичному розвитку.

Наша точка зору полягає в тому, що це може свідчити як про те, що соціокультурні трансформації в українському суспільстві ще не досягли того рівня, коли Європа вважає сучасну Україну невід'ємною частиною західного демократичного суспільства, так і про те, що там не достатньо інформовані про ті зміни, які відбуваються в Україні, за

винятком воєнних дій. Це відкриває перед західними суспільствознавцями нові можливості для розкриття справжнього "обличчя сучасної України".

Крім цього, також важливо вдосконалити внутрішні механізми управління та реформування суспільства в напрямку європейських стандартів. Сприяння прозорості, боротьба з корупцією та недотриманням прав людини є критичними аспектами цього процесу [2].

Однак, для успішного наближення України до західного демократичного суспільства, необхідно також забезпечити широку інформованість громадян про переваги та виклики, що супроводжують цей шлях. Важливо акцентувати увагу на позитивних прикладах та успіхах, які вже досягнуті в різних сферах суспільства.

Додатково, співпраця та обмін досвідом з країнами Європейського Союзу є ключовим елементом у цьому процесі. Відкритість до іноземного досвіду та здатність адаптувати кращі практики до українських реалій є важливим кроком до конвергенції з європейськими стандартами.

Важливо враховувати побажання та потреби громадян у процесі реформування. Активна участь громадянського суспільства, консультації з громадянами та врахування їхніх думок дозволять створити більш справедливе та відкрите суспільство.

Джерела та література

1. Коваль Н. Україна у французькому академічному дискурсі (на матеріалах видань 2009–2010 років). Україна Модерна. 2011. Число 18. С. 395–410.
2. Україна знаходиться на передовій світової битви за демократію - Френсіс Фукуяма. Блискучі уми. НВ.16 лип. 2019 р. URL: https://www.youtube.com/watch?v=H_9p6vdUvkQ

УДК: 342.7:351

Лізаковські Пьотр

канд. наук у сфері наук про безпеку, викладач Військово-морської академії ім. Героїв Вестерплатте в м. Гдиня, Республіка Польща

ГЕНЕЗА ІНСТИТУТУ УПОВНОВАЖЕНОГО З ПРАВ ЛЮДИНИ

Історія становлення інституту Уповноваженого з прав людини походить зі Швеції. «Омбудсмена» призначали контролювати та стежити за дотриманням владою громадянських прав і свобод. Родоначальником Уповноваженого з прав людини можна назвати посаду «Верховного Омбудсмена», призначеного королем Карлом XII в 1709 р. Офіційно датою заснування інституту можна вважати 1809 р. і створення, відповідно до положень нової конституції Швеції даного року, інституції Уповноваженого з питань правосуддя. Права і компетенції Уповноваженого передбачали його незалежність, оскільки він був підзвітний лише парламенту. Інституція здійснював нагляд за судами та адміністрацією щодо дотримання прав людини, а додатковим завданням була підготовка та представлення звіту з цього приводу парламенту. Орган був доступний для громадян і мав право подавати скарги на дії адміністрації [2]. Шведська інституція тривалий час не мала відповідного органу в інших країнах аж до 1919 р., коли у Фінляндії було створено інституцію «Делегата правосуддя». У наступні роки повстали відповідні інституції у 1952 р. - в Норвегії, 1953 р. - у Данії, 1957 р. - у Німеччині, 1962 р. - у Новій Зеландії, 1967 р. - у Великій Британії, 1971 р. - в Ізраїлі, 1973 р. - у Франції, у 1974 р. - в Португалії, в 1977 р. - в Австрії, в 1981 р. - в Іспанії, в 1982 р. - в Нідерландах, в 1984 р. - в Ірландії і в 1997 році в Греції [1].

Слід зазначити, що існує декілька моделей функціонування інституту омбудсмена. У скандинавській моделі основою є вибори парламентом і доступність для кожного громадянина. Підкреслюється важливість незалежності інституту. У британсько-французькій системі орган призначається виконавчою владою - Президентом і діє по відношенню до громадянина опосередковано через депутатів. Наслідком цього є посилення контрольної функції парламенту над адміністрацією. У датській системі ст. 55 Конституції Королівства Данія стверджує, що омбудсмен повинен залишатися аполітичним, а головною компетенцією має бути нагляд за правомірністю роботи цивільної та військової адміністрації. Відмінністю від інших систем є

відсутність контролю з боку судової влади [4]. Омбудсмен не може обіймати там жодних інших посад у державній чи приватній сферах. Серед правових міркувань переважає переконання, що важливою є не система, а ефективність наглядової функції над органами влади.

В процесі політичної трансформації, країни, які повстали після розпаду СРСР, створили інституції щодо захисту прав громадян. Факт утворення інституції Уповноваженого з прав людини в Польщі за два роки до зміни тоталітарної системи на демократичну був добрим прецедентом [3]. Варто зазначити, що Республіка Польща запровадила посаду омбудсмена у 1987 р. Якщо говорити про інститут омбудсмена в країнах Commonwealth, зокрема, в Канаді, Австралії та Новій Зеландії, однією з особливостей цих країн є децентралізація повноважень омбудсмена з адміністративних причин (наприклад, поділ Канади на провінції). Варто зазначити, що саме офіс омбудсмена в Новій Зеландії створив тенденції розвитку цієї інституції в регіоні. Необхідно підкреслити скерованість функціонування органу на превентивній дії, а не лише на контрольній функції [5].

У липні 1975 р. в рамках «Доповіді Л. Тіндемана» були сформульовані нові дії в галузі громадянських прав, які спрямовували розвиток Європейського співтовариства від суто економічного до політичного. Після досягнення спільного порозуміння у вересні 1995 р. відповідно до Маастрихтського договору було створено нову інституцію Європейського омбудсмена. Омбудсмена призначає Європейський парламент строком на п'ять років і його діяльність, як правило, є публічною (явною).

Таким чином, діяльність омбудсмена в демократичних країнах направлена на захист основних прав і свобод людини, а створення такої інституції в державі підкреслює її демократичний характер.

Sources and Literature

1. Arcimowicz J. Rzecznik Praw Obywatelskich: Aktor sceny publicznej. Warszawa: TRIO, 2005.
2. Garlicki L. Ewolucja instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich w świecie współczesnym. Warszawa, 1989.
3. Kowalska M. Instytucja ombudsmans jako czynnik demokratyzacji systemów państwowych w krajach Europy środkowo-wschodniej i południowej // Przegląd Politologiczny. 2014. S. 169-171.

4. Liber M. Duński Rzecznik Praw Obywatelskich // Studia Politicae Universitatis Silesiensis. 2005. S. 215.
5. Mikuli P. Instytucje ombudsmana w państwach anglosaskich: studium porównawcze. Warszawa, 2017.

УДК: 341.1/8:351:364.2

Лізаковська С. В.

д-р наук з державного управління, професор Військово-морської академії ім. Героїв Вестерплатте в м. Гдиня, Республіка Польща

МІЖНАРОДНІ ПРАВОВІ НОРМИ У СФЕРІ ГРОМАДСЬКОЇ УЧАСТІ В ДЕРЖАВОТВОРЧИХ ПРОЦЕСАХ

Світова практика демократичних країн демонструє ефективні і позитивні приклади залучення громадян до публічної діяльності у різних сферах життєдіяльності країни. Норми міжнародного публічного права гарантують людині можливість активного залучення до державотворчих процесів. Якщо звернути увагу на міжнародні правові засади, то, беззаперечно, вагомим та важливим документом є Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р., оскільки в ст. 20 вказується, що кожна людина має право на свободу мирних зібрань і асоціацій; ніхто не може бути примушений вступати до будь-яких організацій; ст. 21 вказує - кожна людина має право брати участь в управлінні своєю країною безпосередньо або через вільно обраних представників, а також має право рівного доступу до державної служби у своїй країні [1].

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, який був ратифікований Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII від 19 жовтня 1973 р. [2] передбачає імплементацію такого демократичного принципу: кожна людина має право на свободу асоціації з іншими, включаючи право створювати профспілки і вступати до них для захисту своїх інтересів, а також у цьому документі зазначається, що користування цим правом не підлягає ніяким обмеженням, крім тих, які передбачаються законом і які є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах державної чи громадської безпеки, громадського порядку, охорони здоров'я і моральності населення або захисту прав та свобод інших осіб (ст. 22). Тобто демократичні країни повинні гарантувати можливість і право на

діяльність інститутів громадянського суспільства – громадських організацій, об'єднань, які реалізують свої функції у різних сферах життєдіяльності.

Крім того, на міжнародному рівні прийнято такі документи, як Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Європейська соціальна хартія, Конвенція «Про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» (Орхуська конвенція), Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи «Про участь громадян у місцевому публічному житті», які мають значний вплив на активізацію громадян у рамках створення та розбудови громадянського суспільства.

У Кодексі кращих практик участі громадськості у процесі прийняття рішень (ухвалений Конференцією міжнародних неурядових організацій Ради Європи на засіданні 1 жовтня 2009 р.) зазначається про доцільність створення сприятливих умов для неурядових організацій у державах-членах Ради Європи шляхом визначення на європейському рівні системи загальних принципів, директив, інструментів і механізмів участі громадськості у процесі прийняття політичних рішень [3]. Важливим є те, що даний документ підкреслює цінність діяльності громадських організацій, оскільки вони становлять важливу складову процесу участі у державотворчих процесах у відкритому, демократичному суспільстві завдяки залученню значної кількості осіб, які одночасно можуть бути виборцями і реалізувати своє право в рамках представницької демократії [3, с. 5].

На європейському рівні було прийнято Керівні принципи щодо громадської участі у процесі прийняття політичних рішень від 27 вересня 2017 р., які вказують на важливість легітимності влади, а також на важливість демократії участі, яка має в основі право визначати чи впливати на здійснення повноважень і обов'язків публічних органів, є складовою представницької і прямої демократії, а також на те, що право на участь громадськості в прийнятті політичних рішень має забезпечуватися для окремих громадян, неурядових організацій і громадянського суспільства в цілому.

Джерела та література

1. Загальна декларація прав людини : Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

1948 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
(дата звернення : 22.10.2023).

2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : Прийнято 16 грудня 1966 р. Генеральною Асамблеєю ООН. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text. (дата звернення : 22.10.2023).
3. Кодекс кращих практик участі громадськості у процесі прийняття рішень : Ухвалений Конференцією міжнародних неурядових організацій Ради Європи на засіданні 1 жовтня 2009 р. URL : <https://rm.coe.int/16802eeddb>. (дата звернення : 21.10.2023).

УДК: 340.132:(37.014:342.78)(477)

Мірошниченко О. А.

канд. юрид. наук, доцент кафедри суспільних дисциплін та методики їх викладання Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СИСТЕМУ ЦІННОСТЕЙ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Конституція України гарантує кожному право на освіту. Це закріплено у статті 53 Основного закону держави. При цьому, у базовому Законі України «Про освіту» визначено, що освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави.

Саме, освіта є запорукою розвитку суспільства та держави, об'єднаного спільними цінностями і культурою. Розуміючи надважливість ролі освіти в становленні держави, її розвитку та збереженні тих надбань, які набуло українське суспільство впродовж останніх ста років, можна зробити висновок, що саме зараз, в умовах війни, від належного механізму правового регулювання залежить: чи збереже держава всі ті надбання, які маємо на сьогодні та чи зможе освіта в Україні далі успішно розвиватися. Тому актуальним на сьогодні є аналіз та удосконалення чинного законодавства, що регулює питання освіти під час дії воєнного стану.

Тривалий час поняття «освіта» вживалося як синонім поняття «виховання». Пізніше воно набуває специфічного термінологічного значення, яке пов'язується з навчанням, позначаючи його формувальний вплив на особистість. [1]

Освіта – це процес, за допомогою якого суспільство передає акумульовані знання, вміння та цінності від одного покоління до іншого. В ширшому розумінні освіта включає будь-яку дію чи досвід, які мають формотворчий вплив на спосіб мислення, характер чи фізичну спроможність людини. Вона має фундаментальний вплив на можливості і потенціали як окремих осіб, так і громад щодо забезпечення розвитку, а також соціально-економічних успіхів. Освіта - це один із ключових факторів розвитку, а також розширення можливостей людей. Освіта дає людям знання та інформацію, а також сприяє зміцненню почуття самоповаги і впевненості у собі, реалізації власного потенціалу. [2]

Сфера освіти в Україні регламентується системою нормативно-правових актів: Конституцію України, Законами України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про позашкільну освіту», «Про вищу освіту».

Конституція України, у статті 53 визначає, що держава забезпечує:

- а) доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах;
- б) розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання;
- в) надання державних стипендій та пільг учням і студентам.

Крім того, громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі.

Громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства[3].

На думку авторки, розвиток, будь-якої держави, в першу чергу, залежить від розвитку освіти в державі та від кожної особистості. Закон України «Про освіту» регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь

у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти.

Особливості державної політики у сфері освіти висвітлені у статті 5 ЗУ «Про освіту», де бачимо: освіта є державним пріоритетом, що забезпечує інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства. Фінансування освіти є інвестицією в людський потенціал, сталий розвиток суспільства і держави.

Державну політику у сфері освіти визначає Верховна Рада України, а реалізують Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки, інші центральні органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування [4].

Вважаю, що на ефективність реалізації державної політики в сфері освіти впливають не лише вчасно прийняті нормативно-правові акти, але і зрозумілість та доступність прописаних засад для людей та виконавців державної політики на місцях. Тому, формування державної політики у сфері освіти повинно відбуватися лише на основі чинного законодавства, з врахуванням думки територіальних громад.

Дотримання посадовими особами органів місцевого самоврядування кожного принципу, зазначеного у статті 6 ЗУ «Про освіту», дозволить надолужити всі понесені втрати в освіті, які наша країна має на сьогодні, у зв'язку зі збройною агресією Росії проти України.

Видається надважливим також, і мовне питання. Єдиною державною (офіційною) мовою в Україні є українська мова. Для забезпечення державної політики у цій сфері було розроблено та прийнято у 2019 році Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Важливо звернути увагу на статті 9 та 12 цього закону, де йде мова про осіб, які зобов'язані володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків. Відповідно до ст.21 вище зазначеного закону мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова [5].

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що повномасштабне вторгнення на територію України 24 лютого 2022 року, та введення воєнного стану в державі, для нашої країни є складним випробуванням. Законодавчі акти, які приймаються в умовах війни та регулюють відносини у сфері освіти здійснюють безпосередній вплив на ціннісно-сміслові орієнтири громадян України, які знаходяться в очікуванні Переможного Миру. При цьому,

освіта - є одним із пріоритетних напрямків державної політики, яку повинні реалізовувати компетентні у цій сфері державні органи та органи місцевого самоврядування, забезпечені висококваліфікованими, досвідченими кадрами, які розуміють важливість впливу освіти на формування системи цінностей кожного українця, є добросовісними, порядними, з високою правовою культурою. І це завдання можна виконати завдяки нашій національній єдності та спільного бажання українців: найшвидшої перемоги над ворогом.

Джерела та література

1. Гончаренко С.У. Освіта /Енциклопедія освіти / Акад.пед.наук України; головний ред. В.Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 614-616.
2. Освіта. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/education>(дата звернення: 06.09.2023).
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № **254к/96-ВР**. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/конституція%20україни#Text> (дата звернення: 06.09.2023).
4. «Про освіту»: Закон України від 05.09.2017 р. № **2145-VIII**. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 25.09.2023).
5. «Про забезпечення функціонування української мови як державної»: Закон України від 25.04.2019 № **2704-VIII** URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 25.09.2023).

УДК 316.3-05:316.422.44:130.122

Пономаренко Т. О.

канд. філос. наук, доцент кафедри гуманітарних дисциплін
Сумської філії ХНУВС

Рудь В. О.

здобувач вищої освіти групи СФдер-22-1 Сумської філії ХНУВС

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СВІТОВИХ ЦІННОСТЕЙ В УКРАЇНСЬКИЙ АКСІОЛОГІЧНИЙ ПРОСТІР: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

В умовах сучасної техногенної цивілізації спостерігається тенденція до конвергенції природничонаукового та соціально-гуманітарного знання, підвищення значення фундаментальної науки в усіх сферах життєдіяльності суспільства, експоненційного розвитку та поширення високих наукомістких технологій, упровадження їх у життя соціуму, що призводить до трансформації цінностей як загальноцивілізаційних, суспільних, так і особистісних. Змінюється духовність, етичність людини, відбувається і перетворення біологічної, психологічної, психосоматичної та соціально-культурної її природи. Останнім часом увага науковців звертається на вивчення притаманних сучасній цивілізації цінностей, таких, як сім'я, безпека життя, самореалізація, демократія, особистість, вільний час, матеріальні цінності тощо. Однак, філософський аналіз цінностей сучасного світового суспільства, зокрема й українського, неможливий без соціологічного дослідження означеного питання.

Так, Українським центром європейської політики за підтримки Українського культурного фонду проведене світове дослідження цінностей в Україні, метою якого була оцінка того, який вплив стабільність або зміна цінностей у часі має на соціальний, політичний та економічний розвиток країн та суспільств. «Світове дослідження цінностей» (World Values Survey, WVS) є довгостроковим порівняльним дослідженням, яке було започатковано в 1981 році професором Рональдом Інглхартом з Мічиганського університету (США) на базі Європейського дослідження цінностей (EVS) і швидко стало одним із найбільш широко використовуваних та найавторитетніших міжнародних досліджень, яке охоплює майже 120 країн/суспільств (майже 95% світового населення). Україна долучилася до «Світового Дослідження Цінностей» (World Values Survey, WVS) в 1999 р. (четверта хвиля WVS), та брала участь в

наступних хвилях – у п'ятій в 2006 р. та шостій в 2011 р., а крім того в Україні проводилося Європейське дослідження цінностей (EVS) в 1996 р. та в 2008 р. [4]. Польовий етап дослідження в нашій державі був проведений у 2020 році. Увага дослідників була спрямована на такі блоки цінностей: соціальні цінності, ставлення і стереотипи; соціальне благополуччя; соціальний капітал, довіра і членство в організаціях; економічні цінності; корупція; міграція; індекс пост-матеріальних цінностей; наука і технології; релігійні цінності; безпека; етичні цінності і норми; політичні інтереси і політична участь; політична культура і політичні режими; демографічна ситуація.

П. Бондарчук, аналізуючи погляди дослідників, що проводили дослідження стану світових цінностей, звертає увагу на те, що «динаміка зміни ціннісних орієнтирів України суттєво не відрізняється від процесів, які відбуваються у країнах Центральної Європи, зі схожим формуванням релігійної складової, а саме, православ'я. Це Болгарія та Румунія. При цьому, за окремими показниками, що стосуються цінностей раціоналізації та зменшення впливу релігійної складової Українське суспільство випереджає зазначені країни, які входять до ЄС. Завдяки такій радикалізації ціннісних уподобань, що притаманні більш економічно розвиненим країнам ЄС, Україна, попри негативну політичну ситуацію, має можливість скоріше наблизитись до країни ЄС як у ціннісних уподобаннях, так і за динамікою змін суспільства» [1, с. 136]. Аналізуючи світове соціологічне дослідження цінностей П. Бондарчук акцентує увагу на 7 ключових трендів щодо динаміки цінностей громадян України [1, с. 136-137], а саме: перевага ситуативних цінностей над стратегічними; зворотний тренд (перевага стратегічних цінностей над ситуативними) під час процесів докорінної трансформації суспільства; достатньо повільний життєвий цикл трансформації цінностей; тренд індивідуалізації і його негативний вплив на процеси, що мають бути керованими через державне управління; позитивні тренди щодо поступової зміни ціннісних орієнтирів і наближення їх до європейських зразків; ризики непослідовності у дотриманні системи цінностей та сталості такої системи; нагальна необхідність сприяння позитивній ціннісній трансформації суспільства з боку державних організацій і установ.

На нашу думку, найбільш ризикованим трендом є тренд індивідуалізації. У наших попередніх публікаціях [3], було акцентовано на тому, що виходячи з досліджень праць З. Баумана, сучасний соціум набуває індивідуалізованого характеру. Людина в

ньому виступає борцем проти сформованих норм і правил, прагне до підпорядкування своїй волі суспільних процесів і формування власної картини світу, меж поведінки особистості в світі; виділення своєї власної індивідуальності; відмінності від інших членів суспільства. Однак, аналізуючи праці У. Бека, можна констатувати, що люди, виходячи зі свого прагнення до індивідуалізації, намагаються реагувати на ризики сучасності індивідуально, що впливає на їх роз'єднаність і нездатність всього соціуму, як єдиної системи, протистояти ризикам і небезпекам, які виникають в процесі його розвитку.

Однак, останні роки відзначилися якісно новим поглядом на подальший розвиток суспільства та світу у цілому. Це пов'язане із впровадженням Глобальних цілей сталого розвитку [5]. У науковий дискурс увійшов концепт «сталий розвиток» (sustainable development). Серед основних принципів суспільства сталого розвитку можна виділити наступні (за Ю. Корсаком): 1) предметом головної турботи і головним провідником сталого розвитку є люди; 2) вони мають право на здоровий і продуктивний спосіб життя у злагоді з природою; 3) право на розвиток повинно здійснюватись таким чином, щоб справедливо задовольняти потреби теперішнього та майбутнього поколінь в сфері використання навколишнього середовища; 4) захист довкілля повинен становити невід'ємну частину сталого розвитку; 5) заради досягнення сталого розвитку і більш високої якості життя для всіх людей необхідно скоротити і ліквідувати нераціональні моделі виробництва та споживання [2, с. 34]. Відповідно до принципів сталого розвитку, особлива увага звертається на спільне вирішення проблем – глобальних екологічних, економічних, політичних, соціальних, війни та миру, гендерної рівності тощо.

Підводячи підсумки вище сказаного, варто зазначити, що не дивлячись на те, що одним із трендів сучасного світового суспільства, зокрема й українського, є тренд індивідуалізації, світова спільнота звертає увагу на необхідність згуртованості у вирішенні глобальних проблем та подоланні їх наслідків. Той факт, що Україна є повноправним учасником багатьох європейських науково-дослідних програм, світових соціологічних досліджень, впровадження цілей сталого розвитку, говорить про її вірний поступ на шлях до євроінтеграції та визнання на світовій арені.

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

Джерела та література

1. Бондарчук П. С. Ціннісні трансформації суспільства: український вимір. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 20. С. 134–138.
2. Корсак Ю. К. Філософія про сталий (екобезпечний) розвиток людства: погляди з XX і XXI століть. *Практична філософія*. 2011. № 4 (42). С. 32–37.
3. Кравченко Т. О. Становлення цінностей сучасної людини в добу інформаційно-мережевого суспільства. *Філософія науки: традиції та інновації*. № 2 (10). Суми : Видавництво СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2014. С. 151–161.
4. Світове дослідження цінностей 2020 в Україні / Український центр європейської політики. Київ, 2020. URL: <https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/WVS-UA-2020-report-WEb.pdf>
5. Цілі сталого розвитку. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku>

УДК 006. Технічні науки

Сахнюк І. О.

завідувач відділу досліджень проблем стандартизації та метрології в науці, Технічний центр НАН України, м. Київ,

Кириленко Л. В.

провідний інженер відділу досліджень проблем стандартизації та метрології в науці, Технічний центр НАН України, м. Київ

ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ СИСТЕМИ КЕРУВАННЯ ЖИТТЄВИМ ЦИКЛОМ ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ В КОНТЕКСТІ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО НАТО

У цей час наша держава співпрацює і має ділові та партнерські контакти з багатьма країнами світу в багатьох сферах. Через агресію РФ переосмислення Україною внутрішньої безпеки є вкрай важливою.

Відомо, що 30 вересня 2022 року Президент України, Голова Верховної Ради та Прем'єр-міністр підписали заявку на вступ України в Організацію Північноатлантичного договору (НАТО) за прищвидшеною процедурою [1]. Відповідна процедура передбачає вступ до НАТО без ПДЧ. У цьому питанні Україна орієнтується на досвід Фінляндії і Швеції. Поки українська сторона чекатиме на затвердження від усіх членів Альянсу, вона пропонує реалізувати

пропозиції щодо гарантій безпеки для України згідно з Київським безпековим договором [2]. Президенти ряду країн Центральної та Східної Європи і Канади офіційно підтримали членство України в НАТО.

Наразі актуальні три пункти, які будуть визначальними в процесі інтеграції України в Альянс:

- перший передбачає наявність цивільно-демократичного контролю над збройними силами як у вигляді законодавства, так і у вигляді реально побудованої інфраструктури;
- другий – це зрозумілі, прозорі, транспарентні, відповідальні процедури забезпечення збройних сил, починаючи від закупівель;
- третій – спільне планування операцій.

Якщо держава відповідає цим трьома критеріям – вона стає країною НАТО.

Не виникає сумніву, що основою функціонування України в межах міжнародних відносин у сфері стандартизації є діяльність національної системи стандартизації та прийняття актуальної відповідної нормативної бази.

Відомо, що загалом існує понад 1200 стандартів НАТО. Наразі в Силах безпеки та оборони України запроваджено 287 стандартів НАТО, це майже чверть від загальної кількості. До кінця 2023 року Україна планує запровадити ще близько 200 стандартів НАТО [3].

На сьогодні із запроваджених в Україні стандартів НАТО: 174 – в межах Цілей партнерства Україна – НАТО (першочергові стандарти Альянсу), 113 – ініціативні.

Проте, більшість держав НАТО у середньому мають приблизно 30% запроваджених стандартів.

Поряд із цим в Україні було переглянуто деякі нормативні документи з питань керування життєвим циклом озброєння та військової техніки та розроблено нові на їхню заміну. Відповідно до пункту 2 частини 2 статті 11 Закону України «Про стандартизацію» [4], розпорядження Кабінету Міністрів України [5] та за пропозицією ТК 176 «Стандартизація озброєння та військової техніки» (протоколи від 06.03.2023 № 76 та від 23.12.2022 № 74) наказом [6] прийняті національні стандарти з наданням чинності з 01 жовтня 2023 року. Перелік таких стандартів [7] містить:

- ДСТУ В 15.007:2023 Система керування життєвим циклом озброєння та військової техніки. Оцінювання вартості життєвого

циклу озброєння та військової техніки. Основні положення – На заміну ДСТУ В-П 15.007:2021;

– ДСТУ В 15.102:2023 Система керування життєвим циклом озброєння та військової техніки. Тактико-технічне (технічне) завдання на виконання аванпроєкту (складової частини аванпроєкту). Загальні вимоги до побудови, змісту, викладення, оформлення, видання та коригування – На заміну ДСТУ В-П 15.102:2021;

– ДСТУ В 15.103:2023 Система керування життєвим циклом озброєння та військової техніки. Аванпроєкт та його складова частина. Основні положення – На заміну ДСТУ В-П 15.103:2021;

– ДСТУ В 15.301:2023 Система керування життєвим циклом озброєння та військової техніки. Поставлення на виробництво озброєння та військової техніки. Правила проведення робіт – На заміну ДСТУ В-П 15.301:2021;

– ДСТУ В 15.801:2023 Система керування життєвим циклом озброєння та військової техніки. Зняття з виробництва озброєння та військової техніки. Правила проведення робіт – На заміну ДСТУ В-П 15.801:2021;

– ДСТУ В 15.803:2023 Система керування життєвим циклом озброєння та військової техніки. Керування старінням та вилучення озброєння та військової техніки. Основні положення – На заміну ДСТУ В-П 15.803:2021.

Отже, за показником впроваджених стандартів Україна посідає перше місце серед держав-партнерів НАТО та навіть перевищує показники деяких держав-членів. Проте кількість впроваджених стандартів є важливим, але не є визначальним фактором під час ухвалення політичного рішення щодо євроатлантичної інтеграції.

Джерела та література

1. Режим доступу: <https://suspilne.media/amp/287308-ukraina-podaє-zaavku-na-vstup-do-nato-u-prisvidsenomu-poradku-zelenskij/>.
2. Режим доступу: <https://suspilne.media/amp/281287-ermak-razom-z-eksgensekom-nato-prezentovali-dokument-sodo-garantij-bezpeki-dla-ukraini/>
3. Режим доступу: <https://suspilne.media/564737-ukraina-do-kinca-roku-zaprovadit-se-blizko-200-standartiv-nato-reznikov/>.
4. Україна. Закони. Про стандартизацію [Електронний ресурс]: закон України від 05.06.2014 № 1315–VII. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text>. Назва з екрана.

5. Україна. Кабінет Міністрів. Про визначення державного підприємства, яке виконує функції національного органу стандартизації: розпорядження від 26.11.2014 № 1163.
6. Україна. Державне підприємство Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості. Про прийняття та скасування національних стандартів : наказ від 03.04.2023 № 58.
7. Режим доступу: <http://katalog.uas.org.ua/page95.php>

УДК 327: 316.42 (061.1 ЄС)

Соловйова А. С.

канд. політ. наук, доцентка кафедри
журналістики ЧНУ імені Петра Могили

ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ В УКРАЇНІ

На сьогодні імплементованість демократичних цінностей у громадську та суспільну масову свідомість нашого суспільства є необхідною умовою для подальшої розбудови реальної європейської демократії.

Одним з орієнтирів тут можуть виступати високі стандарти рівня життя, які досягаються, переважним чином, завдяки доволі високим доходам від зайнятості, що безперечно слугує важливим мотивом для активної поведінки населення на ринку праці.

Основні цінності Європейського Союзу зафіксовані у Лісабонському договорі, зокрема у статті другій цього Договору зазначено, що «Союз ґрунтується на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, включаючи права осіб, які належать до меншин. Ці цінності є спільними для держав-членів у суспільстві, в якому панують плюралізм, недискримінація, толерантність, справедливість, солідарність і рівність між жінками та чоловіками» [1].

В Хартії основних прав Європейського Союзу визначено, що він має існувати на засадах гідності (базові права на життя й фізичний та духовний захист особистості), свободи (свобода думки та віросповідань, захист свободи, безпеки та приватності), рівності (рівність можливостей, відсутність дискримінації, повага усіх різновидів різноманіття), солідарності (трудові права, охорона

здоров'я та захист навколишнього середовища), поваги до прав громадян (політичні та громадянські права та свободи) та справедливості (права на справедливий судовий захист, презумпція невинуватості тощо) [2].

Непростий історичний розвиток Європи, а також той факт, що європейські країни завжди склалися з великої кількості етносів та народностей призвели до того, що європейські цінності являють собою результат об'єднання масштабних філософських, релігійних та цивілізаційних традицій, заснованих на повазі до людського життя та здоров'я, людської особистості та загалом на гуманістичному підході до людини.

Тому важливо відмітити той факт, що європейська модель розвитку, безперечно, заснована на факті цінності людської гідності та принциповій можливості побудови справедливого світу.

Згідно з європейськими стандартами ми маємо прагнути до суспільства, в якому можуть бути створені умови, які забезпечили б усім громадянам рівні можливості для розвитку на старті та застосування їхнього потенціалу у майбутньому, з метою самореалізації, самоствердження та самовизначення кожної особистості. У такому суспільстві важливими для досягнення стають як індивідуальні й суб'єктивні цілі, так і громадські соціально значущі цілі, а їхнє досягнення ґрунтується на моральній, політичній та суспільній безпеці й свободі кожної людини. Можна констатувати, що основною причиною популярності європейських цінностей є те, що їхнім ядром можна вважати повагу до людини як особистості та захист людської гідності.

Говорячи про європейські стандарти ми, перш за все, маємо на увазі не матеріальні речі, а моральні та духовні орієнтири та цінності. Тому, безперечно, духовна складова європейських стандартів може вважатися базою та необхідною передумовою для досягнення належних матеріальних стандартів життя.

Однією з основ формування європейських цінностей та базою для демократичного розвитку є захист мови будь-якого етносу як важливої складової будь-якої цивілізованої спільноти. Саме такий підхід наряду з забезпеченням гендерної рівності та вихованням толерантності у суспільстві сприяє розвитку кожної окремої держави, яка декларує себе як демократична.

Окрема увага в рамках європейської ціннісної моделі приділяється захисту навколишнього середовища, який проявляється у бережливому

ставленні до природи на різних рівнях, починаючи з глобального і закінчуючи побутовим.

Вести мову про європейські цінності можна, в тому числі, і говорячи про їхнього безпосереднього носія, яким виступає громадянин Європи. Для європейського типу громадянина характерними є здатність зберігати власне самовизначення, враховуючи свою громадянську позицію, здатність приймати необхідні рішення та нести відповідальність за них, вміння орієнтуватись у правовому, економічному, політичному й культурному контекстах; висока адаптивність та здатність змінювати напрямки діяльності, відкритість до вивчення та сприйняття нового, зокрема вивчення європейських мов, толерантне спілкування з представниками інших культур рас та релігій й вміння цивілізовано розв'язувати конфлікти.

Важливими рисами європейської моделі цивілізації, які характеризують спосіб життя країн Європи, є суспільна мобільність, а також відкритість до всього нового. В економічному сенсі однією з європейських цінностей є зокрема вільний ринок, який в рамках конкурентної капіталістичної системи може забезпечити високий добробут населення, на основі соціально-ринкової економіки свободи та соціальної справедливості.

Можна підсумувати, що орієнтація на європейські стандарти за умови високого рівня національної свідомості буде мати, безперечно, позитивні наслідки на шляху побудови демократичного суспільства. Це пов'язано, перш за все, з тим, що європейські стандарти базуються на європейських цінностях, які можна вважати квінтесенцією загальнолюдських прагнень та ідеалів.

Для нашої країни орієнтація на європейські цінності, звісно, не буде означати автоматичного успіху євроінтеграційної політики, але це, однозначно, зробить нашу країну ближчою до відповідності тим критеріям, які ставляться Євросоюзом для країн-кандидатів. Розуміючи зв'язок між євростандартами, європейськими цінностями та європейською моделлю цивілізації, та орієнтуючись на них у подальшій демократизації нашої країни, ми зможемо досягти підвищення добробуту населення та більш високого рівня захисту прав людини та громадянина.

Для того, щоб успішно рухатися на шляху подальшої демократизації нашого суспільства, необхідні спільні зусилля різних його верств. В цьому процесі, безперечно, в суспільну та громадську

свідомість мають бути поступово імplementовані основні європейські цінності демократії та правової держави, в результаті чого буде сформована нова ціннісна система українського суспільства, що призведе до виховання високого рівня демократичної політичної культури в нашій державі.

Отже, сьогодні повага та дотримання демократичних цінностей дозволяють створити простір свободи, безпеки та правосуддя на засадах демократизму та верховенства права, ставлячи індивіда з його унікальною ідентичністю в центрі діяльності цього простору.

На разі ми бачимо, що Україна демонструє світові прихильність до демократичних цінностей не словами, а справами. Кожен день боротьби української нації за виживання являє собою боротьбу за ключові демократичні цінності – свободу, гідність, верховенство права.

Джерела та література

1. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the functioning of the European Union (2016/C 202/01) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016ME/TXT&from=EN> (дата звернення 06.10.2023).
2. Charter of fundamental rights of the European Union (2012/C 326/02) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:12012P/TXT> (дата звернення 06.10.2023).

УДК 130.2

Старик О. В.

викладач I категорії Відокремленого структурного підрозділу
Кам'янець-Подільського фахового коледжу
Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»

МОВНА ОСВІТА В УКРАЇНІ ЯК ОСНОВА ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРИ

Освітні реформи є важливим інструментом для імplementації європейських цінностей в українському суспільно-політичному

просторі. Ці реформи спрямовані на покращення якості освіти, впровадження модернізованих педагогічних підходів та поширення знань про європейські цінності серед населення. Ось деякі ключові аспекти освітніх реформ для імплементації європейських цінностей в Україні:

Підвищення якості освіти: Якість освіти визначає рівень підготовки громадян, їх здатність розуміти та приймати цінності, які важливі для інтеграції в європейській структурі.

Розробка сучасних навчальних програм і методик: Навчальні програми повинні бути актуальними, відповідати сучасним вимогам та європейським стандартам. Оновлення програм, зокрема введення предметів, пов'язаних із європейськими цінностями, може сприяти кращому розумінню цих цінностей.

Підготовка вчителів: Педагоги повинні мати можливість проходити перепідготовку та навчання, розвиток педагогічних навичок також є важливим аспектом.

Оцінка та моніторинг якості освіти: Моніторинг якості освіти допомагає ідентифікувати проблеми та слабкі місця в освіті та вчасно реагувати на них, також допомагають визначити досягнення учнів у розумінні європейських цінностей.

Забезпечення доступу до ресурсів: Для підвищення якості освіти необхідно забезпечити школи та університети сучасними навчальними матеріалами, технологічними засобами, бібліотеками та інфраструктурою.

Гнучкі навчальні підходи: Застосування різноманітних навчальних підходів, включаючи інтерактивні та практичні методи, може сприяти кращому засвоєнню матеріалу та розвитку критичного мислення.

Міжнародний обмін студентами і вчителями: Співпраця з європейськими університетами та школами для можливості обміну студентами та вчителями, що сприяє розширенню знань та розумінню європейських цінностей. Сприяння можливостям для українських студентів та викладачів для навчання та досліджень в європейських університетах і наукових інститутах.

Використання мови: Вивчення європейських мов, зокрема англійської, французької, німецької тощо, сприяє більшій інтеграції та сприйняттю європейських культурних та освітніх цінностей. Сприяння практиці спілкування мовою в різних сферах життя, включаючи роботу діяльність, культурний обмін та подорожі [1].

Громадянська освіта: Включення предметів та програм з громадянської освіти для розвитку демократичних цінностей, правовідносин та активної громадянської прізиції.

Міжнародні сертифікати та стандарти: Впровадження міжнародних стандартів та сертифікатів, які визнані в Європі, сприяє інтеграції та робить освіту більш конкурентоспроможною на міжнародному рівні.

Публічна підтримка освіти: Публічна підтримка освіти та імплементації європейських цінностей визначається станом освітньої політики та обов'язковістю освіти, а також участю громадськості та батьків.

Розвиток критичного мислення: Навчання здобувачів освіти критичному аналізу інформації та розвитку аналітичних навичок, що допомагають їм критично розглядати суспільні питання.

Вивчення демократичних процесів: Розуміння та вивчення демократичних інститутів, виборчих систем та процесів, що сприяють розвитку демократії.

Співпраця та активна участь: Залучення здобувачів освіти до проєктів та ініціатив: шкільні ради, волонтерство та громадські організації.

Етика і моральні цінності: Вивчення моральних цінностей, які сприяють розвитку етичного громадянства та взаємоповаги.

Використання технологій: Використання онлайн-ресурсів, мобільних додатків та інших технологій для вивчення мов та покращення мовної компетентності [2].

Залучення доцентів та експертів: Залучення європейських викладачів та експертів до українських навчальних закладів для обміну знаннями та педагогічним досвідом.

Отже, усі ці підходи мають спільну мету - забезпечити сталі зміни в Україні, адже мовна освіта важлива не лише для індивідів, але й для суспільства в цілому, оскільки сприяє розумінню та інтеграції в європейський простір та сприяє наближенню до європейських стандартів у різних сферах суспільства.

Джерела та література

1. Європейські цінності в українській освіті: виклики та перспективи: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 28–29 травня 2021) / за ред. О. Тупахіної. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 182 с.

2. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: монографія / за заг. ред. Ф.Г. Вашука. Ужгород: ЗакДУ, 2011. 560 с. (Серія «Євроінтеграція: український вимір». Вип. 16).
3. Семенов О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури. Суми: ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2005. 404 с.
4. Сисоева С.О., Кристопчук Т.Є. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика. Рівне: Овід, 2012. 352 с.

УДК 342.72/73

Тарановська А. О.

викладач Донецького державного університету внутрішніх справ,
м. Кропивницький

КОНЦЕПЦІЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ: ІСТОРИЧНА ГЕНЕЗА

Беззаперечно, що концепція прав та свобод людини має історичний характер, оскільки її розвиток відбувався протягом тривалого часу, враховуючи усі особливості цивілізаційного розвитку людства. Як правило, концепт прав та свобод людини розглядається в контексті західноєвропейської правової думки, яка має дещо відмінні риси порівняно з релігійно-правовими традиціями, зокрема мова йде про іудейське та мусульманське право.

Крім того, теоретичний аспект концепції прав та свобод людини зазнає неоднозначного тлумачення серед науковців з різних регіонів планети. Фактичний її вплив спостерігається насамперед у сфері людських переконань і традицій, які були панівними протягом багатьох років, а отже, стали домінантою у сприйнятті більшості людей на певній території [1, с.72].

Загальновідомо, що у правовій теорії існує два домінуючі підходи до праворозуміння: позитивістська та природно-правова концепції. Дискусія між ними не вщухає й дотепер, проте насправді вони мають більше спільного, ніж відмінного, а їх виникнення, генезис і співіснування так чи інакше взаємопов'язані. Детальне дослідження цього питання в межах визначеної теми вважаємо недоречним,

оскільки фокус уваги пропонуємо звернути на релігійну складову в генезі концепції прав та свобод людини, особливо недооціненими, на нашу думку, з боку сучасних вчених-правників, є пізнання впливу іудейської та мусульманської релігійно-правової доктрини на подальше становлення й розвиток концепції прав та свобод людини як універсального інструментарію захисту життя соціуму.

Прийнято вважати, що концепція прав та свобод людини, у наближеному до її сучасного розуміння, з'явилась як наслідок осмислення ідей, запропонованих античними філософами, такими як Сократ, Платон, Аристотель, та римськими юристами - Гаєм, Д. Ульпіаном, Г. Модестіном.

Золота плеяда мислителів епохи Просвітництва, зокрема мова йде про Ш.-Л. Монтеск'є, Ж. Русо, Т. Пейна, В.Л. Гаррісона, Д. Мілля, Ф. Гегеля, створила якісний теоретичний базис, що пройшов історичні етапи розвитку і згодом був легітимізований як фундаментальна складова концепції прав та свобод людини 10 жовтня 1948 року шляхом прийняття Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй Загальної декларації прав людини.

На нашу думку, головною передумовою ратифікації зазначеного міжнародно-правового акту провідними державами світу стала Друга світова війна, що максимально загострила проблему цінності людського життя. Окрім того, на підставі зазначеного нормативно-правового акту згодом було ухвалено низку основних міжнародно-правових документів у сфері захисту прав та свобод людини: зокрема, ухвалено Європейську конвенцію про захист прав і основних свобод людини 1950 року, Міжнародний пакт про економічні, соціальні, культурні права 1966 року, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року, Конвенцію про права дитини 1989 року та інші.

Слід наголосити, що визнання загальнолюдських прав та свобод людини, усвідомлення їх сутнісного змісту, можливість реалізації їх у соціумі, функціонування відповідного механізму захисту характеризують якісно новий етап цивілізаційного розвитку людства.

Як стверджує Гулаткан Т., концепція прав людини бере свій початок із формування людської цивілізації, про що свідчить закріплення фундаментальної ідеї гуманізму в усіх світових монотеїстичних релігіях, таких як іудаїзм, християнство та іслам [2, с.329].

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

Погоджуємось з цим твердженням, не зважаючи на сучасні секуляризаційні процеси у політико-правовому просторі багатьох провідних країн світу, саме доктрини авраамічних релігій безпосередньо вплинули не лише на їх мистецько-культурні здобутки, але й на розвиток гуманістичної позиції, що проявилась у правовому ствердженні цінності людини.

Теза про те, що до людей варто ставитись так, як би хотів, щоб ставились до тебе не виникла з нічого, її підґрунтям є: «Люби ближнього свого, як самого себе» (Лев.19:18); «Суди про ближнього по собі й про всяку дію розмірковуй» (Сірах. 31:17); «Що ненависно тобі самому, того не роби нікому» (Книга Товіта. 4:15); «Не увірує серед вас ніхто, допоки не забажає своєму брату по вірі мусульманській того, чого собі бажає» (хадіса Мухаммеда).

Схожої думки доримується Бисага Ю.М., говорячи про те, що у різні історичні епохи проблема прав та свобод людини, незмінно залишаючись політико-правовою, все одно має релігійно-етичну суть та філософський зміст [3, с.7].

Безперечно, що ідея «вільної людини» та необхідних умов для життя ще з давніх часів рабовласництва та феодалізму хвилювала мислителів та втілювалась у релігійних текстах та філософських трактатах.

Наприклад, Арістотель писав, що цінність – це благо, котре возвеличують.

Е.Фромм визначав благом те, що сприяє повному розгортанню людських здібностей і підтримує життя суспільства.

В сучасній юриспруденції права людини – це офіційно визнані міжнародним співтовариством блага, необхідні для безпечних умов життя.

На підставі вищевикладеного, доцільно процитувати положення ст. 2 Декларації прав людини і громадянина: «Мету кожної державної спілки становить забезпечення природних і невід’ємних прав людини. Це свобода, власність, безпека й опір гнобленню».

Отже, сучасне розуміння концепції прав та свобод людини формувалося в умовах культурно-цивілізаційного розвитку людства, де не останню роль відігравали релігійні доктрини світових авраамічних релігій, таких як іудаїзм, християнство та іслам.

Джерела та література

1. Єльнікова М.О. Сучасні концепції розуміння прав і свобод людини. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2014. Серія ПРАВО. Вип.28. Т. 1. С. 72-76.
2. Гулаткан Т. Витоки концепції прав людини. Юридичний вісник. 2020. № 1. С. 329-335.
3. Бисага Ю.М., Палінчак М.М., Белов Д.М., Данканич М.М. Права людини: посібник. Ужгород, 2003. С. 192.

УДК 316.4

Ткаченко М. В.

аспірантка факультету соціально-політичних наук Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, м. Київ

УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄС: ЗАПОБІГАННЯ НЕО-РАСИЗМУ

Проблеми і завдання післявоєнного відновлення України надзвичайно багатозначні, адже це не лише проблеми економічного відродження, людського капіталу, а й цінностей. На шляху до Європейського Союзу, який окреслений керівництвом нашої держави як мета нинішнього нашого розвитку і підтриманий лідерами країн ЄС на саміті Європейської Ради 23 червня 2022 року, має відбутися прийняття українським соціумом не лише європейських принципів демократії, а й традиції щоденної боротьби за них.

Зазначимо, що на фоні міграційних та економіко-політичних кризових процесів у високорозвинених країнах ЄС, що були спричинені подіями останніх років на Близькому Сході і пандемією COVID-19, виникає особлива ситуація з проявами нео-расизму. Уряди країн та міжнародні організації приділяють багато уваги проблемі расизму, розроблюючи правові документи й статuti, однак расизм від цього не зник, а видозмінився прийнявши нові форми дискримінації.

Характерними для феномену нео-расизму є неприйнятним співіснування інших культур, традицій, стилю життя чи релігій задля збереження культури доміантної групи. Дискримінаційні дефініції іноді з'являються і в офіційних наративах західних країн (включаючи США та Канаду), про що пише у дослідженні Лі Дженні Джей (Lee Jenny J.): «на відміну від старомодного расизму чи навіть загальної ксенофобії нео-расизм є також відмінною рисою національного

порядку, який використовується для виправдання фільтрації та диференційованого ставлення до іммігрантів. Зрештою, нео-расизм ґрунтується на перевазі білої раси» [1].

Задля боротьби з новим явищем нео-расизму Рада Європи, ООН, організація Міжнародна Амністія (Amnesty International) провели ініціативи щодо поширення інформації про нео-расизм та методи його недопущення.

Рада Європи ще у 2015 році опублікувала звіт під назвою «Визнання та запобігання нео-расизму» в якому засудила дискримінаційне ставлення до мігрантів, мусульман, ромів та євреїв. Спираючись на факти пам'яті попередніх расистських наративів в історії Європи, а також расистські тенденції, які існують в праворадикальних політичних партіях й мають прояви в Інтернеті, Рада Європи закликає держави-члени ухвалити наступні рішення: сприяти діалогу між представниками різних культур та поширенню інформаційної політики щодо різних культур в освітніх установах, створення правової бази для боротьби з нео-расизмом та насамперед «ввести у статуту національних парламентів, органів місцевої та регіональної влади та політичних партій правила, що забороняють расистські висловлювання та ворожнечу, а також передбачають адекватні покарання за порушення цих правил» [2].

У 2020 році спеціальний доповідач ООН з питань сучасних форм расизму опублікував доповідь «Боротьба з прославленням нацизму, неонацизму та інших практик, які сприяють розпалюванню сучасних форм расизму, расової дискримінації, ксенофобії та пов'язаної з ними нетерпимості: заклик до участі», в якій порушені питання щодо дискримінаційних законів чи наративів у країнах членах ООН, на основі декларацій самих країн. Наприклад, щодо ситуації в Італії, державні органи «повідомили, що правоохоронні органи дуже ретельно стежили за особами та групами неонацистів як у реальному, так і в цифровому світі. У відповідь на пандемію COVID-19 Національне управління проти расової дискримінації вжило заходів для запобігання дискримінації» [3, с. 5]. Однак висвітлення яких саме заходів вжили країни задля вирішення питань, пов'язаних з новими формами дискримінації, не було вказано. Також у доповіді описано нео-расистські тенденції, пов'язані з дискримінацією представників азійського походження під час пандемії COVID-19. Беручи до уваги дослідження щодо причетності етнічностей до розповсюдження COVID-19 та конспіраційні теорії з ними пов'язані, які знайшли

широке поширення в Інтернеті і наприклад. У Великій Британії більшість опитаних вважають, що в пандемії винні китайці (45%), а також євреї (19%) та мусульмани (19%) [3, с. 13]. В той же час у США Центр громадської доброчесності виявив, що «третина респондентів повідомили, що були свідками того, як хтось звинувачує азіатів в епідемії COVID-19» [3, с. 13]. Здебільшого, про насилля чи дискримінацію щодо азіатів повідомляли самі представники азіатського походження, а також латиноамериканці та афроамериканці. І хоча публічно був створений дискурс, що пандемія – це природна катастрофа, три з десяти американців винили в цьому китайців та Китай [3, с. 13]. Наостанок було надано рекомендації країнам-членам ООН щодо зміщення нарративу щодо COVID-19 вбік від представників конкретних етнічностей чи місцезнаходження. Також було приділено увагу створенню засобів боротьби з поширенням нео-расистського дискурсу в Інтернеті та розпалюванням антиміграційного дискурсу в політичній сфері, в тому числі – притягувати до відповідальності осіб за злочини на основі «мови ворожнечі» (hate speech) чи нео-расистських факторів.

У зв'язку із викладеним не можна обійти і кейс України, яка входить до численних міжнародних організацій і, як відомо, на шляху до входження до Європейського Союзу. Спираючись на дослідження, проведені Українським незалежним центром політичних досліджень, ознак нео-расизму в Україні поки немає, однак присутність расистських тенденцій є. Як зазначає Наталя Беліцер, Європейська комісія проти расизму та нетерпимості Ради Європи, Комітет ООН з ліквідації расової дискримінації, Міжнародна організація міграції, а також міжнародні неурядові правозахисні організації неодноразово зазначали наявність в Україні випадків прямої чи непрямой дискримінації різних категорій меншин, расизму, «мови ворожнечі», злочинів на ґрунті ненависті та інших проявів гострих та суспільно небезпечних форм ксенофобії» [4]. На основі цього було надано рекомендації, які містять зауваження щодо удосконалення законів в частині кримінальної відповідальності за скоєння злочинів на базі расової дискримінації, упередженого висвітлення нарративів про національні меншини, насамперед у ЗМІ, а також започаткування освітніх ініціатив з метою підвищення рівня ознайомленості з представниками різних культур.

Нині, під час повномасштабного вторгнення РФ в Україну постали проблеми, які не можуть не турбувати: з одного боку, масовий виїзд

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

українських громадян за межі України, з другого, голод на трудові ресурси в Україні. Як зазначила у доповіді на Регіональному економічному форумі (21-22 вересня 2023 року, м Київ) Елла Лібанова, «ми не можемо відмовитися від імігрантів. Нам буде не вистачати будівельників. Доведеться інвестувати у робочу силу ззовні. До цього потрібно підготувати населення. Я не знаю, як бабуся в українському селі буде сприймати абсолютно іншу зовні людину з іншим способом життя. Також потрібно розробити політику, яка б змусила емігрантів прийняти українську систему цінностей. Інакше ми отримаємо багато негерців... Щоб втримати населення на рівні 30 *млн* нам потрібно щороку залучати близько 300 *тис.* мігрантів. Це багато. І, це будуть, ймовірно, не поляки чи білоруси, а люди з бідніших країн...» [5]. Тобто, з метою запобігання проблемам, про які зазначено вище щодо проявів нео-расизму у розвинених західних країнах, потрібно приділяти значну увагу на етапі пропедевтичних впливів.

Безумовно, відповідальність за боротьбу з негативними тенденціями у соціумі, що вступають у протиріччя з демократичними принципами організації суспільств і європейськими цінностями свободи й рівності, лежить на державі як гаранті рівноправ'я та неупередженості, а також міжнародних організаціях які ґрунтуються на засадах доступності та рівності. Передусім це стосується галузей освіти і науки. Але до пропедевтичної політики, навіть із урахуванням традиційної ментальності українців – толерантності, відкритості, ненасильницьких дій, запобігання нео-расистським тенденціям має стати на порядку денному громадянського суспільства України – громадських організацій і волонтерів, діяльність яких ґрунтуватиметься на науково окреслених засадах.

Джерела та література

1. Lee Jenny J. Neo-Racism and the Criminalization of China/ Lee Jenny J. // Journal of International Students. 2020. Vol. 10, № 4, Pp. i-vi. doi: 10.32674/jis.v10i4.2929.
2. Recognising and preventing neo-racism. Council of Europe. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://surl.li/mqene> (дата звернення 14.10.2023). Назва з екрана.
3. Combatting glorification of Nazism, neo-Nazism and other practices that contribute to fuelling contemporary forms of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance: Call for input.

- Special Rapporteur on contemporary forms of racism. United Nations. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://surl.li/mqemj> (дата звернення: 10.10.2023). Назва з екрана.
4. Беліцер Н. Дискримінація в Україні, вересень 2012. Український незалежний центр політичних досліджень: Аналітичний звіт. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://surl.li/mmegz> (дата звернення: 07.10.2023). – Назва з екрана.
 5. Шевчук, Сергій. Україні потрібно буде залучати мінімум 300 000 мігрантів щороку. Соціологиня Елла Лібанова про екзистенційні проблеми з демографією і що можна зробити. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://surl.li/mmegz> (дата звернення: 15.10.2023). – Назва з екрана.

УДК 316.42 (061.1 ЄС)

Троцький В. О.
студент 2 курсу магістратури ФСУ
Науковий керівник:
Чайка І. Ю.
д.філос.н., доцент

ВПРОВАДЖЕННЯ ЄДИНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯК ФАКТОР ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ВІДПОВІДНО ДО СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВРЯДУВАННЯ

В умовах протистояння України російській збройній агресії питання Європейської інтеграції не відходить на другий план, а стає все більш актуальним. Вже зроблено дуже багато кроків на цьому шляху: судова реформа, електронне декларування, отримання безвізового режиму з країнами Європейського Союзу, але, на жаль, через війну процес євроінтеграції та інші демократичні трансформації почали призупинятися. Дійсно в умовах війни проведення трансформацій ускладнюється, хоча є необхідним для підтримки сталості процесу реформування. Це стосується і змін у системі місцевого самоврядування у відповідності до Європейських стандартів.

В.С. Куйбіда аргументує значення розвиненої системи місцевого самоврядування наступним чином: «Від розвитку міст залежить

розвиток усієї держави. Це стає ще більш очевидним і важливим коли йде мова про те що в містах України проживає понад 65 відсотків її населення. Тому ми вирізняємо місто як особливе адміністративно-територіальне утворення і аналізуючи його конституційно-правову природу шукаємо оптимальну структуру управління ним, з урахуванням регіональних особливостей, щоб забезпечити його сталий розвиток, а через нього і розвиток регіону, який впливає на розвиток держави» [3, с. 1].

Дійсно від розвитку міст залежить розвиток усієї держави, тому можна вважати, що розвиненість та демократична компетентність місцевих органів самоврядування прямо впливає на розвиток міста, його адміністративну та правову забезпеченість у наданні різного спектру послуг для громадян. Але під час війни, реформ, цифровізації та управлінських криз виникає питання розподілу повноважень відповідно до викликів сьогодення, який впливає на результативність виконання певних задач з організації гуманітарної, економічної та соціальної допомоги.

З цього питання, Ю.М. Кириченко пропонує «передбачити чіткий розподіл сфер компетенції та повноважень між органами місцевого самоврядування та органами державної влади шляхом трансформації ряду повноважень із «делегованих» до «власних» повноважень органів місцевого самоврядування» та зазначає необхідність «перетворення місцевих державних адміністрацій з органів державної влади загальної компетенції у контрольно-наглядові органи шляхом вилучення у них і передачі органам місцевого самоврядування функцій і повноважень організаційно-господарського характеру» [2, с. 16]. І дійсно наразі існує незрозуміння того, що повинні робити державні органи та органи місцевого самоврядування. Деякі функції дублюються, деякі перемішуються, наприклад до 2023 р. субсидіями займалися управління соціального захисту населення, але зі зміною міністра соціальної політики, змінився і орган, який займається нарахуванням субсидій. Цим органом став Пенсійний фонд України. Дуже дивно, що ці функції так просто передали структурі, яка зазвичай займалася нарахуванням пенсій. Постає питання: який прямий зв'язок пенсій та субсидій і чому саме на час війни вирішили впровадити такі зміни? Але є припущення, що це пов'язано з виникненням повноважень щодо розпорядження значними коштами, які отримав Пенсійний фонд України. Це безглуздя тасувати завдання та повноваження між місцевими органами самоврядування та органами державного

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

управління. Повинна бути певна стабільність, тільки один орган повинен займатися одними і тими самими завданнями протягом довгого часу, щоб це можна було назвати стабільністю. Але все може змінюватися залежно від персоналізованих рішень голів міністерств, відомств, інших посадових осіб. Це, на нашу думку, є неприпустимим, оскільки негативно впливає на впровадження європейських та демократичних реформ. Постає питання підготовки спеціалістів, навантаження, перерозподілу завдань між органами, реорганізацій, і про європейські або демократичні реформи годі й казати, адже більшість структур починають нове життя, або можна сказати заново народжуються. Відповідно повинен пройти певний час становлення та адаптації цього органу та людей до нових завдань та повноважень.

На шляху до європейської інтеграції нам не можна залишатися осторонь процесів та питань розподілу повноважень.

Якщо казати про впровадження демократичних трансформацій Української держави, то потрібно здійснювати впровадження єдиної системи управління в питанні організації діяльності органів місцевого самоврядування. Запровадження єдиної системи управління в діяльності органів місцевого самоврядування дає можливість:

- покращити якість послуг, які надаються різним категоріям населення, забезпечити стабільний рівень їхнього життя;
- підвищити ефективність використання бюджетних коштів;
- збільшити прозорість діяльності та рішень, що приймаються, як для суспільства, так і для вищих органів місцевого самоврядування;
- підвищити мотивацію та задоволеність персоналу за рахунок кращої організації його роботи;
- посилити керованість роботи, можливість управління нею та її удосконалення.

Ці результати досягаються за рахунок чіткої регламентації порядку виконання всіх процесів органів виконавчої влади та порядку управління ними, забезпечення їх взаємоузгодженості, спрямованості на реалізацію політики цих органів та на задоволення очікувань споживачів [1].

Немає єдиних стандартів управління, які би були притаманні для кожної структури і чітко регламентували діяльність усіх органів місцевого самоврядування. Те, як буде організована управлінська діяльність в будь-якому органі місцевого самоврядування залежить від керівника цієї структури. Можна зазначити, що хоча органи місцевого самоврядування діють у відповідності до законодавства України, але їх

діяльність організована по-різному, немає єдиної системи, в кожному органі місцевого самоврядування свої правила, свої заохочення та покарання та свій розподіл повноважень та завдань між працівниками. Це неприйнятний підхід, особливо в двадцять першому столітті. Таку ситуацію можна назвати управлінським хаосом, в якому працюють органи місцевого самоврядування. Прикладом є те, що в одних органах місцевого самоврядування можуть депримиювати за запізнення, в інших цього не роблять, в одних чітко на практиці розподілені завдання та повноважені, в інших це має більш гнучкий характер. Така ситуація вимагає упорядкування та стабілізації задля підвищення якості управлінської діяльності. Як ми можемо казати про впровадження демократичних цінностей, коли більшість органів місцевого самоврядування на практиці працюють за різними принципами та правилами. Цей феномен управлінського розмаїття потрібно досліджувати, обговорювати та якісно перетворювати в єдину та стабільну систему діяльності органів місцевого самоврядування. Брати лише найкраще, те, що матиме найкращий вплив на колектив, сприятиме покращенню якості надання державних послуг.

Джерела та література

1. Квятковський М. Інституційна система Європейського Союзу URL:<http://europe.org.ua/projects/pro/html/instyucije/index.html> (дата звернення 30.09.2023)
2. Кириченко Ю.М. Адміністративно-правові засади діяльності міського голови. автореф. дис. канд. юрид. наук. Харків, 2007. 20 с.
3. Куйбіда В.С. Конституційно-правові основи самоврядування в містах обласного значення: автореф. дис. канд. юрид. наук. Харків, 2001. 20 с.

УДК 378:14

Ушмарова В. В.

д-р пед. наук, доцент, професор кафедри початкової і професійної освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІВ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Військовий конфлікт в Україні обумовлює надзвичайні ризики в сфері освіти. Питання забезпечення доступу до якісної освіти в умовах війни на всіх рівнях є на сьогодні пріоритетним напрямом державної освітньої політики. Це стало приводом згадати про найважливішу роль вчителів і про те, що на уряді та інших ключових партнерах лежить постійний обов'язок піклуватися про працівників сфери освіти. Ситуація збройного конфлікту посилила увагу до питань підтримки педагогічної професії та забезпечення готовності вчителів до професійної діяльності [1].

Сучасні наукові знання і життєвий досвід поколінь доводять, що у періоди найважчих випробувань цінності є опорою для знаходження сенсу життя. Цінності визначають сенс нашого життя, дозволяють усвідомити своє покликання, дають свободу обирати шлях і силу вистояти. Саме тому пошук відповіді на питання про те, що є стабілізуючим фактором професійної освіти вчителів в умовах воєнного стану та повоєнного періоду привів нас до ідеї, що основним методологічним підходом до процесу професійної підготовки педагогів в умовах сучасної дійсності є ціннісно орієнтований підхід.

Професійна підготовка педагогів на засадах ціннісно орієнтованого підходу реалізує мету формування у здобувачів вищої освіти знань про цінності, освітні цінності, освіту як цінність, забезпечення усвідомлення і розуміння механізмів реалізації цінностей та їх захисту в освітньому процесі, формування заснованих на цінностях моделей поведінки, підготовки до реалізації освітнього процесу на засадах ціннісних орієнтирів сучасної освіти. Нами створена цілісна система професійної підготовки педагогів на засадах ціннісно орієнтованого підходу, яка передбачає наскрізний шлях на всіх рівнях вищої педагогічної освіти – перший (бакалаврський), другий (магістерський), третій (освітньо-науковий), зокрема через вивчення навчальних дисциплін «Виховання на цінностях», «Ціннісні основи освітнього процесу», «Ціннісні орієнтири сучасної вищої школи» [4].

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMPROJECT

Професійна підготовка майбутніх вчителів на рівні бакалаврату спрямована на усвідомлення студентами того, що основою змісту виховання є цінності. Зокрема, на лекціях з курсу «Виховання на цінностях» підкреслюється, що основним педагогічним засобом реалізації цілей виховання є зміст виховання, який тривалий час розглядався як знання про те, «що таке добре, а що таке погано», правила, що схвалюються суспільством, «правильні» способи поведінки і діяльності. Такий підхід ефективний у суспільстві, що повільно розвивається, яке також називають традиційним суспільством. Але в сучасному світі, для якого характерна швидка зміна всіх суспільних відносин, їх складна і динамічна структура, стало неможливо визначити зміст, як досвід емоційно-ціннісних відносин, що схвалюються суспільством» [3]. Сьогодні провідною тенденцією виховання є формування системи ціннісних ставлень особистості до соціального і природного довкілля та самої себе, а сучасний зміст виховання в Україні – це науково обґрунтована система загальнокультурних і національних цінностей та відповідна сукупність соціально значущих якостей особистості, що характеризують її ставлення до суспільства і держави, інших людей, природи, мистецтва, самої себе [2].

На практичних заняттях впроваджуються активні методи і форми організації навчальної діяльності студентів: моделювання професійних ситуацій ціннісного вибору за допомогою рольових і ділових ігор «Зрозумій мене», «Ефективне переконання», «Аукціон цінностей»; майбутні учителі початкових класів набувають умінь і навичок проектування виховних заходів, спрямованих на формування в учнів можливостей діяти у конкретній життєвій ситуації відповідно до власних цінностей, ставлень та переконань, зокрема, «Що я ціную у житті», «Що означає поважати людську гідність?», «Мій день: хороше і погане», «Відкриваємо скриньку добрих справ», «Дорога добродійності», «Працьовита родина», «Моральні цінності мого народу» тощо.

До змісту курсу «Дидактика» уведено тему «До компетентностей через цінності», у якій висвітлюються питання формування ключових компетентностей учня НУШ через виховання ціннісних ставлень. Навчальну дисципліну «Історія педагогіки та порівняльна педагогіка» оновлено питаннями: ціннісні витoki української освіти, історична ретроспектива освіти на цінностях, загальноосвітні тенденції у ціннісноорієнтованому освітньому процесі, цінності об'єднаної

Європи та ін. Позааудиторна робота студентів відбувається через залучення до участі дискусійних зустрічах у «Майстерні цінностей», педагогічному кіноклубі, що передбачає аналіз та обговорення кінофільмів ціннісного спрямування. Для реалізації практичної підготовки розроблена програма формування готовності майбутніх учителів початкових класів до виховання молодших школярів на цінностях в межах педагогічної практики «Школа професійного розвитку. День у школі».

Навчальна дисципліна «Ціннісні основи освітнього процесу», яка викладається для здобувачів магістерського ступеня, спрямована на опанування сутнісних основ та практичного втілення європейських цінностей, спорідненості ціннісних основ української державної ідеї та засадничих цінностей ЄС, здійснюється характеристика цінностей гідність, рівність, справедливість, толерантність та культурне розмаїття, турбота, чесність, довіра, права людини, свобода, соціальна відповідальність, нетерпимість до корупції та фаворитизму, патріотизм, екологічно-етична цінність, лідерство та самореалізація в освітньому процесі, аналізуються педагогічні кейси. Практична складова курсу передбачає виконання студентами творчих завдань та міні-досліджень за темами «Як відбулось становлення концепції прав людини як цінності Європейського Союзу?», «Турбота vs гіперопіка: чим загрожує надмірна турбота про дітей?», «Токсична людина, токсичний колектив: ознаки атмосфери недовіри» та ін. Студенти залучаються до виконання навчальних проєктів професійно-ціннісного змісту: «Професійні цінності педагога», «Ціннісні дослідження в галузі освіти», «Заклади освіти крізь призму цінностей» тощо.

Для здобувачів вищої освіти освітньо-наукового рівня пропонуються завдання дослідницького змісту, як от: ознайомитися із методологією та результатами світового дослідження цінностей 2020 в Україні та простежити ціннісні зміни в українському суспільстві у часі; провести міні-дослідження «У чому полягає соціальна відповідальність освіти та науки?» та здійснити зіставний аналіз думок керівництва закладу освіти, педагогів, учнів/студентів, батьків, інших респондентів.

Таким чином, ціннісно орієнтований підхід до професійної підготовки педагогів реалізується через імплементацію до її змісту ціннісних компонентів: загальнолюдські та національні цінності, освіту як цінність, освітні цінності, професійні цінності, самоцінність.

Джерела та література

1. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність / за ред. С. М. Шкарлет. Київ-Чернівці «Букрек», 2022. 140 с.
2. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей: Київ, 2018. 40 с. Режим доступу: <https://ipv.org.ua/prohrama-nova-ukrainska-shkola/>
3. Ушмарова В. В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до виховання на цінностях: від теорії до практики // Практична філософія і Нова українська школа: збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16 травня 2019 р., м. Київ. Київ: НАПН України, Інститут педагогіки НАПН України, 2019. С. 92-96.
4. Ушмарова Вікторія. Підготовка докторів філософії за освітньо-науковою програмою «Професійна освіта»: історія становлення, унікальність і стратегії розвитку. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. № 8 (112). С. 221–231. doi: 10.24139/2312-5993/2021.08/221-231.

УДК 657

Феденко Д. О.

аспірант кафедри бухгалтерського обліку та податкового менеджменту
КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, м. Київ

НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Сучасний світ бухгалтерського обліку відчуває великий вплив міжнародних стандартів та європейських цінностей. Імплементация європейських цінностей в бухгалтерський облік є важливим завданням для багатьох компаній та організацій у Європейському союзі та по всьому світу. Ця стаття розгляне новітні підходи та тенденції в імплементации європейських цінностей в бухгалтерському обліку, а також їх важливість для сучасного бізнесу.

Однією з ключових цілей Європейського Союзу є створення єдиного ринку та забезпечення єдності в регулюванні бухгалтерського обліку. У цьому контексті, гармонізація європейських стандартів з міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) стала

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

актуальною та необхідною. Це дозволяє підприємствам знизити адміністративні витрати, спростити процеси фінансового звітування та покращити міжнародну порівняльну аналітику [1, с.1].

Європейські цінності, такі як сталий розвиток, соціальна відповідальність та етичний бізнес, стають все більш важливими у сучасному світі. Бухгалтери та фінансові фахівці мають активно враховувати ці аспекти у своїй роботі. Для досягнення цілей сталого розвитку, компанії повинні включати відповідну інформацію у свої фінансові звіти та забезпечувати її аудитованість.

Впровадження нових технологій, таких як штучний інтелект та блокчейн, в бухгалтерський облік дозволяє покращити якість фінансового звітування та забезпечити його доступність для всіх зацікавлених сторін. Цифрова трансформація також сприяє автоматизації рутинних завдань та зниженню ризиків помилок.

Ще однією важливою тенденцією є перехід від традиційних фінансових звітів до інтегрованих звітів. Інтегровані звіти враховують фінансові, середовищних і соціальних показників у єдиному документі, що дає кращий уявлення про підприємство та його вплив на суспільство та навколишнє середовище [2, с.7].

Інтегровані звіти представляють собою важливу та інноваційну тенденцію в сфері бухгалтерського обліку. Вони відрізняються від традиційних фінансових звітів тим, що об'єднують в собі інформацію про фінансовий стан підприємства, його вплив на навколишнє середовище та соціальні показники у єдиному документі. Цей підхід спрямований на забезпечення більшого розуміння та прозорості щодо діяльності підприємства, його цінностей та внеску у суспільство.

Інтегровані звіти враховують різноманітні аспекти діяльності підприємства, включаючи фінансовий результат, сталість розвитку, вплив на довкілля та взаємодію зі спільнотою. Це важливо, оскільки сучасні підприємства не можуть існувати відокремлено від соціального та екологічного контексту, в якому вони функціонують. Інтегровані звіти дозволяють підприємствам продемонструвати, як вони взаємодіють зі світом навколо себе та як вони приймають до уваги інтереси своєї спільноти та довкілля у своїй стратегії.

Цей підхід також сприяє розширенню уявлення про вартість підприємства. Він не обмежується лише фінансовими показниками, а також враховує нематеріальні активи, які можуть бути важливими для створення сталої цінності. Інтегровані звіти допомагають інвесторам

та іншим зацікавленим сторонам отримати більш повне уявлення про підприємство і його перспективи на майбутнє.

Загалом, перехід до інтегрованих звітів є важливим етапом в еволюції бухгалтерського обліку, оскільки він відповідає сучасним вимогам щодо прозорості, сталого розвитку та соціальної відповідальності. Цей підхід сприяє збалансованому врахуванню всіх аспектів діяльності підприємства та покращує сприйняття його цінностей у суспільстві.

Імплементация європейських цінностей в бухгалтерському обліку вимагає від фахівців нових навичок та знань. Бухгалтери повинні бути готові аналізувати не лише фінансову інформацію, але й враховувати соціальні та екологічні аспекти. Професія бухгалтера стає більш інтегрованою та багатогранною.

Імплементация європейських цінностей в бухгалтерському обліку є ключовою для підприємств та організацій, які діють в Європейському Союзі та по всьому світу. Це допомагає забезпечити єдність та гармонію в фінансовому звітуванні, покращити соціальну відповідальність та стимулює цифрову трансформацію. Бухгалтери та фінансові фахівці повинні бути готові до змін і навчання, щоб успішно впроваджувати новітні підходи та сприяти досягненню європейських цілей у бухгалтерському обліку.

Джерела та література

1. Гуцаленко Л. В., Марчук У. О. Інтегрована звітність – концепції та парадигми обліку в досягненні цілей сталого розвитку. Ефективна економіка. 2021. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9069>.
2. Макаренко І. О. Інтеграція сучасних видів та концепції бухгалтерського обліку для цілей сталого розвитку. Фінансовий простір. 2017. № 1 (25). URL: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/article/view/504>.

РОЗДІЛ 4.
СТУДІЇ СТУДЕНТІВ ТА АСПІРАНТІВ

УДК 94:355.01]”1796/1815”(44:477)(043.2)

Балан М. А.

студент 534 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Котляр Ю. В.

д-р. іст. наук, професор кафедри історії ЧНУ ім. Петра Могили

ВПЛИВ НАПОЛЕОНІВСЬКИХ ВІЙН НА УКРАЇНУ
(1796-1815 рр.)

Наполеонівські війни (1796-1815 рр.) - це серія воєн, що відбувалися в Європі під керівництвом Наполеона Бонапарта, французького генерала та політика, який пізніше став імператором Франції. Ці війни великим чином визначили політичну карту Європи та вплинули на Україну, українське питання та події в багатьох частинах світу.

Основними подіями в Наполеонівських війнах слід вважати Війни Революційної Франції (1792-1802), які почалися в результаті революції у Франції і привели до війни Франції проти великої кількості європейських країн, у тому числі Австрії, Великої Британії, Пруссії та Росії. Конфлікт завершився Першою коаліційною війною (1792-1797) та Другою коаліційною війною (1798-1802). У 1795 році Польська Річ Посполита була розділена між Росією, Пруссією та Австрією, що призвело до приєднання західних українських земель до Австрійської Галичини та Пруського королівства. Це створило нові адміністративні межі для українців.

Після завершення Другої коаліційної війни Наполеон влаштував війну проти Великої Британії, спробував завоювати Єгипет і взяв участь у Італійських походах, де він здобув значні перемоги. Третя та Четверта коаліційні війни (1803-1805) включали в себе битви, такі як битва при Трафальгарі, і призвели до поразки Третьої коаліції.

Під впливом Наполеона в 1807 році було створено Велике герцогство Варшава, яке об'єднало польські землі та включало частину сучасної України, таку як Поділля. Під час Наполеонівських війн козаки знову зіграли певну роль в історії України. Франція встановила

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

Козацький державний режим під французьким патронатом в Південній Україні, де виникла Гетьманщина.

В період війн Сьомого та Восьмого коаліційних союзів (1812-1815) Наполеон вторгся в Росію (Велика Вітчизняна війна) та відновив війну з коаліцією країн, що були проти нього. Це призвело до його кінцевої поразки в битві при Ватерлоо у 1815 році. Екзиль.

Слід виділити, що Росія відіграла ключову роль в антифранцузькому коаліційному руху проти Наполеона. У результаті цих подій російська імперія отримала контроль над значною частиною України.

Після завершення Наполеонівських війн на Конгресі Відні (1814-1815) було вирішено питання майбутнього українських земель. Головним чином, цей конгрес призвів до відновлення Гетьманщини під російським патронатом, що позначило кінець спроб відродження незалежної української держави на цей період.

В результаті поразки Наполеон був вигнаний на острів Святої Єлени, де він помер у 1821 році. Наполеонівські війни суттєво змінили політичну карту Європи, призвели до руйнування імперій, таких як Священна Римська імперія та Наполеонівська Французька імперія, і вплинули на розвиток національних рухів в різних країнах Європи. Вони також спричинили багато гігантських битв і загибелі багатьох солдат і цивільних осіб.

Таким чином, українське питання під час Наполеонівських війн було складним і спричиняло значну зміну меж та адміністративних поділів у регіоні. Наполеонівські війни також спонукали до появи різних патріотичних і національних рухів серед українців, які вплинули на подальший розвиток національної ідентичності в Україні.

УДК 94:008](52)«19»(043.2)=111

Baryshnev M. V.

Master student at 032 History and Archeology
Petro Mohyla Black Sea National University

CULTURE IN THE HIROHITO PERIOD: FROM REHABILITATION TO REFORMS

The period after World War II in Japan, often called the «Hirohito period», was a time of significant change in the country's cultural life. After the surrender and occupation under General Douglas MacArthur, Japan

Co-funded by
the European Union

ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՄԱՐԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԿԵՆՏՐՈՆ

#EVADEMproject

underwent rehabilitation and reforms that affected its culture, art, literature, and society as a whole.

This period was marked by the following key aspects:

- Democratization and freedom of speech: Freedom of speech was actively supported, and new publications and publishing houses appeared in Japan. Journalism and literature have become important means of expressing civic views.

- Reinterpretation of traditions: Traditional aspects of Japanese culture were reinterpreted, and art and literature became more open to outside influence. Artists experimented with new styles and techniques.

- Film and Theater: Japanese cinema during this period gained international recognition thanks to directors such as Akira Kurosawa, Yasujiro Ozu, and Kenji Mitsugotsu. Theater was also transformed, with new directors and actors innovating traditional art forms such as kabuki.

- Literature and poetry: Talented writers such as Yukio Mishima, Yusaku Mitsuka, and Kenzaburo Oe were highlighted in literature. They considered contemporary and social issues through a literary image. Haiku and tanka poetry reflected the emotions and thoughts of the nation.

- Preservation of cultural heritage: During this period, much attention was paid to the preservation and restoration of Japan's cultural heritage, including restoration work at temples, gardens, and historical sites.

- Modernization of art and design: After the war, Japanese art and design went through an active process of modernization. Artists and designers introduced new techniques and ideas to create modern and innovative works of art.

- Folklore and national identity: In an effort to preserve national identity and uphold heritage values, attention has also been directed to folklore, traditional clothing, music and various folk performances.

- Support of foreign culture: After World War II, Japan opened up to the influence of foreign culture. This led to the spread of Western music, cinema and fashion.

- Development of education and science: Due to the democratization of society, more attention was paid to education and science. Universities and research centers have become centers of intellectual development.

- Change in social stereotypes: The Hirohito period was marked by a change in social stereotypes. The role of women in society began to change, and they received more opportunities in the professional sphere.

- Preservation of cultural heritage: During the Hirohito period, great attention was paid to the preservation and restoration of Japan's cultural

heritage. Many historic buildings, temples and art treasures have been restored and opened to the public.

- Music and dance: The post-war period in Japan was a time of active development of music and dance. Traditional Japanese melodies were combined with new musical styles, and dancers incorporated modern movements into traditional performances.

- Architectural Modernization: The architectural landscape of Japan has also undergone changes. Ancient buildings and new structures reflected modern design trends, architects used new materials and techniques.

- Cooking: Japanese cuisine became popular all over the world after the war. Sushi, sashimi and other traditional dishes have become an important part of the global gastronomic scene.

- Fashion Design: The Hirohito period was a time when Japanese fashion design stood out for its uniqueness and creativity. Designers created new models and fashion trends that gained popularity both in Japan and abroad.

- Art and the art scene: The art scene flourished during this period. Art exhibitions, contemporary art and other forms of creativity are in great demand among viewers and collectors.

Hirohito's period, which spanned the years following World War II in Japan, was an era of great and significant cultural change. After the surrender and occupation under the leadership of General Douglas MacArthur, Japan experienced not only rehabilitation and economic recovery, but also active changes in the cultural life of the country.

This period brought with it democratization, freedom of speech and openness to new cultural innovations. Art, literature, film and theater flourished, and Japanese culture became more accessible and influential in the world. An important aspect was the preservation of cultural heritage and traditions, which played an important role in the formation of national identity. Social and cultural changes were also reflected in architecture, fashion, cooking and scientific achievements. Japanese culture has become an important component of the world's cultural heritage and has influenced many aspects of global society.

Sources and Literature

1. Ruth Benedict's. *Chrysanthemum and the Sword: Patterns of Japanese Culture*. 1947. 341 p.
2. Nancy K. Stalker *Japan: History and Culture from Classical to Cool*. 2018. 456 p.

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

3. Steven Schwartzberg. The "Soft Peace Boys": Presurrender Planning and Japanese Land Reform. The Journal of American-East Asian Relations, Volume 2, Number 2 (Summer 1993), pp. 185-216.
4. Kenneth J. Ruoff. Japan's Imperial House in the Postwar Era, 1945-2019. Hardcover – February 4, 2020. 444 p.
5. Franziska Seraphim. War Memory and Social Politics in Japan, 1945–2005. 2006. 440 p.

УДК 94:663.95](043.2)

Березін Є. С.

студент 434 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Міронова І. С.

д-р. іст. наук, професорка, завідувачка кафедри історії
ЧНУ ім. Петра Могили

ЯК ЧАЙ ДІЙШОВ ДО УКРАЇНИ? ПОХОДЖЕННЯ ЧАЮ В УКРАЇНІ

Чай в Україні є популярним та важливим напоєм, і його роль в культурі та побуті України не можна недооцінити. Ще в часи Київської Русі він був не таким популярним напоєм, як сьогодні, так і взагалі важко сказати, що це був саме чай, скоріше за все це був трав'яний напій з сумішшю різних трав, таких як: шипшина, м'ята, суниця, пелюстки троянди, гілки вишні тощо [1]. Цей напій не дуже був і схожий на той, що був в азійських країнах, таких як Китай, де вперше, з історичної точки зору, вважається, почали вирощувати і виробляти чай 3 тис. років тому [2].

Вже на початку нової ери у Китаї чай почали заварювати як суп, саме тоді мода та попит на нього стрімко зросли, поети стали писати про нього вірші, як наприклад вірш Ду Юя (приблизно 3 ст. до н. е.) «Ода Чаю». В «Оді» автор не тільки оспівує смак чаю і задоволення, яке воно приносить, а також спілкування, де росте чай, коли і як його збирають, яку воду і посуд для нього використовувати приготування їжі та пиття.

У VI–XIX ст. століттях культура пиття чаю потрапила в сусідні країни, такі як Японія, Корея, В'єтнам. А вже приблизно у XVI–XVII столітті починається велика торгівля чаю з іншими країнами світу.

Смак справжнього чаю українці скуштували лише на початку XVIII ст., але споконвічно вони пили власний «чай», який давала щедра

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

навколишня природа. Улюбленими «чаями» українців були напої з молодих листочків яблуні, душиці, смородини, чебрецю, звіробою [3]. В Україну він почав потрапляти у XVII–XVIII столітті, і вважався напоєм для еліти. У Київській Митрополії були навіть свої деякі приладдя щодо чаю, коли чай заварювали, його пили зі спеціальних чашок різної ємності, використовували блюдця, а деякі з духовенства послуговувалися спеціальним ситечком для проціджування напою. Ці всі речі для чаювання робили із різноманітного металу, від срібла до золота [4].

Вже в 1857 році у Подільській губернії щорічно вживали сорок пудів чаю. Торгівці додавали до чаю листя берез та м'яту для того, щоб знизити ціну на чай. У XIX столітті українська еліта мала свої чайні традиції, такі як використання самоварів, подача чаю з цукерками, медом і лимоном. Часто вживався чай з травами та приправами. Також немало важливо саме застілля, коли приходили люди один до одного а у гості, люди збиралися родинами, перед вживанням чаю давали один одному побажання, обговорювали важливі теми.

У сучасній Україні чай залишається популярним напоєм. Люди споживають різні сорти чаю з різних куточків світу. Також відбувається розвиток спеціалізованих чайних магазинів та клубів, де люди можуть дізнатися більше про цей напій.

Згідно з результатами всеукраїнського багатоцентрового обсерваційного дослідження «ВЕСНА» (вивчення харчових звичок, споживання напоїв, факторів ризику та стану здоров'я населення України), чай – другий за частотою вживання напоїв серед українців, після води. Майже половина респондентів зазвичай щодня п'є чай двічі-тричі рази на день (46 %). При цьому чоловіки і жінки вживають приблизно однакову кількість чаю на день (47% vs 45%).

Джерела та література

1. Христолюбова Ю. С. История развития китайской чайной традиции, пути ее распространения и адаптация в других странах. Київ, 2018. 13 с.
2. INTERNATIONAL SCIENTIFIC INNOVATIONS IN HUMAN LIFE. Manchester, 2021. 594 с.
3. Яременко М. Насолоди освічених в Україні XVIII століття (про культуру вживання церковною елітою чаю, кави та вина) . Київ, 2012. 118 с.
4. Що п'ють українці? URL: <https://zhyvyaktyvno.org/news/scho-pyut-ukranc-doslzhennya-vesna>

УДК 929[043.2]

Бурдейний В.

студент 234 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Гаргаун Я. І.

канд. іст. наук, ст. викладач кафедри історії
ЧНУ ім. Петра Могили

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ БІОГРАФІЇ АДОЛЬФА ГІТЛЕРА

Перший том масштабної біографії Адольфа Гітлера Гітлер 1889–1936 (Hitler 1889-1936), яка вийшла у 1998 році від британського історика Яна Кершоу. На повноцінне завершення другого тома про період із 1936 по 1945 рр. знадобиться ще два роки. До написання біографії Гітлера, Кершоу вже став відомий завдяки ряду монографій з історії Німеччини, в період роботи з-під його пера виходили інші книги та дослідження, а зібраний матеріал став відправною точкою для подальших робіт на тему вже в XXI столітті. В 1979 році в цей період Кершоу пише кілька академічних праць і видає ряд книг про Третій рейх, політичну ментальність німців. Пише він уже тоді й про Гітлера. У 1987 році виходить книга «Міф про Гітлера» (The «Hitler Myth». Image and Reality in the Third Reich). Робота над розширеною біографією Гітлера у двох томах розтягнулася на дванадцять років, але це не означає, що Ян Кершоу не видавав інших «проміжних» робіт. Навпаки, його авторитет серед видних істориків, вивчають Третій рейх і Гітлера, поступово зростав 1990-х. Його книги у цей період намагаються розглянути історію розвитку та падіння Веймарської республіки, політики «остаточного вирішення єврейського питання», порівнюють режими сталінізму та гітлеризму. Книжка «Гітлер: Профіль у владі» (Hitler: A Profile in Power) побачила світ у 1991 році і сьогодні розглядається найчастіше як зменшений короткий варіант майбутньої розширеної біографії.

Ян Кершоу відмічає дві книги, які вже були відомі до трудів самого Кершоу. Це класична праця Алана Булока «Гітлер. Вивчення тиранії (Hitler, a study in tyranny) 1952 року та монументальна 1000 сторінкова праця Йоахіма Феста «Гітлер» (Hitler) 1973 року. Кершоу зазначає, що прочитав шедевр Алана Булок, ще будучи студентом. Пізніше за текстом книги Ян Кершоу зазначає, що рання біографія Гітлера

відрізняється низкою недоліків. Зокрема, тоді ще зародковою базою першоджерел інформації та використанням Буллоком сумнівних джерел, таких як свідчення Рейнхольда Ханіша, книги Германа Раушнінга «Говорить Гітлер» (1939). Ще одна відома робота про Адольфа Гітлера 1970-х років від Вернема Мазера. Кершоу активно звертається до цієї роботи, але переважно, як наприклад використання недостовірних джерел. Зокрема, взята на віру Мазером стаття про єврейське коріння батька Гітлера, Алоїза, не витримує серйозної історичної критики, як пізніше визнані сумнівними свідчення племінника Гітлера, Патріка.

Також, в цьому році була випущена книга, яка стала міжнародним бестселером, удостоєним, без малого, Пулітцерівської премії. Це тисячна сторінкова робота Джона Толанда. Сама робота вийшла великою через те, що Джон Толанд провів більше двохсот інтерв'ю з людьми, які знали Гітлера особисто або могли надати інформацію про нього. В 1998 році вийшла книга від Бригіти Хаманн, про портрет Гітлера в юності та як він побував у Відні («Hitler in Vienna. Portrait of the dictator in his youth»). Сама книга виявилася доволі цікавою та являється неймовірним детальним джерелом про життя Гітлера до 1913 року, включаючи екскурс в історію його родини та дитинства. Передісторія соціокультурної обстановки у місті, історія місць, що з Гітлером, аналіз націоналістичних рухів. Цитати книги Хамман вже мають рекомендаційний характер для доповнення інформації.

Таким чином, очевидна причина, яка об'єднує мотиви багатьох сучасних істориків повертатися до давно описаних тем – дедалі більша доступність джерел інформації. І йдеться не лише про десятки мемуарів оточення Гітлера, які активно виходили ще у 1990-х роках, через півстоліття після закінчення війни. Навіть за наявності 120 000 робіт про Гітлера, робота Кершоу стала найавторитетнішою серед них. Чи було ХХ століттям віком Гітлера? Безперечно, жодна інша особа не наклала на наше століття більшого відбитка, ніж це зробив Адольф Гітлер. Дванадцять років гітлерівського правління назавжди змінили Німеччину, Європу та весь світ. Він – одна з небагатьох історичних особистостей, про яку можна з усією впевненістю сказати: «Без нього історія розвивалася б інакше».

УДК 930.1:7|«17/18»(4)(043.2)=111

Бутенко А. О.

студент 634 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Гаргаун Я. І.

канд. іст. наук, ст. викладач кафедри історії
ЧНУ ім. Петра Могили

ARCHITECTURE AND ART OF WESTERN EUROPE XVIII–XIX CENTURIES: HISTORIOGRAPHY

Of course, it is quite clear that a topic that directly concerns architecture and art together cannot be specialized a priori. Therefore, it will be especially interesting to follow the progress of solving scientific questions and facts. From the side of art, outstanding figures of the given centuries, such as Jean Antoine Watteau, will be considered. Among the outstanding architects is Jacques Ange Gabriel and many others.

The creation of the architect Jacques Ange Gabriel is an extremely original and organic phenomenon born naturally. He faced the problem of rebuilding the medieval structure of cities in accordance with the development of new, capitalist relations. A striking first example of a new open square was Louis XV Square in Paris.

Jean Antoine Watteau became the most famous predecessor of the Rococo style, creating at the end of his life a work called "Gersen's Bench". If we return to the Rococo style, then the true representative of the French Rococo was François Boucher ("Venus", "Venus with Cupid", "Bathing of Diana").

The 18th century is also the time of Enlightenment, Enlightenment ideas not only influenced the development of art in general, enlighteners actively intervened in its course, which caused the development of new ideas and the creation of new masters, such as Jean Baptiste Simeon Chardin, Jean Baptiste Grez and Etienne Maurice Falconet.

The most vivid representatives of the ideas and life of sculpture were the Frenchmen Guillaume Coust and Jean Baptiste Pitalle, for the former the baroque spirit that we can now see in the Champs-Élysées in France was characteristic. The second was characterized by features of lightness, freedom, which we can now to see «mercury tying a sandal» in the sculpture. The third is known for having created a "honey rider" during a visit to Russia.

If in painting or sculpture we can say that "style is a person", then in architecture it is correct to say: "style is an epoch". It shows the close relationship of architecture with society, culture, era.

We can come to a certain conclusion that architecture and art are primarily similar in some aspects, namely, to start work, both masters draw their inspiration from nature (landscapes, surroundings, etc.).

Looking at the architecture of France in the 18th century from an aesthetic point of view, we see that the details of the interior decoration become whimsical, mannered, mirrors and picturesque panels on pastoral themes are widely used.

The plans of the premises become even more curvilinear, corridors and lock rooms appear. In architecture, as well as in art, this style was called rococo (from the name of a decorative element in the shape of a shell). In classical color harmony, one or another opposite beginnings are always present: the contrast of light and dark, chromatic and achromatic (purple with white, red with black. That is, the juxtaposition of red and green, yellow and blue, etc. And modern achievements of science already provide more accurate definition of additional colors (red is closer to cinnabar and green-blue).

The historical context is already in the middle of the 18th century, a sharp departure from the whimsical forms of Rococo in the direction of greater severity, simplicity and clarity of forms is being planned. It was with an ideological turn directed against the monarchical system and its ideological elements.

From a historical point of view, I note that considerable interest in the works of famous authors was tied to the events of the bourgeois revolution in France. F. Engels called the revolution of 1789 a hurricane that swept over France. This hurricane period, according to the authors, which contained such significant historical events in such a short period of time, was, however, prepared by a very long period, when the field of bourgeois revolution was carefully plowed by thinkers, scientists, artists and, above all, great enlighteners of the 18th century .

For almost a quarter of a century, an intense struggle for new art was unfolding in France, new theories and new currents were formed in all spheres of artistic culture.

Therefore, every people of its time perceives and analyzes the surrounding reality through its own prism of values, traditions, in other words, national character. And in art, people convey what is different from others, their unique vision of the world.

Architecture and art as separate and common cultural processes of Western Europe in the XVIII–XIX centuries. are very diverse and multifaceted, which still attract the views of scientists of various fields and specialties from all over the world, which makes this topic extremely relevant and necessary.

УДК 94(441.1/.4)”18”(043.2)

Вісько Г. Г.

студентка 634 мз групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Підберезних І. Є.

д-р. юрид. наук, доцент кафедри історії ЧНУ ім. Петра Могили

PROSOPOGRAPHY OF THE GWALARNISTS: PORTRAITING THE LANGUAGE AND LITERATURE MOVEMENT

Gwalarn was a literary periodical, being published in Brittany in France between two world wars, from 1926 till 1944. It was a Breton language periodical. Its founders were Roparz Hemon (1900-1978), a philologist, and Olier Mordrel (1901-1985), a political activist. The periodical played one of the key roles during the literary revitalization and Breton language popularization. Its purpose was to overcome challenges that faced Breton in educational and cultural spheres, e. g. translating iconic works of world literature, modern Breton literature, manuals, document flow etc. The second Emsav is most closely associated with the Gwalarnists.

The Gwalarn movement, like the second Emsav itself, is full of contradictions. The movement started successfully its mission of supporting Breton language and literature and elevating their prestige. For its literary activity it got and still gets favorable assessments from researchers, on one hand. On the other hand, some Gwalarn members were accused of the collaborationism during the occupation of France in 1940-1944. This provoked public condemnation and played against the active development of nation-building processes in Brittany. Such ambiguity of the activities of the "Gwalarnists" emphasizes on the relevance and necessity of further comprehensive research of the phenomenon.

These proceedings offer a sketch of the possible application of the prosopography method in the study of movement. In the Western and domestic scientific tradition, the concepts of prosopography partially

Co-funded by
the European Union

coincide. Foreign historians tend to consider prosopography as a “statistical and social method of studying social groups”. In the 19th century, the method was applied when studying the ancient society. In the Ukrainian research tradition, there can be discovered cases of individual prosopographic studies, e.g., histories of families, and prosopographies of certain groups of society, as well. It appears sometimes, that the concepts of “prosopography” and “collective biography” are used as synonyms, that seems hardly legitimate (Луговий 2020, 11-13). Among the domestic investigations using the method, prosopographic studies of the culture of blind kobzars (Попович 2011), history of the Pototsky family (Chubina 2018), prosopography of the Kyiv Old Hromada – a cultural and educational community (Казакевич 2016) can be cited as examples.

A correct selection of the group (which depends on the subject of research) is necessary for a full-fledged prosopographic study. The figures included in the prosopographic sample did not have to belong to one closed group or even to one stratum of society during their lifetime, but they could be united by the traces of their existence, and not necessarily by the circumstances of life (Луговий 2020, 15). The already mentioned prosopographic study of the Kyiv Old Hromada (Kazakevych 2016) fits perfectly into this concept. The Gwalarnist group could to some extent be compared with the community of Kyiv Old Hromada. The editorial board and authors published in the Gwalarn publication (1926-1944) can be considered a well-documented limited group. Sources for reproduction of the list of participants can be all available issues of the magazine. Access to them is available in the Digital Library Bibliothèque Numérique Bretonne et Européenne of the Institut de Documentation Bretonne et Européenne (IDBE). In addition, some biographical studies, e.g. on Roparz Hemon or Olier Mordrel, as well as encyclopedic references, mentions of participants in periodicals can be used. Therefore, it is assumed that the prosopography of Gwalarn would be defined as closed. According to the chronological feature, the prosopography of Gwalarn can probably be considered synchronous, because of a definite chronological framework for the existence of the magazine. The studied group has a clear geographical localization – Brittany. The final result can be a card file or a database of movement participants, which can become a valuable source for further research.

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

Sources and Literature

1. Луговий О. М. 2020, Просопографія в історичному дослідженні : метод. вказівки до спеціального курсу. Одеса: ОНУ.
2. Попович О. В., 2011, Просопографія як метод дослідження культури сліпих кобзарів, *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія*, 101-113.
3. Chubina O., 2018, Prosopography as a method for collective biography study (using the example of study of the history of the Pototsky family), *Гуманітарний вісник ЧДТУ. Серія: Історичні науки*, 29, 13, 5-13.
4. Казакевич О., 2016, Просопографія Київської Старої Громади (друга половина ХІХ століття), *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини*, 3(11), 50-54.
5. Gwalarn у Цифровій Бібліотеці IDBE:
https://bibliothèque.idbe.bzh/liste_theme.php?id=gwalarn-520&l=fr

УДК 94:56]«.../19»(043.2)

Горохов В. В.

студент 634 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Піструіл І. В.

канд. іст. наук, доцент, директор Одеського археологічного музею

НАН України

ВЕЛИКА ВІЙНА ПАЛЕОНТОЛОГІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ

Палеонтологія є однією із наук, котра займає важливе місце у світовій історії. Вона дозволяє дізнатися про історію зародження життя на планеті Земля. Внесок Коупа (Cope) і Марша (Marsh) в розвиток науки фундаментальний, змагання між ними прискорило цей розвиток.

Наприкінці другої половини ХІХ століття виникла так звана Велика лихоманка динозаврів (або Війна кісток). Це період полювання за кістками динозаврів та інших вимерлих тварин. Яскравими представниками Великої лихоманки були науковці Едвардом Дрінкером Коупом (Edward Drinker Cope) і Отніел Чарльз Марш (Othniel Charles Marsh). Кожен з двох палеонтологів використовували

підступні методи, щоб спробувати перевершити інших при польових дослідженнях, вдаючись до підкupu, крадіжки та знищення кісток.

Спочатку стосунки між Едвардом Дрінкером Коупом і Отнієлом Чарльзом Маршем були дружніми. Вони зустрілися в Берліні в 1864 році та провели разом кілька днів. З часом їхні стосунки погіршилися, частково через їхні сильні особистості.

В одному із мергельних (землистий матеріал) кар'єрів Коупа в Хеддонфілді, Нью-Джерсі був знайдений голотип *Hadrosaurus foulkii*, який був потім описаний палеонтологом Джоозефом Лейді (під керівництвом якого Коуп вивчав анатомію). Це була одна з перших американських знахідок динозаврів.

У червні 1872 року Коуп почав свої перші дослідження кістяних лож штату Вайомінг. Це погіршило його відносини з частиною палеонтологів тому, що він займався дослідженням в тому ж районі, що і вони. У 1872 році між Коупом і Маршем припинилися будь-які добрі стосунки назавжди.

Водночас Лейді, Коуп і Марш робили великі відкриття стародавніх рептилій і ссавців на заході. Серед нових зразків, описаних науковцями, були *Uintatherium*, *Loxolophodon*, *Eobasileus*, *Dinoceras* і *Tinoceras*. Проблема полягала в тому, що багато з цих знахідок не відрізнялися одна від одної. Насправді Коуп і Марш знали, що деякі зі скам'янілостей, які вони збирали, вже були знайдені іншими. Марш частину своїх знахідок ідентифікував вже по наявній класифікації, а також деякі відніс до нових видів ссавців (напр.: *Sinocerea*). Коуп опублікував широке аналітичне дослідження, де запропонував новий план класифікації еоценових ссавців, у якому він відкинув роди Марша на користь своїх власних.

Марш здійснив свою останню подорож за підтримки Єльського університету в 1873 році з великою групою з тринадцяти студентів, які супроводжували його, захищені групою солдатів. Через занепокоєння з приводу його більш розкішних і дорогих експедицій у минулі роки Марш змусив студентів самостійно оплачувати дорогу. Ця екскурсія виявилася останньою для Марша: протягом решти Кістяних воєн Марш вважав за краще заручитися послугами місцевих колекціонерів. Хоча у нього було достатньо кісток для вивчення роками, апетит вченого зростав.

Багато із кісткових решток динозаврів було знайдено в Комо-Блафф (це довгий хребет, розташований в штаті Вайомінг, біля озера Аврора або Комо). Коуп і Марш використовували свої особисті статки

для фінансування експедицій в Комо-Блаффа кожного літа, а потім проводили зиму, публікуючи свої відкриття. Невеликі армії мисливців за скам'янілостями у вагонах, запряжених мулами, або на потягах незабаром відправляли буквально тонни скам'янілостей назад на схід. Палеонтологічні розкопки тривали п'ятнадцять років, з 1877 по 1892 рік.

Відкриття Коупа і Марша супроводжувалися сенсаційними звинуваченнями в шпигунстві, крадіжці робітників і копалин, а також у хабарництві. Двоє чоловіків настільки захищали свої місця копання, що вони знищували менші або пошкоджені скам'янілості, щоб запобігти їх потраплянню в руки суперника, або засипали свої розкопки брудом і каменем. У той час, як Коуп і Марш билися за скам'янілості на Заході Америки, вони також намагалися зробити все можливе, щоб зруйнувати професійну довіру один до одного. Принижений своєю помилкою в реконструкції плезіозавра *Elasmosaurus*, Коуп намагався приховати свою помилку, купуючи кожен примірник журналу, в якому він був опублікований. Тим часом Марш подбав про оприлюднення цієї історії. Швидкий і приголомшливий випуск наукових статей Коупа означав, що Маршу не було труднощів знайти випадкові помилки, якими можна було б критикувати Коупа. Сам Марш не був безпомилковим; він помістив череп брахіозавра на скелет бронтозавра.

Суперництво Коупа та Марша тривало до смерті Коупа в 1897 році, до того часу обидва чоловіки були фінансово розорені. У останні роки Коуп страждав від виснажливої хвороби, і йому довелося продати частину своєї колекції скам'янілостей і здати в оренду один зі своїх будинків, щоб звести кінці з кінцями. Маршу, у свою чергу, довелося закласти своє житло та попросити в Єльському університеті зарплату, на яку можна було б жити. Суперництво між ними залишалося. Коуп кинув останній виклик перед смертю. Він пожертвував свій череп науці, щоб можна було виміряти його мозок, сподіваючись, що його мозок буде більшим за мозок його суперника; у той час розмір мозку вважався мірилом інтелекту. Марш так і не прийняв виклик, і, як повідомляється, череп Коупа все ще зберігається в Університеті Пенсільванії.

Судячи з чистих цифр, Марш «переміг» у Кісткових війнах. Обидва вчені зробили знахідки величезної наукової цінності, але в той час, як Коуп відкрив загалом 56 нових видів динозаврів, Марш відкрив 80. На пізніших етапах Кістяних воєн у Марша в розпорядженні просто було

більше людей і грошей. Коуп також мав набагато ширший набір палеонтологічних інтересів, тоді як Марш майже виключно займався скам'янілими рептиліями та ссавцями.

Отже, Коуп і Марш були фінансово та соціально зруйновані своїми спробами випередити та зганьбити один одного. Але вони зробили важливий внесок у науку та галузь палеонтології та дали значний матеріал для подальшої роботи – обидва вчені залишили після своєї смерті багато нерозкритих ящиків зі скам'янілостями. Зусилля цих двох чоловіків привели до відкриття та опису понад 136 нових видів динозаврів. Продукти «Кісткових війн» привели до розширення знань про доісторичне життя та викликали інтерес громадськості до динозаврів, що призвело до продовження розкопок скам'янілостей у Північній Америці в наступні десятиліття.

«Війни кісток» дуже сильно популяризувало палеонтологічну науку. Завдяки внеску двох вчених палеонтологічна наука пережила стрімке піднесення й вихід до широких мас. Крім конкурентної боротьби, відбувається збільшення досліджень та видання наукової літератури. Звичайно через їх суперечки деякі копалини були пошкоджені під час сварки. На долю цих вчених їх запекла боротьба вплинула тим, що призвела к фінансовому краху, але саме завдяки цій історії наука пережила стрімке наукове піднесення.

Джерела та література

1. Colbert E. H. Fossil-Hunter's Notebook: My Life with Dinosaurs and Other Friends. San Francisco: «Dutton Adult», 1980. P. 63–64.
2. Colbert E. H. The Great Dinosaur Hunters and Their Discoveries. Courier Dover Publications, 1984. 384 с.
3. David A. E. Dinosaur Hunters. Rocklin: Prima Publishing, 1993.
4. Martin A. J. Introduction to the Study of Dinosaurs. Blackwell Publishing, 2006. 560 с.
5. Rudwick M. J. The Meaning of Fossils: Episodes in the History of Palaeontology. Chicago: «University of Chicago Press», 1976. 308 с.

УДК 94:341.43]«1944»(=512.19)(043.2)

Денисюк І. В.

студентка 534 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Міронова І. С.

д-р. іст. наук, професорка, завідувачка кафедри історії
ЧНУ ім. Петра Могили

МАСОВА ДЕПОРТАЦІЯ КРИМСЬКИХ ТАТАР 1944 РОКУ

Депортація кримських татар розпочалася о 3 год. ранку 18 травня 1944 року і, основна частина депортацій завершилася 20 травня. У цю операцію включено 32 тис. працівників НКВС. Під час евакуації кримським татарам «дозволялося» забрати з собою особисті речі, продукти харчування та інше в обсязі до 500 кг на сім'ю, що займало від кілька хвилин до півгодини. Проте, насправді вдалося взяти лише у середньому 20–30 кг речей та продуктів, а більшість їхнього майна було конфісковано державою. Також фіксувалося багато випадків мародерства. Упродовж двох днів кримські татари були транспортовані до залізничних станцій у Бахчисарай, Джанкої та Сімферополі, звідки потім відправлялися ешелонами на схід.

Під час головної хвилі депортації, яка тривала з 18 до 20 травня, з Криму було вивезено 180 014 осіб. Для їх перевезення використовувалося 67 ешелонів. Попри те, що кінцевим пунктом призначення, згідно із Постановою ДКО, була УзРСР (куди потрапило 151 136 кримських татар), ешелони із депортованими було відправлено також до спецпоселень Марійської АРСР (8597), Казахської РСР (4286), Молотовської (10 555), Кемеровської (6743), Горьківської (5095), Свердловської (3594), Івановської (2800), Ярославської (1059) областей РРФСР.

Крім того, упродовж квітня–травня мобілізованими військкоматами було відправлено на наряди до Головного управління формування резервів 6 тис. кримськотатарських юнаків до міст Гур'єв (Атирау, Казахстан), Куйбишев та Рибінськ. Додатково, ще 5 тис. кримських татар були направлені на роботи до таборів заводу «Московуголь». Окремо, 5989 чоловік, яких звинувачували у співпраці з нацистами та інших «антирадянських елементів», були заарештовані під час депортації і відправлені до ГУЛАГу. Цих осіб не враховували в загальних статистичних даних про вигнанців.

У червневих депортаціях було додатково виселено 3141 кримського татарина, яким пощастило врятуватися у травні. Отже, загальна кількість вигнаних з Криму корінного народу склала 183 тис. осіб на загальне спецпоселення, 6 тис. осіб у табори управління резервів, 6 тис. осіб до ГУЛАГу, 5 тис. осіб для Московського вугільного тресту, а загалом 200 тис. осіб. Серед дорослих спецпоселенців також були 2882 українці, роми, караїми та представники інших національностей, яких було виселено через їх належність до змішаних шлюбів.

Останній ешелон з депортованими прибув до Узбекистану 8 червня, і певна частина кримських татар загинула під час подорожі. Кількість таких загиблих, зазначена в офіційних джерелах (191 людина), викликає сумніви. Однак навіть радянська статистика свідчить про зменшення кількості вигнаного населення.

Відразу після перемоги над нацизмом розпочалася загальна демобілізація кримських татар зі складу радянської армії. У період 1945–1946 років 8995 військовослужбовців було направлено до примусових таборів у Сибіру та Уралі, і їм дозволили повернутися до родин лише через кілька років. Таку саму долю зазнали й відзначені воїни. Навіть двічі Герою Радянського Союзу Амет-Хану Султану не дозволили повернутися до Криму. Усім військовослужбовцям анулювали військові квитки та заборонили носити зброю. При цьому старшим офіцерам дозволяли залишитися на службі, тоді як старшим офіцерам-політпрацівникам та працівникам карних органів приписували депортацію

Стало повсюдним явищем втечі з місць заслання. Особливо значний масштаб це явище набуло у 1948 році, коли змогли втекти 8692 кримських татар. З них було затримано 6295 осіб, а 2645 осіб було притягнуто до відповідальності. Уряд у своїй спеціальній постанові «Про заслання, висилку і спецпоселення», прийнятій 21 лютого 1948 року, наказав МВС встановити режим повного припинення втеч. Додатково, 28 листопада 1948 року Президія Верховної Ради СРСР Указом «Про кримінальну відповідальність за втечу з місць обов'язкового і постійного поселення у віддалені райони Радянського Союзу» встановила довічний термін виселення та призначила 20-річне покарання примусовими роботами за втечу та 5 років – за переховування.

Радянський уряд 5 липня 1954 року зняв з обліку депортантів, які не досягли 16 років, а також молодих людей, які прийняті на навчання до навчальних закладів. Ще 13 липня 1954 року Верховна Рада СРСР

скасувала свій указ від 26 листопада 1948 року про кримінальну відповідальність за втечу з місць заслання.

Починаючи із 1968 року розпочався організований процес повернення кримських татар до Криму. Наприкінці 1960-х – на початку 1970-х років на батьківщину повернулися понад 200 родин, а також така ж кількість осіб прибула самостійно. До початку масового повернення наприкінці 1980-х років, у Криму проживало близько 7 тисяч кримських татар.

14 листопада 1989 року була ухвалена Декларація «Про визнання незаконними та злочинними репресивних актів проти народів, що були піддані примусовому переселенню, та гарантування їхніх прав» Верховною Радою СРСР. Після цього, 7 березня 1991 року була ухвалена Постанова «Про скасування законодавчих актів, пов'язаних із Декларацією Верховної Ради СРСР від 14 листопада 1989 року «Про визнання незаконними та злочинними репресивних актів проти народів, які були піддані примусовому переселенню, та гарантування їхніх прав». Це надало необхідну легітимність процесу відновлення майнового та іншого статусу репатріантів за допомогою держави, який вони мали до моменту депортації.

УДК 94(4)«1236/1795»(043.2)=111

Захарченко М. Г.

студент 634 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Шевченко Н. В.

канд. іст. наук, доцентка кафедри історії ЧНУ ім. Петра Могили

LITHUANIA-RUSSIAN SYNCRETISM IN THE PROCESS OF FORMATION GRAND PRINCIPALITY OF LITHUANIA

Lithuanians, who were ancient neighbors of Kievan Rus' state, had close relationship with them. This relationship was strengthened first of all by geographical location of the Lithuanian and Latvian lands. Trade routes, which passed through the lands and then join with «The path from the Varangians to the Greeks». Actually, in order to control the path, during the reign of Prince Yaroslav, on the place of modern city Tartu, Yuryiv fortress was built.

Co-funded by
the European Union

НІОНВАЛІННІЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

At the end of XII – first half of XIII century, when the process of the decline of the Kieven Rus' state takes place, the situation started to change to the opposite. After that the Lithuanian tribes started increasingly active to carry out campaigns on the land of Russia. The initial goal was slaves and treasure, however the situation is beginning to change at the end of XIII century. Under the influence of external factors: invasion of the knights of the Teutonic Order, who subjugated the lands of Prussia and Livonia and the thread of expansion of Horde possessions on the land of modern Belarus.

This initiated an interesting, but completely logical process. The Lithuanians, who were representatives of the Baltic tribes, practiced paganism and they didn't have the great history of statehood (though they form small principalities, however they have not reach the institutional level of the management system of the Kieven-Rus' state). However, they had a significant number of noble princely families – the primary instrument of marriage and alliance politics of their time. They also had relatively strong armed forces to defend against the Teutonic Order's attacks. In contrast, the neighboring Rus' principalities were in a fundamentally different position. On the one hand, they belonged to the Christian world and had almost four centuries of state history, which meant they had modern institutions for effective governance, something the Lithuanians lacked. On the other hand, they began to face difficulties in finding candidates for dynastic marriages and experienced dynastic crises. Forming marriage alliances with representatives of other Rus' principalities, which were under the control of the Golden Horde, became impossible, as it could result in their own subjugation. Therefore, it became most logical to form marriages with representatives of Lithuanian families. As a result, Lithuania, instead of going through the complex process of state formation, simply utilized the "experience" of the Kyivan Rus' state, and the Rus' principalities, particularly Smolensk, Polotsk, Novogrudok, and later Turau-Pinsk, found partners that allowed them to maintain their independence from the Horde. Subsequently, through marriage diplomacy, they became part of the Lithuanian state, becoming co-creators of the Grand Duchy of Lithuania.

This long coexistence would also change the policy of the Lithuanians. As noted by the renowned Lithuanian historian E. Gudavichus in his book "History of Lithuania from Ancient Times to 1569": "Christianity did not cause great dissatisfaction in the domains of Mindaugas and Nalsia: the Lithuanian aristocracy, raised and nurtured by their Ruthenian and Polish mothers, followed a typically syncretic path, outwardly accepting the

supreme Christian God while turning to their own deities in everyday life." This became one of the main characteristics of Lithuanian nobility. Understanding the fragility of their position, and having a multi-ethnic and multi-religious country, they chose the path of religious syncretism and granting wide autonomy to the territories. This allowed the Grand Duchy of Lithuania to become a joint state, both native to Lithuanians, Belarusians, and Ukrainians.

Sources and Literature

1. Гудавічус Е. История Литвы с древнейших времен до 1569 года. Москва: Фонд имени И. Д. Сытина, 2005. 680 с.
2. Котляр М. Русь, Литва і Земля ятвягів у ранньому середньовіччі. *Ukraina lithuanica*. 2015. № 3. С. 10–20.
3. Дубонис А. Борьба за литовский престол после смерти короля Миндаугаса (1264–1268 гг.). *Україна в Центрально-Східній Європі*. 2004. № 4.

УДК: 34+341.3] (477+4ЄС)

Кобець Є. А.

студент 634 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Котляр Ю. В.

д-р. іст. наук, професор кафедри історії ЧНУ ім. Петра Могили

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНА-ЄС У СФЕРІ ІЮСТИЦІЇ, СВОБОДИ ТА БЕЗПЕКИ

Розділ III союзної угоди між Україною та Європейським союзом, який визначає основні напрями співпраці між сторонами, присвячений питанню співробітництва в галузі правосуддя, свободи та безпеки. Важливою метою співпраці є встановлення верховенства права та зміцнення відповідних інституцій, зокрема створення правоохоронних органів та системи правосуддя, зміцнення судової системи та гарантія її незалежності та справедливості. Співпраця у сфері правосуддя, свободи та безпеки базується на принципах поваги до прав людини та основних свобод.

Положення даного розділу передбачають поглиблення розвитку співробітництва в області міграції, співробітництва по боротьбі з

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

відмивання грошей і тероризмом, фінансуванням організованої злочинності, а також в області надання правової допомоги у цивільних і кримінальних справах. Важлива увага приділяється забезпеченню мобільності громадян та введенню безвізового режиму для громадян України.

Основні робочі органи, які координують розвиток діалогу між Україною та ЄС у галузі правосуддя, свободи та безпеки, щорічно збираються в рамках засідання Комітету асоціації Україна–ЄС з питань свободи, безпеки, статусу виконання Плану дій щодо лібералізації візового режиму, питання боротьби зі злочинністю та були проаналізовані корупція, реформа судової системи, системи прокуратури та правоохоронних органів, правове співробітництво, захист персональних даних, міграція, надання притулку та прикордонний контроль, боротьба з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму, незаконна боротьба з незаконним обігом наркотиків.

Конференція з діалогу з прав людини проводиться щороку. В ході зустрічі сторони обмінюються думками про права України, зокрема про тимчасово окуповані Росією території Криму і Севастополя, а також про наслідки російської агресії на сході України. Активний діалог в області USB відбувається як на високому політичному, так і на професійному рівні.

18 червня 2007 року Україна та ЄС підписали Угоду про спрощення оформлення віз та Угоду про реадмісію осіб. 23 липня 2012 року була підписана Угода про внесення змін до Угоди між Україною та ЄС про спрощення оформлення віз, яка набрала чинності 1 липня 2013 року.

УДК 94(477)“1903”“043.2)

Коваль О. Г.

студент 634 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Міронова І. С.

д-р. іст. наук, професорка, завідувачка кафедри історії
ЧНУ ім. Петра Могили

ДІЯЛЬНІСТЬ ЄЛИСАВЕТГРАДСЬКИХ МІСЬКИХ ДУМИ ТА УПРАВИ В 1903 Р.: ОСОБИСТІСНИЙ ВИМІР

Життя людей, колективів, організацій, країн, держав зіткано із мільйонів відносин між людьми в них. Робота Єлисаветградських міських думи та управи теж не була винятком і в 1903 р. Погляди, соціальний стан, політичні та економічні інтереси та інше – все це впливало на їхню роботу. Показово, що міський голова Єлисаветградської міської думи Олександр Миколайович Пашутін не часто виступав із статтями, зверненнями у періодичних виданнях із поясненням своєї позиції з тих чи інших питань. Але ситуація з училищем на гроші підприємця Ельворті кардинально вплинула на його позицію як міського голови Єлисаветграда. Наведемо його лист до редакції газети «Одесские Новости»: «Милостивий пане редакторе! У № 6003 «Одеських Новин» поміщена кореспонденція з Єлисаветграда, в якій, між іншим, сказано про неточність викладу постанови міської думи про пожертву пана Ельворті 16 тис. руб. на будівництво будівлі для народного училища імені міського голови О. М. Пашутіна. Тим часом, постанова міської думи з цього предмета в журналі 19 травня цього року записана цілком ясно і точно і на засіданні міської думи 12 червня при підписанні журналу гласними затверджено зборами. Ось його редакція: «Висловити щиру вдячність пану Ельворті за таку щедрю пожертву на потреби початкової освіти дітей робітничого класу міста і просити його повідомити, чи не визнає він можливим змінити умову про переваги прийому дітей до училища в такому сенсі, щоб у разі великого напливу учнів в училищі дітям робітників його заводу було представлено лише 50 % всіх місць в училищі, інші 50 % становили діти всіх інших жителів передмістя Ковалівки». Потім у тій же кореспонденції, з приводу звільнення від служби помічника секретаря міської ради Єлисаветградської та діловода будівельного столу І. М. Яковлева сказано, що пан Яковлев

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

не був затверджений, але зазначену посаду він обіймав кілька років під особистою відповідальністю або запорукою пана Пашутіна. Тим часом, за пана Яковлева пан Пашутін ніякої особистої відповідальності чи запоруки на себе ні перед ким не приймав, а пан Яковлев був допущений за особистим розпорядженням колишнього пана херсонського губернатора, князя Оболенського, під час його сіятельства в 1879 році в місті Єлисаветграді. У той час губернська адміністрація при розгляді затребуваних списків службовців у міському управлінні не визнала можливим дати своєї згоди щодо тих службовців, на яких не було письмової згоди губернської адміністрації при їх призначенні на службу [1].

Продовжуючи тему діалогу в газеті, відзначимо велику реакцію на лист міського голови Єлисаветграда О. М. Пашутіна із роз'ясненнями та поясненнями в Єлисаветграді та Одесі. Наведемо також повністю відповідь-коментар на лист голови Єлисаветградської міської думи. «Надрукований у № 6008 нашої газети «лист до редакції» пана О. Пашутіна у відповідь на мою кореспонденцію в № 6003 викликав певну сенсацію. Остання пояснюється не змістом листа пана Пашутіна, а винятковості факту звернення нашого лорд-мера до друкованого слова з метою роз'яснення питання. У Єлисаветграді, як відомо, проти друкованого слова звикли протестувати лише з ціпком чи револьвером у руках та з піною біля рота. Віддаючи належну данину поваги виявленій паном Пашутіним у разі культурності, вважаю водночас необхідним сказати кілька слів сутнісно.

Пан Пашутін у своєму листі стверджує, що в моїй кореспонденції сказано «про неточність викладу постанови міської думи з питання про пожертву пана Ельворті 16 тис. руб. на будівництво будівлі для народного училища імені міського голови А. М. Пашутіна», і тут же наводить справжнє. Тим часом я писав не про неточність постанови думи, а про те, що гласний Дериченко визнав редакцію зазначеної постанови принизливою для гідності міського управління. Тільки ця думка пана Дериченка склала предмет моєї кореспонденції, але аж ніяк не має наміру заперечувати точність постанови, про що в кореспонденції немає жодного слова. Різниця дуже суттєва, і внаслідок цього твердження пана Пашутіна є безпідставним. Тепер же, маючи перед собою справжню редакцію постанови, я дозволяю собі помітити, що вона, крім дійсно невдалої з погляду гідності думи форми, страждає ще неточністю в порівнянні з тими думками, які були висловлені в засіданні деякими гласними, які порушили питання про

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

неприйнятність умов пана Ельворті. Насамперед висловлено думку про досконалу недоречність будь-яких спеціальних умов, оскільки міські училища повинні існувати «на загальних підставах», що виключають переваги для будь-якої групи населення. У всякому разі, кінцевий висновок дебатів був той, що пан Ельворті своїми умовами поставив у скрутне становище думу, позбавивши її можливості прийняти дар лише з подякою, без застережень. У вигляді лише необхідного компромісу дума погодилася, на пропозицію деяких гласних, прийняти дар за умови надання дітям робітників на заводі пана Ельворті не більше половини всіх місць у проєктованому училищі. Про це управі доручено було приватно повідомити пану Ельворті і схилити його до ухвалення умови думи. Редакція ж ухвали надала справі зовсім іншого відтінку і саме такої властивості, що пан Дериченко знайшов можливим визнати редакцію принизливою для гідності думи. Упорядник редакції переніс центр питання на інше місце. Дума виставила цілком певну умову прийняття дару, але вона цілком затушевана і сталося так, що дума не вирішила питання, лише просить пана Ельворті повідомити, «чи визнає він можливим змінити умову переваги прийому дітей в училище». Таким чином, останнє слово надано пану Ельворті, чого дума зовсім не мала на увазі. І справді, в якому становищі опиниться дума, якщо пан Ельворті знайде неможливим змінити умови! Підкоритися бажанням пана Ельворті дума навряд чи знайде зручним, оскільки фактично вже вирішила питання у сенсі; відхилити пропозицію пана Ельворті знову-таки вкрай незручно. Ці незручності, нам здається, не мали б місця, якби постановою просто свідчила, що дума вирішила прийняти пожертву на таких умовах. Тоді пан Ельворті, міркуючи з твердою постановою думи, здійснив би своє бажання вшанувати ювілей пана Пашутіна, або відмовився б від цього. На закінчення кілька слів щодо звільнення помічника секретаря міської управи І. М. Яковлева. Пан Пашутін заявляє, що він на себе не брав жодної особистої відповідальності чи поруки за Яковлева, що останній ще у 1897 році був допущений до виконання посади за особистим розпорядженням колишнього губернатора князя Оболенського. Документальних доказів моральної, так би мовити, ініціативи пана Пашутіна в мене, зрозуміло, немає, бо йшлося на словах. Але проста логіка підказує, що якщо князь Оболенський не дав своєї письмової згоди на твердження Яковлева, значить була до того серйозна перешкода будь-якої специфічної властивості... роду гарантією. Але хто міг узяти на себе таку серйозну і

нелегку місію, як не той, від якого цілком залежить запрошення і звільнення службовців? З огляду на ці міркування заслуговують на довіру заяви про те, що Яковлев тримався в управській канцелярії, завдяки пану Пашутіну. Теперішній губернатор В. А. Левашев не виявив можливим стверджувати Яковлева ні письмово, ні словесно. Пан Пашутін, мабуть, також не знайшов для себе тепер зручним клопотатися за Яковлева, і останнього довелося звільнити» [2]. Ця велика і ґрунтовна відповідь та вся полеміка в пресі надзвичайно оживила та збурила громадське життя в Єлисаветграді влітку 1903 року та показала дуже цікаві нюанси роботи міських службовців, призначення на посади, можливе опікування на роботі. Таким чином, ми бачимо, наскільки емоційними, навіть, гарячковими, були особисті відносини в роботі Єлисаветградських міських думи та управи в 1903 році.

Джерела та література

1. Одесские Новости. 1903. № 6008. 24 июня.
2. Одесские Новости. 1903. № 6020. 7 июля.

УДК 94(441)«19»

Костюк Є. М.

студент 534 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Підберезних І. Є.

д-р. юрид. наук, доцент кафедри історії ЧНУ ім. Петра Могили

БРИТАНСЬКА КОЛОНІАЛЬНА ПОЛІТИКА У ХІХ СТОЛІТТІ В АЗІЇ

Одним із напрямків англійської зовнішньої політики кінця ХІХ ст. було розширення своїх колоніальних територій. Втративши більшу частину північноамериканських колоній, англійці намагалися зміцнити свій вплив у Канаді та почали освоєння Австралійського материка. Також наприкінці 40-х рр. ХІХ ст. вони завершили завоювання Індії. Британська зовнішня політика неодноразово призводила до війн з державами, які межували з її колоніями, переважно велися війни з Бірмою, Афганістаном, Персією.

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

У 1839 р. Велика Британія почала Першу опіумну війну проти Китаю. Обумовлено це було тим, що в Китаї існувала політика самоізоляції й ввіз товарів у Китай здійснювався через єдиний порт в місті Кантон. Це робило дисбаланс між династією Цин та Британською імперією, адже влада Китаю могла контролювати торговий потік з Європи. Щоб прибрати цей дисбаланс, Британська Ост-Індійська компанія почала продавати опіум, торгівля здійснювалась через незалежних торговців. Великий наплив опіуму негативно вплинув на китайський торговий профіцит, багато людей стало залежними від нього. З цим потрібно було щось робити, і тому урядовий комісар Лінь Цзе-суй конфіскував британський контрабандний опіум. У відповідь на це британський флот без оголошення війни почав воєнні дії проти Китаю. Непідготовлена та відстала в технічному плані китайська армія програла цю війну, і влада була вимушена піти на підписання нерівноправного Нанкінського договору. За результатами мирного договору Велика Британія отримала у довічне користування острів Гонконг, а також відкрила свої торгові представництва у містах Шанхай, Нінбо, Амой, Фучжоу та Кантон, створивши потужні умови для британської колоніальної торгівлі.

Також британський уряд проводив політику «систематичної колонізації», заохочуючи масове переселення надлишкового населення у свої колоніальні володіння. Ця політика стала основою для створення колоній нового типу – переселенських, в яких чисельність європейського населення стала перевищувати кількість корінних жителів. «Систематична колонізація» дозволяла позбавлятися від найбільш неспокійних елементів британського суспільства – від ірландців, революційно налаштованих робітників. Завдяки цьому правлячі кола зуміли знизити напруження класової і національної боротьби в самій Великобританії і уникнути революційного вибуху.

Окрім колонізації, Велика Британія також спробувала встановити контроль над ключовими маршрутами і торговими шляхами. Наприклад, вона будувала канали та залізниці (наприклад, Індійські залізниці) для поліпшення торгівлі та забезпечення свого впливу в регіоні.

У 80-90-х рр. XIX ст. колоніальна експансія Великої Британії досягла найбільшого розмаху. Площа колоніальних володінь збільшилася до 33 млн кв. км, а чисельність населення – з 200 до 370 млн осіб. Площа самої Великої Британії становила менш як 1% площі її колоніальних володінь, чисельність населення – менш як 12%.

Джерела та література

1. Le Pichon, Alain (2006). China Trade and Empire. Oxford University Press. pp. 36–37.
2. The Oxford History of the British Empire: Volume III: The Nineteenth Century.

УДК 94:327.82](73:5-12)(043.2)

Кочетков В. В.

аспірант кафедри історії ЧНУ ім. Петра Могили

АРХІТЕКТУРА БЕЗПЕКИ ТА ДИПЛОМАТІЯ ЗА АДМІНІСТРАЦІЇ Б. ОБАМИ У КРАЇНАХ ПІВДЕННО- СХІДНОЇ АЗІЇ

4 листопада 2008 р., з перемогою Барака Обами на президентських виборах, нова адміністрація скоригувала свою стратегію зовнішньої політики в країнах субрегіону, яка була озвучена державним секретарем США Гілларі Клінтон як «розумна сила», що передбачала використання економічних, політичних, юридичних, культурних та дипломатичних інструментів для зміцнення зовнішньої політики США [1].

Необхідність лідерства США в сучасній системі міжнародних відносин відстоюють як представники неореалістичного мислення, які були ідеологами адміністрації Дж. Буша-мол., так і представники неолібералізму. Обидві школи виступають за необхідність такого лідерства, хоч мають різне бачення його масштабів і методів забезпечення. Саме це стало причиною того, що концепція американського лідерства стала об'єктом гострих політичних дискусій. Спроби створити новий клімат у міжнародних справах, посилення ролі дипломатії як альтернативи військовій силі, критика попередньої адміністрації Дж. Буша-мол., готовність до діалогу з країнами «вісі зла», переавантаження відносин з Росією, Китаєм, країнами Близького Сходу викликали негативну реакцію республіканців та інших консервативних сил. Вони розглядають такий курс Обами як вияв слабкості, зниження ролі США у світовій політиці. Всупереч таким настроям, Обама і його команда в цілому прагматично реалізують концепцію американського глобального лідерства [2, с. 13].

Політика адміністрації Б. Обама в країнах субрегіону суттєво відрізнялася від політики попередньої адміністрації Дж. У. Буша. Її характеризували, на думку авторки, по-перше, пріоритетність субрегіону в американській зовнішній політиці; по-друге, прагнення Вашингтону зміцнити регіональне лідерство США в АТР; по-третє, підтримання стабільності і балансу сил у субрегіоні та долучення до регіональних інтеграційних процесів. Таке зрушення пояснювалося не лише різними підходами демократичної і республіканської адміністрацій до пріоритетів зовнішньої політики США, а передусім глобальними зрушеннями в розстановці сил на міжнародній арені – переміщенням до АТР рушійного центру світової економіки, зростанням у зв'язку з цим політичного впливу регіональних держав, насамперед, Китаю, посиленням нестабільності через конкуренцію між регіональними центрами сили, виникненням нових нетрадиційних загроз у сфері безпеки [3, с. 29–31].

Адміністрація Б. Обама прийшла в Білий дім, коли втрата США глобального і регіонального лідерства в АТР стала очевидною. В цей час Р. Хаасс, президент американської Ради із зовнішніх справ, характеризував міжнародні відносини в термінах «без полярності», а З. Бжезінський виступив з ініціативою створення «великої двійки» («02») між США і КНР [4]. Прийшовши в Білий дім, адміністрація Обама зробила наголос на статусі США як тихоокеанської держави і розпочала політику активного дипломатичного залучення в АТР, паралельно реалізуючи завдання «відповідального» завершення війн в Іраку та Афганістані. Сприятливим підґрунтям для цього стало народження президента Б. Обама на Гавайях та чотири роки дитинства, проведені в Індонезії.

Президент Б. Обама чітко демонстрував своє прагнення повернути повномасштабне залучення США до субрегіону та активізував курс на зміцнення співпраці з АСЕАН як організацією, контури якої були намічені дипломатією Дж. Буша [5, с. 9]. Під час свого першого візиту до Східної Азії як Держсекретаря 15–22 лютого 2009 р. Г. Клінтон відвідала Японію, Індонезію, Південну Корею та Китай. У більшості випадків під час першої поїздки за кордон, зокрема, традиційних візитів у Східну Азію, секретарі відвідували тільки Китай, Японію і Південну Корею. Включення АСЕАН та Індонезії в список відвідуваних країн продемонструвало важливість субрегіону для американського національного інтересу та намір адміністрації посилити свій вплив у країнах ПСА [6, р. 42–47]. До речі, дружній

візит до Індонезії, у якій президент Обама провів дитинство, передбачав встановлення більш тісного співробітництва з цією найбільшою мусульманською країною для подальшого розширення співробітництва з АСЕАН і поліпшення іміджу США в мусульманському світі. І хоча із цих держав лише Республіка Індонезія була членом АСЕАН, однак це засвідчило, що вже тоді США шукали в АСЕАН партнера із цілого ряду питань, а саме – з проблем зміни клімату, економіки, торгівлі, освіти, охорони здоров'я, дипломатії та безпеки. У багатьох із цих областей у США вже існували певні програми та було налагоджено співробітництво, але адміністрація президента Б. Обами прагнула ще більше розширити ці зв'язки, надати їм конкретного спрямування. Також даний візит можна розглядати як прагнення Вашингтону до своєрідного примирення з мусульманським світом. Серйозною заявою на повернення США лідерства в АТР стало залучення Вашингтону до врегулювання ситуації в Південно-Китайському морі, де поновилися минулі протиріччя між країнами щодо статусу островів Спратлі, підтримка свободи навігації і врегулювання суперечок у Південно-Китайському морі на основі багатосторонніх домовленостей за посередництва Сполучених Штатів, оскільки це море було сферою національних інтересів США.

Резонансна Каїрська промова Б. Обами на початку червня 2009 р. стала подальшою «декларацією про наміри» Сполучених Штатів стосовно зняття напруги у відносинах між США та мусульманським світом і викликала у громадськості мусульманських країн АСЕАН у цілому позитивну реакцію. У Куала-Лумпурі були задоволені згадкою про Малайзію як державу, що демонструвала «дивовижний прогрес», а місцеві аналітики рекомендували уряду виступити організатором запропонованого американським президентом Ділового саміту США та ісламських держав. Позитивно був сприйнятий і співзвучний «методу АСЕАН» заклик Обами до «реалізації владних повноважень шляхом згоди, а не насильства», який малайзійські експерти поспішили інтерпретувати як відмову від політики «експорту демократії». Разом з тим, простежувалися і критичні коментарі. Так, авторитетна індонезійська газета «Джакарта пост» була вельми стримана в оцінках, зазначивши, що виступ у Каїрі був більш орієнтований на арабський, ніж на ісламський світ.

Варто зазначити, що одним із важливих питань при розгляді майбутнього військового співробітництва США з державами АСЕАН є те, чи будь-яка з цих держав готова збільшити у мирний час військово

співпрацю зі Сполученими Штатами у відповідь на китайські військові зусилля у залякуванні Тайваню. З цим пов'язане питання: чи буде будь-яка держава Південно-Східної Азії мати роль у підтримці США оборони Тайваню проти нападу Китаю або надання допомоги Сполученим Штатам у патрулюванні та охороні судноплавних шляхів у можливому сценарії Тайванського конфлікту? У зв'язку з поглибленням економічної інтеграції країн – членів субрегіону в структурі міжнародних відносин у країнах ПСА спостерігалися істотні зміни, що обумовлювали необхідність розробки нової моделі відносин у сфері безпеки та слідували концепції багатополарності міжнародних відносин. Одним з їхніх головних партнерів, зокрема у сфері безпеки, були США, які виступали, як і раніше, військово-політичною силою глобального масштабу.

Джерела та література

1. National Security Strategy. Administration: Barack Obama. 2015. 6 February. 29 p. National Security Strategy Archive. URL: <http://nssarchive.us> (accessed: 25.12.2017).
2. Гончар Б. М. Зовнішня політика адміністрації Б. Обама на шляху відновлення американського лідерства. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2012. № 113. С. 8–13.
3. Баранова Н. С. Північно-Східна Азія у доктринальних засадах тихоокеанської політики США (кінець 1990-х–2000-і роки). Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Інститут міжнародних відносин, 2003. Вип. 43 (Ч. II). С. 29–31.
4. Бжезінський, Збігнев. Велика Шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи [Текст]. Івано-Франківськ: [б.в.]: Лілея–НВ, 2000. 236 с.
5. Підберезних І. Є. Відносини США з країнами Південно-Східної Азії за часів президента Б. Обама. Актуальні проблеми всесвітньої історії: аксіологічні засади державотворення [Текст]: матеріали Міжнародної наукової конференції 21 листопада 2012 р., Київ, Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України» / за заг. ред. д.і.н., проф. Кудряченка А. І. К.: ПП: «Фоліант», 2012. С. 97–100.
6. Duke S. Northeast Asia and regional security. Foreign Affairs. Vol. 76. № 2. P. 42–47.

УДК 930.25(=411.16)(043.2)=111

Краковський О. В.

студент 634 групи ЧНУ ім. Петра Могили.

Науковий керівник:

Левченко Л. Л.

д-р. іст. наук, професорка, директорка Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України

JEWISH LISTS IN UKRAINIAN ARCHIVES

It's not a secret that Jews in the Russian Empire always tried to avoid army duty. There were many reasons for that. To make a long story short the state machine persistently tried to convert Jews to Orthodoxy. By all means of that it had led to the complete forgetting of their culture, language and lifestyle.

Jews being Jews desperately tried to save the nation. That's what they did for thousands of years.

Ironically these tensions had led to millions of documents created all over the years. Eventually a major part of them found the last refuge in many Ukrainian state archives.

It is well-known that Ukrainian archives are among many victims of all of the disasters of the twentieth century. Two world wars, revolutions, various uprisings, fires and other disasters are the key reasons why so much was lost along the way. So many documents simply don't exist anymore. Including lots of Jewish metrical books, revision lists and other well-known sources for Jewish genealogy in Ukraine.

Surprisingly, a significant part of various Jewish recruit lists survived and are now available for everyone. They seem to be a fantastic alternative to those forever lost birth, marriage, death records.

The Russian government finally obliged Jews to serve the army in 1827. It is believed that Jews didn't serve the army before for a number of reasons. The main one is that government officials didn't trust them. Young people speaking their own language with completely different cultural background and complete lack of will to serve are considered to be too dangerous for military purposes.

Young Jewish boys were able to be recruited to the army once they turned 12. The whole Jewish population was divided into special recruiting districts. One district for each thousand of Jewish men. It all started with ten boys to be recruited out of each district. The rate wasn't constant and

Co-funded by
the European Union

НЦ НАУКОВИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

changed over the years. It went to the top of 25 out of 1000 men during the Crimean war in the 1850s.

First Jewish recruit lists found in Ukrainian archives dated 1828. They could be found in various funds in local state archives. One of the largest such collections is in the State Archive of Kyiv Oblast Fund 280 Inventory164.

There's enormous number of various archival documents related to Jews and the Russian Empire stored in Ukrainian Archives. Roughly saying there are three types of them:

- Recruit Jewish family lists. These were written based on information from the last revision list and updated to the date. They look like extended revision lists. Women were also included in these lists till 1833.
- Recruited Jewish lists. These are the formular lists of Jews recruited to the army.
- All the variety of all the other documents related to the Jews in the Russian Empire army story. Millions of various documents stored in local state archives. Nearly all of them related to avoiding army duty. These cases store interesting family stories, birth records, registration lists, and various extracts from other documents.

One of the most known collections is the 1875 recruit list series. Vast majority of them related to the Kyiv gubernia could be found in the State Archive of Kyiv Oblast Fund 12 Inventory 3. A big part of them could be found in Fund 226 in the State Archive of Khmelnytsky Oblast covering a big part of former Podillia gubernia. Same kind of documents frequently could be found in a number of local archives.

Sources and Literature

1. Єврейське містечко. Власний проєкт автора на вікіджерелах:
https://uk.wikisource.org/wiki/єврейське_містечко

УДК 94:321.64|(470)(043.2)

Kreminska Ju.

master student at 032 History and Archeology
Petro Mohyla Black Sea National University

AUTHORITARIANISM IN MODERN RUSSIA

Authoritarianism is one of the specific features of political regime, which has been ruling during last decades in Russia. Authoritarianism is a political regime that basis for concentrating of monopoly government in hands of one or more groups. All this reduces or excludes role of representative institutions of government in society [1].

In 1992 former U.S. Richard Milhous Nixon and leading academic Richard Edgar Pipes warned in their articles about danger of reverting of dictatorship in Russia. In 1995 an historian and migrant Oleksandr Yakov wrote a book «Weimar Russia» where he predicted authoritarianism return. So when did these prophecies come true? There were tries to guess time of «wrong turn», analysts highlighted 1999-2000 years («Ryazan sugar», The Second Chechen War), 2007-2008 (Munich speech of Vladimir Putin, Russo-Georgian War), 2012-2014 (Russian protests or The snow revolution, Crimea) [2]. We can see those years were during the reign of Vladimir Putin.

The authoritarian administration is perceived as a legitimate in modern Russia. It has deep rooted in a wide traditional Russian political culture. The main secret of political succeed of the authoritarian current presidency of Russian Federation is hidden, certainly, in a political culture of the nation. The whole Russian society have never known real democracy. Annual research «Freedom House» classify Russia as a full-consolidated-authoritarian regime. Putin's system in Russian Federation carries some elements of totalitarianism and we can't ignore them. Physical practice of authoritarianism is included ideology of decreasing Russian political space through some legislative changes, falsification of referendum results and voting, obvious elimination of opposition. The result of the authoritarianism in Russia is far-reaching and multifaceted. The authoritarianism is a rhetorical technique, using to preserve the government in modern Russia, meanwhile, rhetorical Putin's leadership is connected to restore the order, rejection of chaos and confirmation about how greatness Russia is. Semantics of the term «Emperor» says about increasing authoritarianism in Russia, that means about generation of authoritarian tradition into Russian

politics. To this tradition were affected last authoritarian practices and gave rise to institutional structures, political culture and clear spheres of political possibilities which are preserved in modern politics.

An interaction between authoritarian rulers and nation helps to perpetuate those modern forms of authoritarian administration, the same as operates in Russia. Most Russians want a progress to the democracy and more modern Russian culture, enlightened by social science, but the political system ruins their desires. It becomes more authoritarian and confrontation every day.

Therefore, current political system of Russia reflects tendentious to authoritarianism, and it's important to see what happened in the nearest future. The way to the totalitarianism is a potential opportunity in Russia, but its development will depend on many factors and circumstances. The political system in Russia with authoritarian tendentious now makes supportive atmosphere for government to control citizens and restrict their rights and freedoms.

Sources and Literature

1. Політологія: підручник / М.М. Вегеш (ред.). К.: Знання, 2008. 384 с.
2. Громенко С. «Коли сучасна Росія збочила на шлях авторитаризму». URL: https://lb.ua/world/2023/01/28/543977_koli_suchasna_rosiya_zbochila_shlyah.html

УДК 94:929](1-87)(043.2)

Купріянова А. Є.

студентка 434 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Міронова І. С.

д-р. іст. наук, професорка, завідувачка кафедри історії
ЧНУ ім. Петра Могили

ВІДОМІ УКРАЇНЦІ ЗА КОРДОНОМ

Говорячи про долю України, можна сказати, що вона є досить складною. Як ми знаємо з історії, людям, які проживають на території сучасної України, ніколи не було легко жити тут. Виходячи з такого

становища наших територій, люди часто мали достатньо причин для того, щоб поїхати за кордон на пошук кращого життя. І навіть зараз багато українців були змушені покинути Україну через війну і можливо якась частина біженців вже не повернеться.

Українська еміграція – це термін для визначення українського населення, яке вимушено чи добровільно з економічних, політичних або релігійних причин переселилося за межі етнічної території в іншу країну на постійне чи тривале проживання. Явище починається у другій половині – наприкінці XIX століття і продовжується по нинішній день. Феномен української еміграції та діаспори як частини світового українства є унікальним явищем культури й історії України [1].

Донедавна в українській еміграції називали лише чотири хвилі переселенського руху, але сьогодні, на думку автора, досить доречно говорити про п'яту:

- перша – з початку 70-х років XIX століття – до початку Першої світової війни XX століття – економічна;
- друга – період між двома світовими війнами (1917–1939 рр.) – економічно-політична;
- третя – роки Другої світової війни та повоєнний період – політична [2];
- четверта – розпочалася у 1990-х роках – так звана «заробітчанська»;
- п'ята – з початку повномасштабного вторгнення в Україну – воєнна.

У різні часи були різноманітні причини та обставини, через які українцям було необхідно виїхати за кордон добровільно чи вимушено. Ось основні причини еміграції українців в різні періоди історії:

Соціально-економічні обставини:

- бідність і економічна невідповідність;
- голод і голодомори.

Політичні причини:

- репресії та політичне переслідування;
- революції і війни.

Пошук політичного притулку:

- політичні активісти емігрували через політичну активність та переслідування власних поглядів.

Етнічні і релігійні обставини:

- етнічна чи релігійна дискримінація.

Сімейні обставини:

- багато українців виїжджають за кордон, щоб бути ближче до своєї родини або через можливість об'єднання з родиною, яка вже емігрувала.

Освіта та розвиток кар'єри:

- отримання вищої освіти;
- можливості для розвитку кар'єри.

Незважаючи на всі ці причини, кожен громадянин, який виїхав за кордон є втратою для України, але чи можуть українці, живучи за кордоном, прославляти свою країну і приносити користь для неї? Звісно так! Ось історії деяких відомих українців за кордоном:

Олександр Архипенко. Скульптор і художник, один з основоположників кубізму у скульптурі, який вплинув на розвиток мистецтва ХХ століття, народився у Києві. Його вважають американським митцем, проте сам Олександр Архипенко ніколи не відхрещувався від свого коріння. Внесок Архипенка у розвиток скульптури як мистецтва величезний. Саме він ввів поліхромію – використання у скульптурі різних матеріалів та кольорів, він уперше створив рухомі композиції та скульптури, які освітлювалися зсередини.

Казимир Малевич. Видатний авангардист, «реформатор» у мистецтві, основоположник дизайну та сучасного арту, народився в Києві. Попри те, що часто значення К. Малевича пересічні українці оцінюють за його «Чорним квадратом», саме цей художник-авангардист розширив межі мистецтва, змінивши напрямок його руху. Він написав чимало праць з мистецтвознавства та заснував нові напрямки [3].

Серж Лифар. Родом із Київщини. З юності його тягнуло до мистецтва – молодим співав у хорі, грав на скрипці та фортепіано. Балетом почав займатися з 17 років. До Парижа його забрала вчителька танців, яка емігрувала. Ним захоплювалися митці та критики, називаючи богом танцю. Серед друзів Сержа – Пабло Пікассо, Сальвадор Далі, Коко Шанель. Від громадянства Франції танцюрист відмовився.

Міла Йовович. У 5 років Міла емігрувала з батьками до Америки. Тут вона й почала успішну акторську кар'єру. Крім цього Міла ще співає, грає на музичних інструментах і є професійною моделлю. На відміну від багатьох емігрантів, які бували в Україні раз у житті, вона

тут була неодноразово. Під час Революції гідності підтримала українців і закликала шанувальників жертвувати гроші на допомогу постраждалим на Майдані.

Богдан Гаврилишин. Економіст зі світовим ім'ям народився на Тернопільщині, зараз живе в Канаді. Б. Гаврилишин є членом Римського клубу – міжнародної неурядової організації, яка об'єднує громадських діячів і вчених з понад 30 країн світу і які займаються перспективами розвитку людства. Завдяки йому з'явився Всесвітній форум у Давосі. Сюди щороку з'їжджаються політики та перші особи світового бізнесу.

Макс Левчин. У свої 27 років киянин Макс Левчин створив систему платежів PayPal, якою зараз користується цілий світ. Україну хлопець покинув у 16 років. На сьогодні він є одним із найуспішніших та найбагатших програмістів у Силіконовій долині США [4].

Таким чином, українці незалежно від того, де вони знаходяться, можуть приносити славу та велич нашій країні. Це лише кілька прикладів відомих людей, які родом з України, але у світі їх набагато більше. Тому основна теза, яку можна винести звідси: *«Де б ти не був, пам'ятай хто ти є і звідки ти родом!»*.

Джерела та література

1. Українці в еміграції. URL: <https://www.memory.org.ua/osnovni-statti/ukrayinci-v-emigraciyi> (дата звернення 29.09.2023).
2. Українська еміграція: причини й наслідки. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/310/> (дата звернення 29.09.2023).
3. 7 видатних людей, які прославились за кордоном та залишились українцями. URL: https://espresso.tv/article/2016/11/12/7_vydatnykh_lyudey_yaki_proslavlyly_za_kordonom_ta_zalyshyly_ukrayincyamy (дата звернення 29.09.2023).
4. Емігранти, які прославили Україну на весь світ. URL: <https://krokus.tv/333-emgranti-jak-proslavili-ukrayinu-na-ves-svt.html> (дата звернення 29.09.2023).

УДК 340.12

Кучеренко А. Г.

студентка 634 мз групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Підберезних І. Є.

д-р. юрид. наук, доцент кафедри історії ЧНУ ім. Петра Могили

СТАНОВЛЕННЯ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

Процес поступового розвитку американського права охоплює чотири етапи.

Перший етап – від початку колонізації Північної Америки у першій половині XVII ст. до завоювання незалежності колоній наприкінці 80-х років XVIII ст. Його основним змістом було використання колоністами англійського права на свій розсуд.

Другий етап – від виникнення незалежної американської федеративної держави наприкінці 80-х років XVIII ст. до початку Громадянської війни першої половини 60-х років XIX ст. Основним його змістом було становлення самостійної американської системи права.

Третій етап – після Громадянської війни 1860-1865 рр. до Другої світової війни 1939 – 1945 рр. Кризові процеси обумовлюють внесення в американське право суттєвих змін.

Четвертий етап охоплює період від 1946 р. до сьогодення. Його основним змістом є набуття американською правовою системою сучасного вигляду.

В області інституту покарання було зроблено кілька важливих кроків на шляху реформування федерального законодавства. У 1984 р адміністрація Р. Рейгана провела через Конгрес так званий Комплексний закон про контроль над злочинністю, який в дусі жорсткої кримінальної політики передбачав заходи боротьби з небезпечними злочинцями і рецидивістами, регулював інші питання. Частина цього закону - Закон про реформу покарань, на підставі якого було створено Комісію з покарання, яка розробила основні напрямки за призначенням покарань, опубліковані в формі керівництв, що були покликані усунути різнобій в призначенні покарань за федеральні злочини. У 1994 р був прийнятий Закон про боротьбу з насильницькою злочинністю, самий репресивний в сучасній історії США, який збільшив число випадків застосування смертної кари.

Велику роль в регулюванні кримінально-правових відносин на федеральному рівні відіграють підзаконні акти, які видаються президентом, міністерствами і відомствами федерального уряду. Як правило, ці акти деталізують, конкретизують норми федеральних законів, але іноді і самі вони встановлюють кримінальну відповідальність за ті чи інші діяння.

Дія федерального кримінального законодавства є обмеженим. По-перше, воно застосовується у разі вчинення злочинів з так званим «федеральним елементом» щодо федеральних посадових осіб (наприклад, вбивство, заподіяння тілесних ушкоджень, перешкоджання виконанню службових обов'язків) або в зв'язку з виконанням ними своїх службових обов'язків (наприклад, хабарництво, розкрадання); за злочини, що зачіпають інтереси кількох штатів (наприклад, викрадення автомобілів і перегін їх з одного штату в інший або збут наркотиків); за посягання проти федеральних установ і служб (наприклад, пошти) або Сполучених Штатів в цілому (зрада, шпигунство та ін.). По-друге, воно застосовується у разі вчинення будь-якого злочину, що відбулося на територіях федерального значення (національні парки, заповідники, судна, що плавають під американським прапором у відкритому морі, а також знаходяться в польоті в повітряному просторі над відкритим морем, військові об'єкти і ін.). Якщо на цих територіях здійснюється посягання, яке федеральним законодавством не передбачається, то за аналогією застосовується право штату, де такі території розташовані. Основними джерелами кримінального законодавства штатів є Конституція США, конституції штатів, кримінальні закони, перш за все Кримінальний Кодекс, і підзаконні акти.

Що стосується карного права, конституції штатів мають як схожість з нею, так і відмінності. Загальне полягає в тому, що вони як правило закріплюють вищеперелічені положення конституції країни. Відмінності полягають в тому, що вони містять або більш детальну їх регламентацію, або положення, яких в ній немає. Наприклад, в Конституції штату Орегон (ст. 40 розд. 1) зазначається, що покаранням за тяжке вбивство при обтяжуючих обставинах повинна бути смертна кара, яка призначається на підставі одностайної думки присяжних, в іншому випадку призначається довічне тюремне ув'язнення з мінімальним терміном відбування покарання.

В конституціях штатів питанню покарання приділяється велика увага. Це стосується цілей покарання, видів вироків і способів їх

приведення у виконання. Наприклад, за Конституцією штату Арізона, смертна кара повинна виконуватися з використанням задушливого газу. Конституція штату Огайо забороняє залучати до відповідальності і карати за одні і ті самі злочини двічі (ст. 10), видавати особу за злочин, скоєний в цьому штаті (ст. 12).

Джерела та література

1. Конституція США. URL: https://www.constitutionfacts.com/content/constitution/files/USConstitution_pdf
2. Сполучені Штати Америки. Кримінальний кодекс штату Арізона. / перекл. Станіч В., Жмурко О. Видавництво «ОВК». 2021. 644 с.
3. Glushko, A. Doing Well And Doing Good: The Case For Privatising Prisons. Policy, 2016. 32, 1.
4. Ткаченко К. Від конкретного до загального: історія американського в'язня. Київ: К.І.С., 2011. 134 с.

УДК 930(043.2)

Макарішин С. В.

студент 434 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Міронова І. С.

д-р. іст. наук, професорка, завідувачка кафедри історії

ЧНУ ім. Петра Могили

«ПЕРЕПISУВАННЯ ІСТОРІЇ». ПИТАННЯ ОБ'ЄКТИВНОСТІ В ІСТОРИЧНІЙ НАУЦІ

Історія як наука, і як суспільно-культурне явище проходить шлях розвитку. Поширеною є думка, коли історія мислиться як єдиний процес, який об'єктивним ланцюгом об'єднує події, що сталися в минулому та може давати підстави для розуміння процесів сьогодення. Таким чином, історія зобов'язана відображати об'єктивну реальність. Вагомою проблемою є так зване «переписування історії», а передусім її викривлення з метою політизації. Особливо актуально ця проблема постає на зламі історичних епох, коли суспільство гостро намагається аналізувати події. Для української історії російсько-українська війна, а в особливості фаза повномасштабного вторгнення, і є такою точкою рефлексії.

Сучасне наукознавство розрізняє два поняття науки. Наука як галузь культури, невід'ємна складова духовного життя, світосприйняття в цілому. Приблизно з XVII ст., в ході процесу відокремлення науки від традиційної філософії з'явилася власне наука нового типу, та, яку прийнято називати «новевропейською», або «картезіанською». Її основоположниками були Рене Декарт (Cartesius – звідси «картезіанська»), Френсіс Бекон, Роберт Бойль та ін. Наука в їх розумінні виступала як система об'єктивних знань про дійсність, вона зорієнтована на пошуки об'єктивної істини [3]. Тоді постає питання об'єктивності, оскільки в контексті новоєвропейської науки науковість не ототожнюється з будь-яким знанням, а є об'єктивним, тобто незалежним від суб'єкта знанням.

Зокрема, так розглядали проблему об'єктивності певні течії думки в Європі, наприклад, позитивізм другої половини XIX ст. Історики-позитивісти переконані, що джерела адекватно відображають історичні події, так само як історики здатні об'єктивно досліджувати джерела. Наприклад, найбільш відомим представником позиції об'єктивізму в методології історії вважається Леопольд фон Ранке, передусім, завдяки своїй відомій тезі, яка стала гаслом історичного об'єктивізму: «Історик прагне показати минуле, яким воно було насправді» (wie es eigentlich gewesen war) [2].

Наприкінці XX – на початку XXI ст. переважали постмодерні підходи до цієї проблеми, в яких питання про можливість об'єктивного пізнання ставилося під сумнів як на загально-філософському, так і на конкретно-науковому рівні. Особливо в історичному плані постмодерністи декларували, що історичні джерела та праці істориків є текстами, а тексти за своєю природою не можуть об'єктивно відображати об'єкти знання.

Постмодерністи шокували академічне середовище та привернули увагу громадськості своїми спробами описати історичну реальність як суб'єктивну репрезентацію нашого сьогодення та визнати принципи історизму застарілими. Навпаки, представники суворого класичного історизму наполягають на тому, що історична дійсність «відбувається в реальності» і що історики не повинні виходити за рамки історії, яку вони вивчають, і трактувати минуле відповідно до власних стандартів. Хоча неокласики визнають незалежність минулого і поважають його, вони також вважають, що намагання говорити голосом минулого відповідно до вимог класичної науки не може витримати випробування практикою історичних досліджень.

Також необхідно звернути увагу на те, що і об'єктивність можна розглядати з різних сторін.

- Перший – філософський або абсолютний тип об'єктивності – бере свій початок у сучасній філософській традиції, починаючи з Р. Декарта, і тісно пов'язаний з ідеєю про те, що дослідник повинен пізнавати речі такими, якими вони є. Прихильники цієї концепції стверджують, що всі дослідники обов'язково дійдуть до одного й того самого твердження, яке і буде істинним.
- Другий тип – дисциплінарна об'єктивність – за критерій об'єктивності бере консенсус у певному дослідницькому середовищі.
- Третій тип об'єктивності – діалектичний. Він ґрунтується на тому, що у взаємодії суб'єкта й об'єкта пізнання певні об'єкти і стають власне об'єктами. Таким чином, на відміну від абсолютних або дисциплінарних типів, він залишає місце для суб'єктивності.
- Четвертий тип об'єктивності є процедурним і орієнтований на практику застосування імперсональних методів дослідження [2].

Сучасний неокласицизм пояснює об'єктивістський принцип встановленням взаємного діалогу між істориком (суб'єктом) та досліджуваною історичною реальністю (об'єктом), що дає змогу не лише зрозуміти, чому різні точки зору постійно конкурують в історичних наукових колах, але й чому кожне покоління «переписує історію». Звинувачення пропагандистів у «переписуванні історії» безпідставні, вони ігнорують унікальну особливість історичного знання [1]. Погляд на минулі події з віддаленої історичної відстані дозволяє нам побачити зв'язки, які неможливо побачити з близької відстані, і виявити нові взаємозв'язки між подіями. Крім того, зміни в наших загальних уявленнях про людей і суспільство спонукають нас по-іншому побачити й оцінити значення тих чи інших фактів минулого, побачити в минулому те, чого не бачили наші попередники. «Переписування історії» є своєрідною нормою, яка задовольняє вимогу кожного покоління вести діалог з минулим по-своєму, використовуючи терміни та поняття, які мають значення для цього покоління.

Таким чином, історія є не тільки природним потоком подій, які дійсно об'єктивно відбулися в минулому, а й сукупністю сприйняття цих подій окремими індивідами. А тому історія не є суцільним явищем, яке можна було б переписати і остаточно змінити, а лише змінити акценти, фокуси, доповнити новими теоріями, гіпотезами, які тим не менш мають проходити.

Джерела та література

1. Кремень В., Ткаченко В. Філософія історичного дискурсу в час політизації історії та історизації політики. Політичний менеджмент. 2009. № 2. С. 26–45.
2. Мішалова О. Питання об'єктивності історичного знання: роздуми з позиції аналітичної наративної філософії історії. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2022. № 43. С. 117–125.
3. Сич О. І. Проблема об'єктивності в історичному пізнанні: матеріали наукового семінару кафедри історії нового та новітнього часу., 13 лист 2007 р. Історична панорама 2007. Вип. 5. 158 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-4774.html>

УДК 94:323.272]:316.752](477+4ЄС)(043.2)

Мосін О. В.

студент 634 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Котляр Ю. В.

д-р. іст. наук, професор кафедри історії ЧНУ ім. Петра Могили

ВПЛИВ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ НА ВІДРОДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНИ

Вже дев'ять років весь народ України згадує події на Майдані, які відбулися у 2013-2014 роках та отримали назву Революція Гідності, або Євромайдан. Ця революція та боротьба українців проти агресії російської федерації стали визначними подіями для сучасної історії України, історії Європи та всього світу. Російська агресія проти України показала всьому світу справжнє обличчя путінського режиму та дала поштовх готуватися до опору.

Події 2013-2014 років в Україні мали великий вплив на відродження європейських цінностей в країні. Ця подія стала символом боротьби за демократію, права людини та правовий порядок.

Революція Гідності вплинула на відродження низки європейських цінностей України. Насамперед, це демократія та громадянське суспільство. Євромайдан змінив роль громадянського суспільства в Україні. Масові протести на Майдані Незалежності у Києві свідчили про велике бажання українського народу мати право самостійно

обирати своїх лідерів та вільно виражати думки. Люди активно виступали за свої права та участь у прийнятті рішень, що підтримує демократичні цінності.

Наступною цінністю є прозорість та боротьба з корупцією. Революція підкреслила проблему корупції в українському суспільстві. Рух за чесну владу став важливою частиною революції. Україна взяла на себе зобов'язання боротися з цією проблемою. Таким чином, на сьогоднішній день, Україна продовжує активно впроваджувати реформи, спрямовані на підвищення прозорості та ефективності державного управління, а також проводити заходи для боротьби з корупцією, що є однією з основних цінностей в Європі.

Однією з важливих європейських цінностей є культурний обмін. Революція Гідності зробила українську культуру більш відкритою до світових впливів та сприяла обміну ідеями, що сприяло поширенню європейських цінностей в українському суспільстві.

Велике значення для Європи мають права людини. Події під час Революції Гідності підкреслили важливість захисту прав людини та свободи слова. Це означає створення сприятливого середовища для розвитку громадянських свобод, свободи слова, права на справедливий суд та інші європейські стандарти. Україна прагне до виконання стандартів, що визначені в Європейській конвенції з прав людини.

Основною цінністю, яку відродили події на Майдані стала європейська та євроатлантична інтеграція України. Революція Гідності визначила курс України на вступ до європейських структур. Україна прагне наблизитися до Європейського Союзу та НАТО, приймаючи їхні стандарти та цінності. Це означає глибокі економічні, політичні та культурні зміни на шляху до європейської інтеграції.

Отже, Революція Гідності стала ключовим моментом в історії України, який суттєво вплинув на її розвиток і відродження європейських цінностей та сприяв руху України в напрямку демократії та правової держави. Цей процес є складним і тривалим, але він показує великий потенціал України для становлення як сучасної європейської країни.

УДК 94:356.15](043.2)

Настич П. В.

студент 634 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Гаргаун Я. І.

канд. іст. наук, ст. викладач кафедри історії
ЧНУ ім. Петра Могили

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ В УКРАЇНИ: СПРОБА ПЕРІОДИЗАЦІЇ

Після 24 лютого 2022 року, коли почалася повномасштабна війна Росії проти України, відбулося значне піднесення національної свідомості українського народу, активізація потужних соціально-суспільних рухів щодо захисту суверенітету України. Одним із таких потужних проявів консолідації та діяльності активної громадськості, якій дивується весь світ, став волонтерський рух в Україні. За період повномасштабної війни в Україні було створено десятки благодійних фондів та організацій, гуманітарних хабів, фандрейзингових платформ, та сотні невеликих локальних волонтерських об'єднань.

Тож, ми пропонуємо наступну періодизацію волонтерського руху в Україні, критерієм періодизації виступають ключові суспільно-політичні процеси в Україні:

– I етап (1991 – 2003 р.) – від періоду незалежності до Помаранчевої революції. Цей період характеризується становленням волонтерського руху в Україні. В цей час було створено службу під назвою «Телефон Довіри», де працювали волонтери (доброчинний Телефон Довіри в Одесі). Із 1992 року в Україні починає активно розвиватися мережа соціальних служб для молоді (нині – центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді). Також, завдяки волонтерам, починає активно розвивається напрям боротьби з розповсюдженням СНІДу та допомоги наркозалежним. Проте, значна кількість волонтерських організацій цього періоду не є самостійними, а працюють під егідою релігійних організацій, особливо протестантських церков. Наприклад, Українська Уніонна конференція церкви адвентистів сьомого дня ще у середині 1990-х років ініціювала створення Адвентистської медичної асоціації України (фондація продовжує діяти по сьогоднішній день, в її рядах понад 700 фахівців вищої і середньої кваліфікації, які надають медичну допомогу

нужденним в різних регіонах країни). У багатьох населених пунктах Закарпатського регіону осередками Римсько-католицької церкви було засновано мережу безкоштовних аптек. Крім того, у травні 1998 року Україна серед інших країн Центральної та Східної Європи, а також кількох країн Азії розпочала реалізацію регіональної програми «Ініціатива з роботи на добровільних засадах». Серйозним поштовхом у розвитку волонтерського руху цього періоду став 2001 рік, коли Україна долучилася до ухваленого ООН святкування Міжнародного року волонтерів 5 грудня щороку. На державному рівні волонтерство було визнано постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 року, якою було затверджено «Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг».

– II етап (2004 – 2013) – міжреволюційний період – цей етап відзначився формуванням волонтерських організацій переважно у соціальній та екологічній сферах. Особливого підйому у волонтерському русі не відбувалося.

– III етап (2014 - 2021) – від революції до війни – Революція Гідності та окупація Кримського півострова стали новим масштабним піднесенням волонтерського руху в Україні. Відбулося повна зміна діяльності волонтерів - із соціальної сфери у військову та медичну. Приватні волонтери почали створювати і реєструвати свої волонтерські організації, які займалися збором і постачанням до зони військових дій необхідних ресурсів. Робота волонтерів була орієнтована на надання медичної допомоги пораненим, допомогу переселенцям та пошук зниклих, звільнення полонених. Осередком діяльності волонтерів стали Донецька та Луганська області. В цей час працюють такі волонтерські організації «Народний тил», Help Army, «Крила феніксу», «Армія SOS», «Народний проект», «Волонтерська сотня».

– IV етап (2022 і до тепер) – період війни - під час війни, волонтерський рух в Україні набув перебрав на себе частину повноважень державних установ не тільки соціального характеру, а й навіть у військовій сфері. Наприклад, два найвідоміші волонтерські фонди, які акумулювали свою діяльність у сфері військового постачання – Фонд «Повернись живим» та Благодійний фонд Сергія Притули – допомагають Міністерству Оборони України забезпечувати військових усім необхідним. Так, наприклад, Фонд «Повернись живим» станом на кінець липня 2022 р. відзвітував про 4 млрд грн. донатів від 866 тис. благодійників. А Благодійний фонд Сергія

Притули зміг наприкінці червня за три дні зібрати 600 млн грн. на чотири турецькі безпілотники Байрактар. Так як сьогодні волонтерська діяльність охоплює донати від усього українського народу, вона визначається науковцями, як унікальне явище в сфері волонтерства.

Отже, в результаті дослідження, пропонуємо виокремити чотири періоди у становленні та розвитку волонтерського руху в Україні. Зазначена періодизація виходить із визначних соціально-політичних подій в історії незалежної України.

УДК 94(441)«14-18»

Ніколенко В. С.

студент 534 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Підберезних І. Є.

д-р. юрид. наук, доцент кафедри історії ЧНУ ім. Петра Могили

КРАЦІ АСИ НА ФРОНТАХ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

У роки Першої світової війни найбільш романізованим елементом була авіація. Особливим статусом знаменитостей у той час володіли «повітряні аси», їхні фотографії та інформація про бойові звитяги часто друкувалися в різноманітних газетах як під час війни, так і після її закінчення.

Вперше термін «ас» з'явився у Франції, пов'язано це насамперед з появою на фронті перших літаків-винищувачів. Найкращих пілотів почали друкувати на шпальтах газет, називаючи їх «асами» (картковий туз). Одразу виник і формальний критерій для здобуття такого статусу – пілот мав здобути не менше п'яти повітряних перемог, які є офіційно підтвердженими.

Першою людиною в історії, яку назвали асом, став французький авіатор Адольф Пегу, 28 квітня 1915 року він здобув свою п'яту перемогу в повітряному бою. Далі мова йтиме про найрезультативніших пілотів Першої світової війни, які посіли перше місце в рейтингу героїв повітряних баталій своєї країни.

Російська імперія: Зважаючи на величезну протяжність фронту та постійну нестачу авіаційної техніки, щільність її використання була значно нижчою. Тим не менш, лідером серед авіаторів Російської імперії став Олександр Козаков, на рахунку якого записано 15 збитих

літаків. О. Козаков другим у світі виконав небезпечний авіаційний прийом – повітряний таран та успішно вивів з ладу німецький розвідувальний літак.

США: Найуспішнішим серед американських пілотів-винищувачів був Едвард Рікенбакер. У складі 94-ї ескадрильї йому вдалося здобути 26 підтверджених повітряних перемог. За підрахунками, Е. Рікенбакер провів у повітрі близько 300 годин. За останні шість тижнів війни він збив 15 німецьких літаків, за що отримав звання капітана.

Італія: Кращим асом італійської авіації періоду Першої світової став Франческо Баракка. Почав свою службу у 8-й ескадрильї, пізніше продовжував виконувати бойові вильоти у складі 91-ї ескадрильї винищувачів. За увесь час військової служби Баракка зумів здобути 34 повітряні перемоги, більшість з яких на своєму улюбленому SPAD S.VII. 19 червня 1918 року він отримав смертельне поранення неподалік від Монтелло.

Австро-Угорська імперія: Найбільш результативним пілотом Австро-Угорщини вдалося стати Годвіну Брумовському. За час своєї служби на його рахунку числиться 35 знищених ворожих літаків, до того ж ще вісім залишилися не підтвердженими. Більшість бойових завдань Г. Брумовський виконав на Західному фронті. Після останнього успішного вильоту його було відізнано з фронту, через побоювання втратити легендарного пілота.

Бельгія: Віллі Коппенс – був провідним асом винищувальної авіації Бельгії, 37 підтверджених та шість вірогідних перемог у повітрі. В. Коппенс використовував специфічне для того часу озброєння літака – 11-мм кулемет Віккерса, тоді як звичним калібром для літаків був 7,92 мм.

Британія: Едвард Меннок – найвідоміший та найрезультативніший ас військово-повітряних сил Великобританії (1914–1918 рр.). У 1917 році Е. Меннока було призначено командиром авіаційної групи, саме на цій посаді йому вдалося реалізувати тактику командної роботи. Пізніше він отримав посаду командира 85-ї ескадрильї. На рахунку Едварда Меннока перебуває 61 підтверджена повітряна перемога.

Канада: Серед канадських авіаторів лідером є Біллі Бішоп. У складі 37-ї ескадрильї він ефективно боровся проти нічних рейдів німецьких дирижаблів, які здійснювали часті бомбардування. У 1918 році Б. Бішоп за два тижні зумів збити 19 літаків противника, а загальна кількість успішно знищених літаків становила 72 одиниці. У серпні 1918 року відкликаний з фронту.

Франція: Рене Фокк – офіційно вважається асом № 1 серед пілотів усієї Антанти. У перший місяць своєї служби Р. Фокк одразу здобув 19 перемог та отримав офіцерське звання. Всього за два роки частих бойових вильотів пілот здобув 75 підтверджених повітряних перемог, а за словами самого Рене Фокка, кількість збитих ним літаків становила 127 одиниць.

Німеччина: У Німеччині не було традиції іменувати кращих пілотів асами, там пілотам давали звання пілот-експерт. Манфред фон Ріхтгофен «Червоний Барон» – німецький пілот-винишувач № 1, якого визнано світове суспільство, як найрезультативнішого авіатора періоду Першої світової війни. У лютому 1917 року його було призначено командиром ескадрильї, яка розміщувалася неподалік від фронту в наметовому містечку, через це його ескадрилью прозвали «повітряним циркум». Після призначення командиром авіаційного полку М. Ріхтгофен продовжив здійснювати бойові вильоти, не звертаючи уваги на побоювання командування, про його можливу загибель. 21 квітня 1918 року він таки отримав смертельне поранення в груди. На рахунку Манфреда перебувають 82 підтвержені повітряні перемоги.

У підсумку можна сказати, що кожна провідна країна того часу мала свого кращого пілота, який був прикладом для інших молодих авіаторів та підіймав бойовий дух мало не усього війська.

Також варто згадати такі країни, як Османська імперія та Румунія, але кращими асами в цих країнах були військові пілоти з німецьких та, відповідно, французьких підрозділів.

Джерела та література

1. 8 Celebrity Air Aces Of The First World War. URL: <https://www.iwm.org.uk/history/8-celebrity-air-aces-of-the-first-world-war>
2. World War I Aces. URL: <https://www.theaerodrome.com/aces/index.php>
3. The Flying Aces of World War I. URL: https://www.centennialofflight.net/essay/Air_Power/aces/AP5G2.htm

УДК 94:327.39](477)(043.2)

Овадчук А.

студент 634 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Котляр Ю. В.

д-р. іст. наук, професор кафедри історії ЧНУ ім. Петра Могили

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Євроінтеграція України в умовах сучасної російсько-української війни є складним завданням, яке має свої виклики і обмеження. Війна, яка триває ще з початку 2014 року, а у 2022-му році переросла в повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України, має великий вплив на всі аспекти життя країни, включаючи її європейську та євроатлантичну інтеграцію.

На сьогоднішній день, безпека і відновлення територіальної цілісності України є найважливішим завданням. Російська агресія проти України створює значні перешкоди для інтеграції в структури Європейського Союзу та НАТО. Спроби досягнути врегулювання конфлікту та відновлення територіальної цілісності залишаються пріоритетом як для України, так і для всього світу.

Війна призвела до значних економічних втрат для України, а також до обмежень в економічному співробітництві з росією та російськими компаніями. Україні була змушена шукати альтернативні ринки та інвестиційні можливості для забезпечення сталого економічного зростання.

Євроінтеграція передбачає широкий спектр реформ в Україні, включаючи політичні, економічні та суспільні. Війна ускладнює впровадження цих реформ, але вони залишаються необхідними для підвищення рівня життя громадян та підвищення конкурентоспроможності країни.

В умовах сучасної російсько-української війни Україна отримує підтримку з боку багатьох країн та міжнародних організацій у своїх зусиллях з реформ та протистояння агресії. На сьогоднішній день Україна має підписані угоди про асоціацію з ЄС, а після початку повномасштабного вторгнення росії на територію України у 2022-му році подала заявку на вступ до Європейського Союзу та отримала статус кандидата ЄС.

Варто зазначити, що Україна є однією з країн-партнерів НАТО та бере участь у численних програмах та ініціативах співпраці з альянсом. Це включає в себе партнерство з Основами спільної дії, Партнерство заради миру, Партнерство для миру, і багато інших. НАТО висловлює політичну підтримку суверенітету та територіальної цілісності України під час російсько-української війни та засуджує російську агресію.

Україна здійснює реформи у сфері оборони та безпеки, спрямовані на підвищення ефективності своїх військ і наближення до стандартів НАТО та вдосконалює свою обороноздатність, включаючи модернізацію збройних сил і закупівлю обладнання. Наразі українська армія бере участь у різних військових навчаннях, спільних вправах та програмах з обміну військовою інформацією з країнами-членами НАТО.

Таким чином, євроатлантична інтеграція України залишається важливим аспектом зовнішньої політики України і спрямована на забезпечення безпеки та стабільності в країні. Україна продовжує співпрацювати з альянсом для підвищення свого захисту та наближення до західних стандартів безпеки та обороноздатності.

Роль громадянського суспільства в Україні стає дуже важливою, якщо мова йде про реалізацію євроінтеграційних реформ. Активність та мобілізація громадян можуть впливати на політичний процес та забезпечувати вимоги до реформ. Усі ці аспекти вимагають від України складних та багатогранних підходів до євроінтеграції в умовах війни з росією. Важливо продовжувати працювати над реформами, вирішувати проблеми безпеки та шукати спільні шляхи до врегулювання конфлікту з міжнародною спільнотою для забезпечення сталого розвитку та інтеграції України у європейські та атлантичні структури.

УДК 94:(043.2)

Пирогов О. С.

студент 534 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Підберезних І. Є.

д-р. юрид. наук, доцент кафедри історії ЧНУ ім. Петра Могили

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЄВРОПЕЙСЬКОГО СЕРЕДНЬОВІЧНОГО ВІЙСЬКА

У V–VI століттях на території Західної Європи виникли варварські королівства: королівство остготів в Італії, королівство вестготів на Піренейському півострові і королівство франків на території римської Галлії.

У військовій галузі в цей час панував хаос. Три сили були присутні на одному просторі: збройні формування варварських королів, римські легіони під командуванням намісників провінцій і приватні загоны магнатів, які склалися з озброєних рабів або воїнів, що отримували землю та золото за службу.

У цих умовах формувалися армії нового типу, що включали всіх вільних чоловіків племені, здатних битися. Армія франків слугує класичним прикладом. Кіннота відіграла важливу роль і з часом стала основною силою на полі бою.

Армія Каролінгів при Карлі Великому збиралася на весняному огляді, її чисельність не перевищувала десяти тисяч воїнів. У походи виходило не більше 5–6 тис. воїнів. У сфері комплектування та управління армією важливу роль почав відігравати феодалний лад, де кожен сеньйор вів свої війська. Закінченого вигляду армія Каролінгів набула за Карла Великого, і феодална система управління армією зміцнилася, що стало характерною рисою середньовічної військової організації.

У IX столітті у Франкській імперії, розділеній за умовами Верденського договору 843 року, французькі землі зіштовхнулися з двома основними факторами: постійною загрозою норманських піратів і ослабленою королівською владою. Падіння значення королівської влади призвело до збільшення впливу місцевої влади, графів і герцогів, та до феодалної роздробленості.

Ці політичні зміни позначилися на військових традиціях і тактиці тієї епохи. Лицарі відігравали ключову роль у бойових діях,

Co-funded by
the European Union

INNOVATIONEN
UNIVERSITÄT

#EVADEMproject

використовуючи списи і довгі двосічні мечі. Тактика бою включала злагоджені атаки списками важкої кінноти, за якими слідували поодинокі поєдинки лицарів. Піхота підтримувала лицарів. Ці зміни у військовій традиції й тактиці позначилися на соціальній структурі та феодальній системі, призводячи до поглиблення розшарування і збільшення впливу місцевих правителів.

Ще однією відмінною рисою військової справи X–XI століть став розквіт замкової фортифікації. У французьких землях ініціатива будівництва належала місцевим сеньйорам, у німецьких краях активним будівництвом укріплень займався король.

Кінець XI століття у Західній Європі був ознаменований початком хрестових походів. Еволюція християнської армії на Сході, її структури, озброєння і тактики ведення бою йшла двома основними шляхами. З одного боку, зростає роль піхоти і лучників у військових діях. Генріх II проводить в Англії військову реформу, замінивши військову службу багатьох феодалів податковим збором (так званими «щитовими грошима») і створивши військоове ополчення з усіх вільних людей, які зобов'язані прибувати до війська за першим покликом короля. Багато лицарів, намагаючись зрівнятися з турками в рухливості, запозичують у них легке озброєння: кольчугу, легкий шолом, круглий кавалерійський щит, легкий спис і кривий меч. Озброєні в такий спосіб лицарі більше не були самодостатніми, і змушені були діяти в активній взаємодії з піхотними та стрілецькими частинами.

З іншого боку, озброєння переважної частини лицарів еволюціонує в бік обважнення: величина і товщина списа збільшується так, що ним стає неможливо керувати вільною рукою. За такого типу озброєння знаменитий лицарський списковий удар був неможливий – кожен окремих лицар, по-перше, займав надто багато місця, а по-друге, був надто неповоротким, – і, отже, бій одразу ж розбивався на безліч двобоїв, у яких кожен лицар вибирав собі супротивника і прагнув з ним схопитися. Цей напрям розвитку озброєння і став основним для європейської військової справи протягом усього XIII століття. По-друге, хрестові походи найсильнішим чином вплинули на підвищення групової солідарності європейського лицарства, яке раптово усвідомило себе єдиним воїнством Христовим. Це усвідомлення проявлялося в кількох основних формах, серед яких можна назвати утворення і широке поширення військово-чернечих орденів та появу турнірів.

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

Упродовж XIV–XV століть спостерігається занепад лицарства. Це пов'язано, по-перше, з тим, що у цей період у більшості європейських держав складаються єдині централізовані монархії, які змінювали собою феодалну роздробленість, що, своєю чергою, тягнуло за собою поступове, але невблаганне перетворення васалів на підданих. По-друге, прості незнатні люди, що поверталися з хрестових походів, розуміли, що лицарство не таке непереможне, яким воно здавалося, розуміли, що злагодженими діями піхоти можна домогтися набагато більшого. По-третє, саме в цей період входить в широкий ужиток вогнепальна зброя і, перш за все, – артилерія, від якої вже не рятували навіть найкращі лицарські обладунки.

УДК 94:327-049.5](470:477)(043.2)

Письменна В. О.

студентка 634 мз групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Підберезних І. Є.

д-р. юрид. наук, доцентка кафедри історії ЧНУ ім. Петра Могили

НАСЛІДКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ДЛЯ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ

24 лютого 2022 року повномасштабна війна росії проти України суттєво змінила картину не тільки українців, а й цілого світу. Вона зумовила тектонічні зсуви у сприйнятті безпеки, а також відповідні зміни механізмів її забезпечення, реагування на кризи різного походження та їх врегулювання.

Російсько-українська війна має суттєвий вплив на трансформацію всієї системи сучасних міжнародних відносин. Для періоду модерну властивим був блоковий підхід до забезпечення безпеки. Постмодерна система міжнародної безпеки вибудовується на основі поєднання ієрархічних та мережевих характеристик міжнародної системи. Таким чином, формування нової системи міжнародної безпеки переобтяжується різними чинниками: по-перше, інерційним опором будь-яким змінам; по-друге, вирішенням конфліктів за принципом: один суб'єкт виграв – інший програв; по-третє, не всі суб'єкти міжнародної спільноти беруть участь в ухваленні рішень; по-четверте, дисципліна, яка підтримується за рахунок сили та приниження; по-

п'яте, зроблені помилки не визнаються і утворюють відчуття незахищеності від образливих і насильницьких дій; по-шосте, ігнорується аналіз досвіду конфліктів, що виникають, тощо. По суті, на наших власних очах зникає світ, заснований на демократичних правилах. Домінантним інструментом вирішення цих конфліктів є сила у всіх її проявах. До появи багатопольного світу формується світ конкуруючих військових блоків. Для прикладу, росія намагається залучити Китай до військового блоку у форматі «Шанхайської організації співробітництва».

Одним із принципово важливих наслідків цієї війни, особливо для нас, українців, є суттєве поглиблення взаємовідносин України та Європейського Союзу, а по суті – початок принципово нового етапу їх розвитку, який врешті-решт повинен привести нашу країну до повноправного членства в ЄС, попри те, що рф і це міжнародне об'єднання через підтримку й допомогу Україні у її протистоянні російському агресору оголосила, поряд із НАТО, ворожим і виступає проти його розширення на Схід.

Таким чином, російсько-українська війна створила ряд глобальних викликів для міжнародної системи безпеки. Світовий соціально-економічний розвиток знаходиться у взаємозалежності від геополітичних процесів, міжнародної стабільності. Безпрецедентне нехтування міжнародним правом з боку росії призвело до масштабних трагічних наслідків для України: вбивства і тортури військових, громадських активістів та мирних громадян, викрадення і кримінальні переслідування, соціально-економічна катастрофа в Луганській і Донецькій областях. Можна сказати, що Україна «запустила» глобальну трансформацію людства, міжнародної системи безпеки, політичних і соціально-економічних систем у всьому світі.

УДК 94:001.32|(477.73)18/19(043.2)

Пустовий Ю. О.

студент 634 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Міронова І. С.

д-р. іст. наук, професорка, завідувачка кафедри історії
ЧНУ ім. Петра Могили

НАУКОВІ ТОВАРИСТВА НА ПІВДНІ УКРАЇНИ (XIX – ПОЧАТОК XX СТ.)

Розквіт наукових товариств у Південній Україні в XIX – на початку XX ст. був результатом економічного та культурного значення краю. Такі товариства хоч і впливали на регіон, в якому вони знаходились, але були засновані невеликою групою еліт і не відображали широку громадськість. Ці товариства були більше зосереджені на просуванні інтересів своїх членів, ніж на поширенні наукових знань серед населення. Вони були продуктом більш широкого політичного та культурного контексту того часу, відображали можливість тогочасної спільноти, будь-то наукової чи фінансової еліти, і вони не були віддзеркаленням населення чи унікальних характеристик та особливостей регіону.

Створення наукових товариств та об'єднань на Півдні України не було винятковим явищем у регіоні. У цей же період по всій Європі створювалися аналогічні наукові товариства. Створення наукових товариств на Півдні України було частиною ширшої тенденції, створення наукових товариств на півдні України було більше результатом економічного та культурного значення регіону. Розвиток сільського господарства і промисловості в регіоні породив потребу в наукових дослідженнях. Науковці з різних галузей зібралися разом, щоб поділитися своїми дослідженнями та співпрацювати. Товариства надали вченим платформу для обміну своїми дослідженнями та співпраці, ці об'єднання організували конференції та лекції, що сприяло поширенню наукових знань і не тільки серед культурної еліти. Товариства також підтримували молодих учених і фінансували наукові проекти, сприяли просуванню наукових знань та інновацій у регіоні.

Наукові товариства Півдня України зробили значний внесок у розвиток науки і культури регіону. Серед їхніх досягнень – створення наукових установ, сприяння науковим дослідженням і освіті, а також збереження культурної спадщини. Однак наукові спільноти також

стикалися з проблемами та перешкодами, зокрема політичними та соціальними змінами, проблемами фінансування та відсутністю громадської підтримки. Незважаючи на ці виклики, наукові товариства залишаються актуальними у формуванні майбутнього науки та освіти в Україні. Вони продовжують сприяти науковим дослідженням та освіті, сприяють співпраці між науковцями та зберігають культурну спадщину.

УДК 94:341.24

Скидан О. М.

студент 534 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Підберезних І. Є.

д-р. юрид. наук, доцент кафедри історії ЧНУ ім. Петра Могили

БИТВА ЗА ГУАДАЛКАНАЛ У СВІТОВОМУ КІНЕМАТОГРАФІ

Битва за Гуадалканал була однією з ключових битв Тихоокеанського театру Другої світової війни і важливою подією для світової історії. Не дивно, що ця битва знайшла своє відображення у світовому кінематографі.

Перша стрічка, яка з'явилася у світ про битву за Гуадалканал була «Guadalcanal Diary» в 1943 році. Цей фільм був знятий упродовж самої війни та базується на однойменних мемуарах Річарда Вільяма Трегаскіса, американського журналіста. Фільм розповідає про важкі бої на Гуадалканалі і відзначається своєю реалістичністю.

28 вересня 1944 року в Японії вийшла 75 хвилинна стрічка «肉弾挺身隊» (Nikudantei Shintai), яка була знята Dainippon Film Production Company. Заснований фільм на оригінальній історії Тадайоші Кобаяші та зображує японські війська на передовій під час битви за Гуадалканал, показуючи японців у суворих умовах, які ризикуючи життям, продовжують бої з американцями.

У 1952-1953 роках у Сполучених Штатах Америки транслювався документальний телевізійний серіал «Victory at Sea», шостий епізод якого був присвячений саме Гуадалканальській кампанії. Він був створений Національною телерадіомовною компанією у співпраці з ВМС США з використанням архівних кадрів.

Фільм «The Gallant Hours», який був випущений у 1960 році, зображує легендарного адмірала Вільяма Фредеріка Хелсі-молодшого, який бореться з Імперським флотом Японії під час кампанії на Гуадалканалі. Режисером цього фільму виступив Роберт Монтгомері. Бойових сцен у фільмі немає, що незвично для військового кіно. Усі бойові дії відбуваються поза кадром, а увага зосереджена на навичках і стратегії, а не на тактиці та бою.

«Admiral Yamamoto» (連合艦隊司令長官 山本五十六) – це японський військовий фільм 1968 року режисера Сейдзі Маруями, який розповідає про життя та кар'єру адмірала Ісороку Ямамото, який був ключовою фігурою в Імператорському флоті Японії. Вагоме місце у картині посідає битва за Гуадалканал, оскільки саме Ямамото видавав накази та керував цією кампанією.

З 3 квітня до 25 вересня 1971 року Nippon Television Network Corporation транслювала в Японії історичний анімаційний телевізійний серіал «アニメンタリー 決断» (Animentary Ketsudan), яке було створене Tatsunoko Productions. 13, 18 та 19 серії були повністю присвячені кампанії на Соломонових островах.

Фільм «連合艦隊» (Rengo kantai) – японська військова драма, яка була випущена 8 серпня 1981 року, стала найкасовішим фільмом японського виробництва. У Сполучених Штатах картина була випущена компанією Toho International 28 листопада 1983 року. Стрічка за 145 хвилин розповідає нам всю історію імператорського флоту під час Другої світової війни, звертаючи увагу на Гуадалканал і морські битви навколо нього.

25 грудня 1998 р. вийшов американський військовий фільм «Тонка червона лінія», режисера Терренса Маліка. Це друга екранізація однойменного роману Джеймса Джонса з 1962 року, після кінокартини 1964 року. Він розповідає вигадану інтерпретацію битви на горі Остін, що стала частиною кампанії на Гуадалканалі в Тихоокеанському театрі війни.

«Secrets of the Dead» – це документальний телесеріал, який створюється і випускається Public Broadcasting Service (PBS) в Сполучених Штатах Америки. Серіал займається розкриттям історичних та археологічних загадок, використовуючи сучасні технології. 11 серпня 2006 року вийшла серія «Dogfight Over Guadalcanal», яка була присвячена повітряним боям над Гуадалканалом, зокрема розповідала про історію японського аса Сабуро Сакаї.

Co-funded by
the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

#EVADEMproject

З 2004 по 2006 рік Tokyo Broadcasting System транслювала телевізійний анімаційний серіал «ジパング» (Jipangu). Сюжет базується на альтернативній історії і подає уявлення про те, як було б, якщо б ситуація у світі змінилася під час Другої світової війни. У серіалі, битві за Гуадалканал присвячено декілька епізодів, а зображена вона в контексті альтернативної історії, але показує реальні події, зокрема морський бій у острова Саво.

Серіал «The Pacific» – це міні-серіал, створений Стівеном Спілбергом, Томом Хенксом та Гарі Гоецменом, який був випущений на каналі НВО у 2010 році. Серіал розповідає про події в Тихому океані, зокрема, перші серії зображують морську піхоту США у битві за Гуадалканал. У епізодах було показано битву при Алігатор-Крік, наземну битву за Гендерсон-філд та бомбардування аеродрому Гендерсон-філд японськими лінкорами 14 жовтня 1942 року та евакуація японських військ із Гуадалканалу.

Фільм «聯合艦隊司令長官 山本五十六» (Isoroku) – японський історичний біографічний фільм, який був випущений у 2011 році кінокомпанією Destiny. Фільм розповідає про історію життя і кар'єри адмірала Ісороку Ямамото. У другій половині картини показано вже згадану атаку на аеродром японськими лінкорами 14 жовтня 1942 р. та евакуація японських військ із Гуадалканалу.

Отже, Битва за Гуадалканал – це дуже важлива подія, яка вплинула на світову культуру та стала темою численних фільмів і телесеріалів у світовому кінематографі. Японські і американські картини з різних сторін намагалися висвітлити події тих часів, включаючи навіть альтернативну історію.

Джерела та література

1. Most Popular Movies and TV Shows tagged with keyword «guadalcanal». URL: <https://www.imdb.com/search/keyword/?keywords=guadalcanal>.
2. アニメンタリー決断とは – 1. URL: <http://decision1971.starfree.jp/gaido.html>.

УДК 94:323.22-055.2]:070](043.2)=111

Смишляєва Є. А.

студентка 634 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Міронова І.С.

д-р. іст. наук, професорка, завідувачка кафедри історії
ЧНУ ім. Петра Могили

THE RESISTANCE OF THE “UNION OF UKRAINIAN WOMEN” TO THE POLISH AUTHORITIES (IN THE POLITICAL PRESS)

The national idea becomes the main idea and conscious concept of the Union of Ukrainian Women and the women's movement of the first half of the twentieth century, which takes the form of a woman's active struggle for the independence of her own people. The pages of the political women's press formed the national and political ideal of Ukrainian women. The political ideal of the patriotic women's press of the Union of Ukrainian Women is "a national state on both sides of the Dnipro River with ancient Ukrainian traditions and a single Ukrainian language that should sound loud and clear, and national symbols and the anthem should unite Ukrainians into a single state." The political press of the Union of Ukrainian Women in the first half of the twentieth century included several patriotic women's publications: "Women's Bulletin" (M.P. - in the original language), "Ukrainka", "World of the Ukrainian Woman", "Woman", "Citizen". They were published between 1922 and 1939. All publications of the Union of Ukrainian Women professed the national ideal, which was expressed in the desire and struggle for an independent, free state; they tried to influence women to engage them in active social and political work; they educated rural women; and they educated the younger generation in a patriotic spirit. These were the main tasks of the women's movement, the patriotic organisation of the Union of Ukrainian Women, and its publications.

The press of the Ukrainian Women's Union in western Ukraine, which was published from 1922 to 1939, was nationalist in nature. The publications of the Union of Ukrainian Women carried patriotic propaganda, which the Polish authorities had been trying to eradicate from the minds of Ukrainians for many years. All publications were mercilessly checked by the Polish police, and censors confiscated paragraphs and even articles that criticised the Polish authorities. The publications of the Union

Co-funded by
the European Union

НАЦІОНАЛЬНИЙ
ЦЕНТР ВІСЬОУЧЕННЯ
ЖІНОК

#EVADEMproject

of Ukrainian Women actively criticised the policy of the Polish authorities, their chauvinistic and dismissive tone towards the Ukrainian people. Political publications in the magazines were a popular genre of women's patriotic journalism. The materials of the women's press raised acute political and unresolved issues, including Ukrainian enslavement and pressure on Ukrainian patriots.

Particularly acute is the correspondence "Modern Poverty and Women" of the "World of the Ukrainian Woman" magazine, which described the plight of Ukrainian women who are deprived of the opportunity to study in their native language, be economically independent, practice their native faith, celebrate important state and church holidays without fear of being arrested and persecuted. These sharp and direct statements of the article attracted the attention of the Polish police and the article was partially confiscated, while the places where the incriminating information about Polish policy towards Ukrainians was printed turned into a "white spot" on the page without any text or explanation. Such cases on the pages of the political patriotic Ukrainian women's press were frequent and even turned into a tendency to be "inconvenient for the Polish authorities".

The magazine "Zhyinka" suffered great persecution for its political publications. Programmatic articles by M. Rudnytska: "Woman and Politics", "Let Us Be United", "On the Eve of the Women's Congress", where the author raises the question of the role of women in the life of the nation, were subjected to partial confiscation: there was a lack of certain paragraphs on the page, which made it impossible to perceive the content and the article lost a certain meaning, as the main ideas were omitted. The massive political persecution of active female journalists by the Polish authorities did not frighten active women, and when one publication was closed, another appeared instead.

Constant conflicts with the Polish authorities forced the Union of Ukrainian Women to transform from a women's organisation into a political one. In 1938, the organisation "The Wife of Princess Olha" was created because the activities of the Union of Ukrainian Women were banned for several months. Simultaneously with this organisation, the printed organ of the political organisation, Hromadyanka, appeared. "Citizen" was distinguished by its sharpness and categorical attitude towards the Polish authorities. There was no neutrality in the articles of this publication, instead, almost all of them contained merciless criticism of the Polish authorities and Polish chauvinists who imposed their laws on Ukrainians and did not want to recognise the right of Ukrainians to their own state.

Thus, it can be concluded that the publications of the Union of Ukrainian Women were the first women's periodicals to fight mercilessly against the Polish authorities. A study of publications from the mid-20s of the twentieth century shows that the issue of strengthening the women's movement was considered a priority at that time. The leadership and activists paid special attention to the need to involve various women, including peasant women, in active public work. The press of the Union of Ukrainian Women is an example of political, expository journalism that focused on the national ideal of the independence of the Ukrainian state. The press of the Union of Ukrainian Women was a political press of a patriotic nature that conducted active patriotic propaganda among all segments of women against the Polish authorities. Political women's periodicals created new forms and genres, set a decisive tone for publications, and brought women's journalism to the level of "serious" political periodicals. The national ideal, i.e. the Ukrainian national idea, which was expressed in the struggle for the nation's independence, became the main conscious concept of the entire women's press of the Union of Ukrainian Women, characteristic of all publications of this organisation.

УДК 94(477.73)(043.2)

Талько Ю. І.

студент 634 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Котляр Ю. В.

д-р. іст. наук, професор кафедри історії ЧНУ ім. Петра Могили

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ВІДБУДОВИ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Промислове виробництво – одна з найголовніших ланок національної економіки, яка забезпечує життєві інтереси країни, її економічну безпеку, соціальний та культурний рівень життя народу. Південно-Східний регіон України, по праву вважається серцем промисловості нашої держави.

Роки після Другої світової війни для нашої країни – важкий та суперечливий період історії, який оточений величезною кількістю міфів. Як відомо, в СРСР закладалися нові економічні і політичні основи країни, змінювався курс зовнішньої політики, відбувалися корінні зміни в суспільстві. І лише після розпаду СРСР багато розсекречених даних стали доступні для учених-істориків і дозволили

по-новому поглянути на факти, явища і події тих років. У зв'язку із посиленням інтересу науковців до історичного минулого, з'являються дослідження і публікації, які переосмислюють знання, проблеми, знімають відкриті питання та відповідають на запити суспільства.

Неослабний інтерес до подій повоєнної історії пояснюється ще й тим, що її вивчення і об'єктивне висвітлення дозволяє глибше осмислити уроки та приймати зважені рішення, щодо розв'язання політичних, економічних та ідеологічних проблем сучасності. Історичний досвід з відбудови промисловості є безцінним джерелом формування історичної свідомості народу сучасної України. Звідси виникає необхідність всебічного дослідження повоєнної відбудови промисловості Півдня України та перегляду стандартно заідеологізованих оцінок діяльності підприємств.

Війна Росії проти України суттєво зменшила рівень української промисловості шляхом знищення або військової окупації ключових промислових об'єктів. Станом на 5 вересня 2022 р., за оцінками KSE, збитки сектора промисловості та бізнес-послуг сягнули \$ 9,7 млрд. Основні українські виробничі об'єкти, такі як Металургійний комбінат «Азовсталь» в Маріуполі або Сєверодонецький хімічний завод «Азот» були зруйновані. Водночас багато інших підприємств усіх типів були пошкоджені внаслідок їх розташування у великих стратегічних містах або поблизу них.

Тому на порядку денному стоїть питання відбудови промисловості України. Зусилля з нової відбудови створюють унікальну можливість для підвищення виробничого потенціалу України та залучення іноземного капіталу до трансформації промислового сектора через розвиток сектору виробництва, «зелену» модернізацію та трансфер сучасних технологій. Очікується, що відбудова закладе основу для довгострокового зростання та сприятиме більш тісній інтеграції України у світову економіку. У зв'язку з цим, на переконання автора, звернення до історичного досвіду може допомогти подолати кризові явища в сучасній Україні і швидше відновити і покращити рівень розвитку промислового виробництва.

У зв'язку з викладеним вище, можна цілком обґрунтовано говорити про актуальність дослідження, щодо відбудови промисловості Півдня України. Це в свою чергу продиктовано і процесами розвитку та апробації нової вітчизняної моделі соціально-економічного устрою українського суспільства, коли з'являється необхідність вироблення нових технологій і науково-обґрунтованих програм соціально-

економічного розвитку держави та окремих регіонів в ній. Аналіз регіональної специфіки названих вище процесів, що історично склалися, підсилює актуальність теми дослідження, історичні аналогії доводять коловий рух історичних процесів.

УДК 94:341.24](477+560)(043.2)

Таранова А. А.

студентка 634 мз групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Шевченко Н. В.

канд. іст. наук, доцентка кафедри історії ЧНУ ім. Петра Могили

ДОГОВІРНО-ПРАВОВА БАЗА УКРАЇНСЬКО-ТУРЕЦЬКИХ ВІДНОСИН

Український і турецький народи мають давні відносини, першою угодою можна вважати угоду 1649 року між козацькою Україною та Османською імперією, яка надала українським кораблям свободу судноплавства та право проходу Чорним морем через Турецькі протоки, а українські купці на 100 років були звільнені від мита та інших податків. У 1918 році Туреччина також стала однією з перших країн, яка визнала Українську Народну Республіку, і обидві сторони заснували дипломатичні представництва.

У сучасній історії Турецька Республіка визнала незалежність України 16 грудня 1991 року. 3 лютого 1992 року Україна і Туреччина підписали протокол про встановлення дипломатичних відносин. 3 квітня 1992 року було відкрито посольство Туреччини в Києві, а 3 січня 1993 року – посольство України в Анкарі. У Туреччині також працюють Генеральне консульство України в Стамбулі та Генеральне консульство України в Анталії.

Основою добросусідських відносин між Україною та Туреччиною є Договір про дружбу та співробітництво між Україною та Туреччиною від 4 травня 1992 року та такі міжнародно-правові документи, як План спільних дій Кабінету Міністрів України та Уряду Туреччини. Угода про розширення співробітництва від 2 квітня 2004 року.

25 січня 2011 року сторони підписали спільну заяву про створення стратегічного комітету високого рівня між Україною та Туреччиною,

закріпили стратегічне партнерство між двома країнами та визначили інституційні механізми реалізації.

Відносини між Україною та Туреччиною розвиваються в душі довіри, добросусідства та стратегічного партнерства в рамках двосторонніх та багатосторонніх механізмів, спрямованих на забезпечення підтримки та взаємовигідного співробітництва та встановлення безпеки, стабільності в Чорноморському регіоні.

Обидві сторони вживають заходів для поглиблення співпраці у сферах економіки, торгівлі, безпеки, оборонної промисловості, освіти, науки і технологій.

Туреччина підтримує суверенітет і територіальну цілісність України та засуджує так званий «референдум», проведений у Криму в березні 2014 року, який став предметом резолюцій Генеральної Асамблеї ООН «Територіальна цілісність України» (2014) та «Автономна Республіка Криму» і «Ситуація з правами людини в місті Севастополь (2014–2019)», а також мілітаризація Росією Криму, Чорного та Азовського морів (2018–2019). Особливу стурбованість офіційних осіб Анкари викликає захист прав людини в тимчасово окупованому Криму, особливо прав представників кримських татар.

Отже, договірно-правова база українсько-турецьких відносин є досить істотною та ґрунтовною. Відносини України та Турецької Республіки тривають ще з козацького періоду, що дає змогу простежити історичний розвиток. Так, Турецька Республіка підтримує Україну на найвищому рівні міжнародних відносин.

УДК 94:355.01]:002.1](470:477)(043.2)

Тулупніков Д. С.

студент 634 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Гаргаун Я. І.

канд. іст. наук, ст. викладач кафедри історії

ЧНУ ім. Петра Могили

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ КОНТЕКСТІ

Повномасштабна агресія Росії проти України, яка почалася 24 лютого 2022 року, продемонструвала світові шоковую особливість російського народу. Цей феномен американський філософ і

культуролог Михайло Епштейн визначив так: «Жодній нації світу досі не вдалося двічі поспіль впасти в одну яму тоталітаризму. Росіянам це вдалося».

У сучасну епоху інформаційна війна стала критичною проблемою, яка може завдати значної шкоди окремим особам, організаціям і націям. Зі стрімким розвитком технологій розвивалася інформаційна війна, значну роль у її розвитку відіграли ЗМІ. З моменту анексії Криму Росія використовує тактику інформаційної війни з метою маніпулювання громадською думкою та створення плутанини. Однією з основних стратегій, яку використовує Росія, є використання дезінформації та пропаганди, яка спрямована на підрич довіри до протилежних точок зору. Російські націоналісти, які пропагують війну в Україні, також є невід'ємною частиною цієї кампанії. Незважаючи на те, що деякі міжнародні лідери висловили свою стурбованість діями Росії під час українського конфлікту, це питання залишається складним і не має легких рішень.

Російські як традиційні, так і електронні засоби масової інформації і надалі продовжують поширювати інформацію про т.з. «неонацистів» (чи «нацистів») в Україні, начебто вони займаються гнобленням російськомовного народу України. Такий наратив є своєрідною спробою позбавити Україну важливості та суб'єктності на міжнародній площині. З іншої сторони, ворожі ЗМІ ганебно уникають слова «війна». В росії за його використання можна одержати тюремний строк до 15 років. Відтак, часто російська агресія на суверену державу прикривається словом «спецоперація». Очевидно, що коли ворожа армія намагається захопити іншу країну, обстрілює її міста та вбиває цивільних (утім і жінок та дітей) це є війною та навіть тероризмом. Така маніпуляція у термінах має на меті замаскувати реальні плани та дії російської влади. Водночас, вторгнення в Україну російських військ висвітлюється у ЗМІ як необхідність, адже «якби не путін, то б в Україну прийшли сили НАТО». Інший міф, який поширює російська влада, – обстріли міст виключно українськими силами, хоча свідки та офіційні українські та закордонні джерела вказують на протилежне.

Отож, ведення сучасної інформаційної війни – це елемент глобальнішого військового протистояння між агресором (росією) та Україною. Зі збільшенням кількості подій, засобів їх висвітлення та інформаційних потоків зростає потреба в їх компетентній, своєчасній та неупередженій інтерпретації, аналізі їх причин і наслідків. Маючи

здатність впливати на свідомість великої кількості людей, ЗМІ інколи перетворюються на інструмент маніпуляції. З одного боку, інформаційна війна може бути використана як засіб викриття фактів агресії та порушень прав людини, сприяння міжнародній спільноті бути в курсі подій та надавати підтримку Україні. З іншого боку, інформаційна війна також може призвести до поширення фейкових новин, дезінформації та маніпуляцій, що може завдати шкоди громадянам і призвести до подальшої ескалації конфлікту. ЗМІ, які прагнуть використовувати інформацію як інструмент впливу, мають бути особливо обережними.

Важливо, щоб українське суспільство та міжнародна громадськість усвідомлювали інформаційні ризики та намагалися критично сприймати інформацію, перевіряти її джерела та забезпечувати достовірність інформації, що надходить до них. Тільки так можна забезпечити об'єктивне бачення подій та підтримувати прозору та справедливу інформаційну арену в умовах інформаційної війни.

УДК: 94 (37)+34

Фісун А. О.

аспірантка кафедри історії ЧНУ ім. Петра Могили

АДВОКАТУРА СТАРОДАВНЬОГО РИМУ

Уперше термін «адвокат» в сучасному розумінні цього слова з'явився в Римі. Судовий представник діяв у формі патронажу. Заступництво було прерогативою дворян, які знали закони та процедури і вели справи своїх підопічних без будь-якої компенсації. Із розвитком Римської держави меценатство розпалося, і вивчення права стало можливим для всіх.

Розвиток адвокатської професії відбувався двома шляхами. Ті, хто не був наділений красномовством, займалися тільки наданням юридичних консультацій. Вони називалися юрисконсультами, займалися наданням юридичних консультацій, брали участь в укладанні договорів і допомагали судовим юристам, які не були знайомі з законодавством. Юрисконсульт, як правило, був дворянином, і це положення, поряд з безоплатним характером їх роботи і великою користю від їх діяльності, робило цю професію настільки почесною, що навіть у республіканську епоху юрисконсульт

став творцем закону, а їх співробітники – його членами. Поради юрисконсульта стали одним з її джерел.

Навпаки, ті, хто був наділений красномовством, займалися судовим представництвом. Їх продовжували називати прихильниками аж до кінця республіканського періоду. Термін «адвокат» притаманний іншій категорії осіб і був позначений тільки за часів імперії терміном «опікун». Меценати були менш зацікавлені в отриманні юридичних знань таким же чином, як у вивченні красномовства. Тому багато з них звернулися за юридичною консультацією до юрисконсультів. Що стосується адвоката, то це ім'я означало родича, друга сторін судового процесу, людини, яка прийшла з нею і давала поради або висловлював підтримку тільки своєю присутністю. Також, крім адвокатів, на судовому процесі було багато інших учасників. Так виник інститут хвалителів, які говорили під час судового процесу про заслуги і досягнення підсудного.

Кожен міг бути адвокатом, і юридичних знань було не потрібно. Це була прерогатива адвоката, який зробив подання, замітку з правових питань, але особисто не підтримував свою думку в суді. Таким чином, професія адвоката була широко доступна кожному, хто мав намір домогтися популярності і здобути популярність як громадський діяч.

У Римі були заборонені судові гонорари. Але нагорода вимірювалася іншим – визнанням, славою, громадським статусом; багато адвокатів досягли високого суспільного статусу, продовжуючи свою адвокатську діяльність.

Основою римських адвокатів було вміння складати і виголошувати судові промови, тому на перший план було висунуто мистецтво «судової промови», якому постійно навчали, адаптуючи мову до кожного конкретного випадку, не вдаючись до імпровізації.

Початок занепаду судового красномовства збігся з розвитком римського права, яке справило значний вплив на адвокатів-професіоналів. Відомими судовими ораторами Стародавнього Риму були Катон, Красс та Антоній, Гортезій, Пліній молодший, а також Цицерон. Зокрема, Катон приділяв увагу красномовству і був першим у Римі, який досяг у цьому висот, і саме він вперше дав визначення мистецтву красномовства, заявивши, що оратор повинен прагнути до досконалості мистецтва і прагнути тільки до загального блага. Катона називали батьком латинського красномовства.

Вирізнялися блискучі судові оратори Красс і Антоній, адвокати, для яких не існувало нічого важливішого за їхніх клієнтів. Красс був

більш відомий як політичний оратор. Гортензій, один з найвідоміших представників римської адвокатури, завоював загальну повагу і визнання. Він вперше застосував техніку побудови мови, метод аналізу доказів, зробивши свою промову блискучою і доказовою, що особливо впливало на слухачів. Гортензій був відомим і талановитим оратором, тому деякий час він змагався з Цицероном.

Пліній Молодший, відомий адвокат, який брав участь майже у всіх відомих судових процесах того часу, продемонстрував чесність і безкорисливість, і виконував свої професійні обов'язки з особливою відданістю. Пізніше він розчарувався в юридичній практиці і пішов з неї. Юний Пліній був останнім видатним представником римського судового красномовства.

Особливе місце в історії належить видатному оратору, адвокату, письменнику і політичному діячеві Марку Тулію Цицерону (106–43 до н.е.). У своїх захисних і обвинувальних промовах, літературних творах він відстоював ідеал свободи. Знаменита промова проти Катерини допомогла запобігти спалення Риму, а судова промова на захист грецького поета Павла Ліцінія Архія зупинила незаконне позбавлення його громадянських прав. Прославилися його праці-трактати «Про державу» і незакінчені – «Про Закон», «Про оратора». Зберіглося 58 його судових промов, 19 тез – риторика і політика, практична філософія – «Госканська бесіда», «Обов'язки», більше 800 аркушів. За словами Квінтіліана, його сучасники проголосили Цицерона королем адвокатури, і його ім'я назавжди стало синонімом красномовства.

Отже, адвокатура Стародавнього Риму розвивалась за допомогою красномовства ораторів та їх майстерності. Структура суду вирізнялась своєю діяльністю та роботою професіоналів. Адвокати та юрисконсульти були головними фігурами в судовому процесі Стародавнього Риму.

УДК 94:[32:008](477.8)(043.2)=111

Юрчук Б. С.

студент 634 групи ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Гаргаун Я. І.

канд. іст. наук, ст. викладач кафедри історії
ЧНУ ім. Петра Могили

CONSEQUENCES OF THE CULTURAL POLICY OF THE NAZI GOVERNMENT IN WESTERN UKRAINE

Hitler's occupation regime was characterized by extreme cruelty, but it should be noted that its nature differed in different zones of occupation. By mid-July 1941, they had already occupied Western Volhynia and Galicia. Despite the general brutality and violence that accompanied this regime, the education system at all levels, including primary, secondary, and vocational education, as well as the activities of some cultural centers, was allowed to remain in western Ukraine.

Also important was the historical connection of Galicia with the former Austrian state, which influenced the Germans' perception of Galicia and Galician Ukrainians. This led to a certain specificity in the attitude of the German authorities toward the region.

Due to the geographical and historical context, the Germans viewed Galicia not as an occupied territory but as a region that was directly subordinated to the Reich and was to become an integral part of it in the future. Higher education institutions functioned only in Galicia, and public and vocational schools were state-run.

Any initiatives on the part of the Ukrainian population in the field of culture and education required the approval of the German occupation administration, and cases of disobedience were severely punished. In the Nazis' plans, Ukraine and Ukrainians were never seen as equal subjects and were subject to a process of colonization.

ДЛЯ НОТАТОК

Редактор *О. Михайлова*
Комп'ютерна верстка *К. Гросу-Грабарчук*
Друк *С. Волинець*. Фальцювальню-палітурні роботи *О. Мішалкіна*

Підп. до друку 13.11.2023.
Формат 60x84^{1/16}. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 12. Обл.-вид. арк. 10,3.
Тираж 5 прим. Зам. 6745.

Видавець та виготівник: Чорноморський національний університет
імені Петра Могили
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: 8 (0512) 50-03-32, 8 (0512) 76-55-81, e-mail:
rector@chmnu.edu.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018.